

Hallituksen esitys Eduskunnalle kemikaalilaiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Säännöksiä terveydelle vaarallisista kemiallisista aineista ja valmisteista (kemikaaleista) ja niiden valvonnasta on myrkkylaissa ja -asetuksessa. Tiettyjä, ominaisuuksiltaan ja vaikutuksiltaan sekä käyttötavaltaan yksilöityjä kemikaaleja säännellään myös muussa lainsäädännössä, kuten lääkelaissa, räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa ja torjunta-ainelaissa. Kemikaalipäästöistä aiheutuvia terveys- ja ympäristöhaittoja ehkäistään terveydenhoitolain, ilmansuojelulain, vesilain ja jätehuoltolain säännöksillä. Työssä käytettävistä vaarallisista kemikaaleista säädetään työturvallisuuslainsäädännössä. Kulutustarvikkeista ja kuluttajan suojelusta säädetään elintarvikelaissa sekä tuoteturvallisuuslaissa ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kemikaalilaki. Se olisi kemikaaleja, kemikaalien käsittelyn valvontaa sekä kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä koskeva yleislaki, jolla täydennettäisiin voimassa olevaa kemikaaleja koskevaa lainsäädäntöä. Kemikaalilakiin sisällytettäisiin tarpeellisilta osin tarkistettuina nykyisen myrkkylain säännökset, jolloin myrkkylaki vastaavasti kumottaisiin. Tarkistuksia tehtäisiin muun muassa myrkyen valmistus- ja kauppalupaa sekä puunsuojaus- ja tekstiilinkyllästysaineiden hyväksymistä koskeviin säännöksiin. Uusi laki mahdollistaisi sen, että asetuksilla voidaan säätää teollista käsittelyä koskeva yhtenäinen lupa- ja ilmoitusjärjestelmä sekä terveydelle ja ympäristölle vaarallisille kemikaaleille että palvelulle nesteille.

Kemikaalilaki koskisi voimassa olevasta myrkkylaista poiketen kaikkia kemikaaleja. Sääntely kuitenkin kohdistettaisiin pääasiassa terveydelle ja ympäristölle vaarallisiin kemikaaleihin. Kemikaalilain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät kokonaan tai osittain erät

muussa lainsäädännössä säännellyt kemikaalit, kuten lääkkeet ja radioaktiiviset aineet, kosmeettiset valmisteet sekä räjähdystarvikkeet samoin kuin kemikaalien kuljetus. Kemikaalilain säätäminen ei välittömästi vaikuttaisi työsuojelua, terveydenhoitoa ja ympäristönsuojelua säänteleviin lakeihin.

Kemikaalilailla säädettäisiin markkinoille tulevan uuden kemiallisen aineen valmistajalle ja maahantuojalle velvollisuus tehdä aineesta lääkintöhallitukselle ennakkoilmoitus. Ennakkoilmoituksessa tulisi olla tiedot aineen fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista sekä sen terveys- ja ympäristövaikutuksista samoin kuin tutkimuksista, jotka on tehty edellä mainittujen tietojen selvittämiseksi.

Kemikaalilailla valmistaja ja maahantuoja velvoitettaisiin eräin poikkeuksin lähettämään työsuojeluhallitukselle käyttöturvallisuustiedote jokaisesta valmistamastaan tai maahan tuomastaan terveydelle tai ympäristölle vaarallisesta kemikaalista. Täten laajennettaisiin työturvallisuuslainsäädännön mukaista käyttöturvallisuustiedotejärjestelmää. Käyttöturvallisuustiedotteella saataisiin näin tietoja myös niistä terveydelle ja ympäristölle vaarallisista kemikaaleista, joita ei käytetä työpaikoilla.

Kemikaalilaki tehostaisi terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn valvontaa, koska tultaisiin edellyttämään, että terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin laajamittaista ja keskisuurta teollista käsittelyä ei voitaisi aloittaa ennen kuin siihen on saatu lupa tai siitä on tehty ilmoitus valvontaviranomaiselle. Lupa- ja ilmoituskäsittelyssä tarkistettaisiin, että laitoksen tekninen turvallisuus on säännösten edellyttämällä tasolla.

Kemikaalilain nojalla valtioneuvosto tai eräissä tapauksissa lääkintöhallitus tai vesi- ja ympäristöhallitus voisi rajoittaa kemikaalin valmistusta, maahantuontia, myyntiä ja käyt-

töä taikka kieltää ne kokonaan, jos terveys- tai ympäristönsuojelunäkökohdat sitä edellyttäisivät.

Kemikaalilaissa ja sen nojalla annettavissa säännöksissä ja määräyksissä määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan terveydelle vaarallisella kemikaalilla ja ympäristölle vaarallisella kemikaalilla sekä miten terveydelle vaaralliset kemikaalit tulisi merkitä.

Kemikaalilain mukaan kemikaalin valmistaja ja maahantuoja olisivat velvollisia tuntemaan valmistamansa tai maahantuomansa kemikaalin fysikaaliset ja kemialliset ominaisuudet sekä sen terveys- ja ympäristövaikutukset lain noudattamiseksi tarvittavalla tavalla.

Kemikaalilaki ei nykyisestä myrkkylaista poiketen sisältäisi torjunta-aineiden ennakkohyväksymistä koskevia säännöksiä. Tämän vuoksi torjunta-ainelakia tulisi muuttaa eräiltä osin.

Ehdotuksen mukaan kemikaalilaki ja torjunta-ainelain muutos on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1990 alusta, kuitenkin aikaisintaan vuoden kuluttua lain hyväksymisestä.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	4	1.1. Kemikaalilaki	15
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	4	1 luku Yleiset säännökset	15
1.1. Tavoitteet	4	2 luku Valvontaviranomaiset	18
1.2. Keinot	4	3 luku Määritelmät	19
1.2.1. Yleistä	4	4 luku Toiminnanharjoittajan yleiset velvollisuudet	20
1.2.2. Uusien aineiden ennakkovalvonta ..	5	5 luku Ilmoitus uudesta aineesta	22
1.2.3. Kemikaalien ympäristöhaittojen ehkäiseminen	5	6 luku Suojauskemikaalin ennakkohy- väksyminen	24
1.2.4. Käyttöturvallisuustiedote	5	7 luku Terveydelle ja ympäristölle vaa- rallisen kemikaalin teollinen kä- sittely ja varastointi sekä luovut- taminen	25
1.2.5. Muut hallintomenettelyt	6	8 luku Kiellot ja rajoitukset	30
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	7	9 luku Valvonta	32
2.1. Lainsäädäntö	7	10 luku Pakkokeinot ja seuraamukset ...	32
2.2. Kemikaaleja koskeva lainsäädäntö muissa maissa	7	11 luku Muutoksenhaku	33
2.3. Asian valmistelu	9	12 luku Erinäisiä säännöksiä	33
3. Esityksen organisatoriset vaikutukset	10	13 luku Voimaantulo ja siirtymäsään- nökset	34
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	11	1.2. Laki torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta	36
4.1. Vaikutukset valtiontalouteen	11	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	36
4.2. Elinkeinoelämälle aiheutuvat kustannuk- set	13	LAKIEHDOTUKSET	37
5. Muita esitykseen vaikuttavia tekijöitä	14	1. Kemikaalilaki	37
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	15	2. Laki torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta	49
1. Lakiehdotuksen perustelut	15		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Kemikaalien käytön yleismaailmallinen lisääntyminen ja täten myös niiden valmistuksen, maahantuonnin, myynnin ja varastoinnin sekä muun käsittelyn lisääntyminen on johtanut siihen, että ihmisen terveys ja ympäristö ovat yhä enemmän alttiina kemikaalien vaikutuksille. Kemikaalien käytön lisääntyminen on myös lisännyt niihin liittyviä onnettomuusriskejä. Kemikaalien käytön lisääntymisen myötä on myös kemikaaleja koskeva tutkimus ja tieto lisääntynyt. Nykyisin pystytään entistä paremmin ennakoimaan uusien kemikaalien haitalliset vaikutukset. Jotta kemikaaleja ja niiden haittojen torjumista koskevaa tietoa voitaisiin käyttää järjestelmällisesti ihmisen terveyden ja ympäristön suojelemiseksi, tulisi lainsäädännön antaa mahdollisuudet yhtenäisesti ja taroituksenmukaisesti nykyisen hallintojärjestelmän pohjalta järjestettyyn valvontaan.

Kemikaalilain tavoitteena on täydentää muuta kemikaaleja koskevaa lainsäädäntöä siten, että aineiden ja valmisteiden aiheuttamia haittoja voidaan tehokkaasti valvoa. Kemikaalilain säännöksin pyrittäisiin etukäteen torjumaan uusien kemiallisten aineiden aiheuttamia haittoja. Sen nojalla viranomaiset voisivat saada kemikaalien aiheuttamien haittojen torjumiseen tarvittavat tiedot, ja sen tavoitteena olisi ihmisen terveyden suojelemisen ohella ympäristön suojeleminen kemikaalien aiheuttamilta haitoilta.

1.2. Keinot

1.2.1. Yleistä

Ehdotettu kemikaalilaki olisi kemikaaleja koskeva yleislaki. Siihen sisältyisivät kansainvälisten suositusten (Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n sekä Euroo-

pan Yhteisön EC:n suositukset ja ohjesäännöt) mukaiset säännökset uusien kemiallisten aineiden ennakkovalvonnasta ja kemikaalien ympäristöhaittojen ehkäisemisestä. Kemikaalilakiin sisällytettäisiin voimassa olevan myrkkylain (309/69) säännökset tarpeellisella tavalla tarkistettuina ja täydennettyinä. Samalla myrkkylaki kumottaisiin. Kemikaalilakiin sisällytettäisiin lisäksi eräitä uusia kemikaalien valvontaan liittyviä säännöksiä. Näistä esimerkiksi testauslaboratorion hyväksyminen ja kiellettyjen tai voimakkaasti rajoitettujen kemikaalien vienti-ilmoitus ovat sellaisia, joista Suomi on OECD:n jäsenmaana velvollinen säätämään kansallisissa säädöksissään.

Kemikaalilain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät joko kokonaan tai osittain erityislainsäädännössä säännelty tietyt kemikaalit, kuten lääkkeet, alkoholijuomat, väkiviina ja radioaktiiviset aineet, kosmeettiset valmisteet, lannoitteet, rehut ja torjunta-aineet sekä räjähdystarvikkeet samoin kuin kemikaalien kuljetus.

Kemikaalilain soveltamisalaan kuuluisivat kaikki muut kemikaalit edellä kuvatuin, laissa nimenomaisesti mainituin poikkeuksin. Kemikaalilaki poikkeaisi siten voimassa olevasta myrkkylaista, joka koskee vain myrkkyyä. Kemikaalilain säännökset kohdistuisivat kuitenkin pääasiassa terveydelle tai ympäristölle vaarallisiin kemikaaleihin jättäen vaarattomat kemikaalit vähemmälle huomiolle. Lain laajalla soveltamisalalla pyritään helpottamaan sen käytännön soveltamista.

Lakiehdotukseen sisältyvät myös säännökset toiminnanharjoittajan yleisistä velvollisuuksista. Tällaisia ovat huolehtimisvelvollisuus sekä selvilläolo- ja tiedonantovelvollisuus. Vaikka kyseiset velvollisuudet olisivat muutoinkin johdettavissa lain muista säännöksistä, on pidetty tarkoituksenmukaisena korostaa näitä velvollisuuksia. Velvollisuudet kuvaavat toiminnanharjoittajan vastuuta ja ne selkeyttävät laissa noudatettavia yleisiä periaatteita.

Kemikaalilakiehdotus on laadittu nykyisen viranomaisorganisaation pohjalle. Se ei siten edellytä organisatorisia muutoksia.

1.2.2. Uusien aineiden ennakkovalvonta

Kemikaalilaki sisältäisi kansainvälisten suositusten mukaiset säännökset uusien aineiden ilmoitusvelvollisuudesta. Säännösten malleina on käytetty sekä OECD:n uusien aineiden ennakkovalvontaa koskevia suosituksia että vastaavia Euroopan Yhteisön direktiivejä. Säännöksiä on pyritty harmonisoimaan myös vastaaviin pohjoismaisiin säännösluonnoksiin. Kotimaisen aineen valmistajan ja ulkomaisen aineen maahantuojaan olisi tehtävä uudesta kemiallisesta aineesta ilmoitus lääkintöhallitukselle.

Uudesta aineesta tehtävässä ilmoituksessa tulisi olla tiedot maahantuojasta tai valmistajasta sekä selvitys aineen nimestä, rakenteesta, koostumuksesta, tunnistamismenetelmästä, käyttötarkoituksesta, valmistettavaksi tai maahan tuotavaksi suunnitellusta määrästä, fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista sekä terveys- ja ympäristövaikutuksista samoin kuin ominaisuuksien ja vaikutuksien selville saamiseksi tehdystä tutkimuksista.

Aineen valmistajan tai maahantuojan olisi tehtävä tai teetetävä tarvittavat tutkimukset. Myös valmiit tutkimustulokset hyväksyttäisiin, jos tutkimukset olisivat asianmukaisella tavalla tehtyjä ja luotettavia.

Ilmoitukseen liitettävien selvitysten määrä riippuisi toisaalta siitä, kuinka paljon ainetta arvioidaan valmistettavan tai tuotavan maahan, ja toisaalta siitä, kuinka paljon ainetta arvioidaan joutuvan ympäristöön. Lääkintöhallitukselle olisi ilmoitettava lisäksi kemikaalin käytön lisääntymisestä ja sen uusista käyttötarkoituksista sikäli kuin ne tulevat valmistajan tai maahantuojan tietoon. Kun tietyt käyttömäärät ylitettäisiin, lääkintöhallitukselle olisi toimitettava entistä yksityiskohtaisemmat ja pitkäaikaisvaikutusten selvittämiseksi tarvittavat tutkimukset kemikaalin ominaisuuksista.

1.2.3. Kemikaalien ympäristöhaittojen ehkäiseminen

Nykyinen kemikaaleja koskeva lainsäädäntö kohdistuu lähinnä terveyshaittojen torjumiseen. Tästä syystä pidetään aiheellisenä laajentaa myrkkylain periaatteiden soveltamisala koskemaan myös ympäristöhaittojen ehkäisemistä ja torjumista, kuten on tehty useissa muissa teollisuusmaissa.

Ympäristölle vaarallinen kemikaali määriteltäisiin kemikaalilaissa kemikaaliksi, joka ympäristöön joutuessaan voi jo vähäisenä määränä aiheuttaa vakavia vaurioita elolliselle luonnolle. Ympäristölle vaarallinen kemikaalin luokitusta on kemikaalilain valmistelun aikana selvitetty ympäristöministeriön asettamassa työryhmässä.

Asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset kysymyksessä olevien kemikaalien luokitusperusteista ja niiden luetteloinimisesta.

Kemikaalilaissa sovellettaisiin myrkkylain mukaista lupa-, hyväksymis- ja valvontamenetelyä tarkistettussa muodossa myös ympäristölle vaarallisiin kemikaaleihin. Tällaisia ovat kemikaalien teollisen käsittelyn luvat ja ilmoitukset sekä käyttöturvallisuustiedotteet. Siitä, milloin ympäristölle vaaralliset kemikaalit tulisivat mainitun sääntelyn piiriin, säädettäisiin myöhemmin annettavalla asetuksella. Lakiehdotus antaisi mahdollisuuden vaatia myöhemmin kansainvälisen kehityksen sitä edellyttäessä merkinnät myös ympäristölle vaarallisten kemikaalien pakkauksiin.

1.2.4. Käyttöturvallisuustiedote

Voimassa olevaan työturvallisuuslakiin (299/58) perustuvaa käyttöturvallisuustiedotejärjestelmää täydentämään säädettäisiin kemikaalilaissa velvollisuus tehdä käyttöturvallisuustiedote myös muusta kuin työssä käytettävästä terveydelle tai ympäristölle vaarallisesta kemikaalista. Tällaisen kemikaalin kotimaisen valmistajan taikka maahantuojan olisi tehtävä ennen kemikaalin luovutusta tai sen käyttöönottoa työsuojeluhallitukselle käyttöturvallisuustiedote, jossa olisi oltava tarpeelliset tiedot kemikaalista ja sen vahingollisista terveys- ja ympäristövaikutuksista. Täten täydennettäisiin työturvallisuuslain 40 a §:n (789/76) mukaista käyttöturvallisuustiedotejärjestelmää, joka nykyiselläänkin kattaa valtaosan valmistettavista ja maahan tuotavista terveydelle vaarallisista kemikaaleista.

Käyttöturvallisuustiedotteen tietojen perusteella voitaisiin terveydelle tai ympäristölle vaarallisten kemikaalien valvontaa tehostaa, kun tiedot saataisiin myös muista kuin työpaikoilla käytettävistä kemikaaleista. Käyttöturvallisuustiedotteista on jo muodostettu ATK-rekisteri. Tämä niin sanottu KETURI-rekisteri olisi osa kemikaalirekisteriä. Käyttöturvallisuustie-

dotteella voitaisiin tarvittaessa välittää tietoja vaaraa aiheuttavien kemikaalien ominaisuuksista työpaikoille.

1.2.5. Muut hallintomenettelyt

Kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen torjumiseen ja ehkäisemiseen pyritäisiin kemikaalilaissa periaatteessa samoilla keinoilla, joita käytetään muussa kemikaaleja koskevassa lainsäädännössä. Viranomaisilla olisi oikeus puuttua kemikaalien sellaiseen käsittelyyn, josta aiheutuisi terveys- tai ympäristöhaittoja tai joka olisi muulla tavalla kemikaalilainsäädännön vastaista. Viranomaisilla olisi valvontatehtäviensä suorittamiseksi tarkastus-, tiedonsaanti- ja näytteenotto-oikeus. Säännösten ja määräysten vastaisesta toiminnasta voitaisiin tuomita rangaistus.

Kemikaalilaissa on tarkoitus säilyttää nykyisen myrkkylain mukainen eräiden teollisuuskemikaalien ennakkohyväksymismenettely. Myrkkylain mukainen julistamismenettely koskee maa- ja metsätaloudessa käytettävien torjunta-aineiden lisäksi puutavaran suojausmyrkyjä sekä tekstiili- ja paperituotteiden kyllästys- ja säilytysmyrkyjä. Torjunta-aineiden hyväksymismenettelyä koskevat säännökset on tarkoitus jättää kemikaalilaista pois, koska siitä on säädetty torjunta-ainelaissa (327/69) ja -asetuksessa (211/84).

Puunsuoja-aineiden julistamismenettely on tarkoitus korvata normaalilla ennakkohyväksymismenettelyllä. Hyväksymismenettely koskisi tiettyjä laissa tarkemmin määriteltyjä suojauskemikaaleja. Näitä olisivat kemikaalit, jotka on erityisesti tarkoitettu torjumaan haitallisia eliöitä ja joita käytetään teollisesti valmistettavissa tuotteissa tai teollisessa toiminnassa. Hyväksymismenettely koskisi ainoastaan niitä suojauskemikaaleja, joita käytetään puutavaran suojaamiseen tai limantorjuntaan kiertovesijärjestelmissä taikka selluloosamassan suojelemiseen.

Terveydelle tai ympäristölle vaarallisten kemikaalien valvontakeinoina käytettäisiin laissa varoitusmerkintöjä, pakkausvaatimuksia, kemikaalien ilmoitusmenettelyjä sekä eräiden toimintojen luvanvaraisuutta tai ilmoitusvelvollisuutta. Lain nojalla annettavissa asetuksissa olisi nykyisen myrkkymääräyksen (492/80) tapaan mahdollista säätää vaarallisia kemikaale-

ja koskevia yleisiä maahantuonti-, luovutus- ja hallussapitorajoituksia.

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä harjoittavien laitosten teknisen turvallisuuden valvontaa tehostettaisiin laajentamalla myrkkysäätöjen mukaisesta valmistuslupamenettelyä siten, että vastaavaa turvallisuuslupaa edellytettäisiin myös laitoksilta, joissa kemikaalia ei valmisteta, mutta joissa sitä käytetään tai varastoidaan valmistuslaitteistoihin verrattavissa käyttö- tai varastointilaitteistoissa. Valvontamenettelyä kuitenkin samanaikaisesti kevennettäisiin siten, että vain laajamittainen teollinen käsittely edellyttäisi aina lupaa. Keskisuuren teollisen käsittelyn harjoittaminen edellyttäisi tapauksesta riippuen joko lupaa tai ilmoituksen tekemistä valvontaviranomaisille ennen toiminnan aloittamista.

Vähäistä teollista käsittelyä valvoisivat kunnalliset viranomaiset. Tällaiseen valvontaan ei kuitenkaan liity lupa- tai ilmoitusmenettelyjä.

Myrkkylain mukaista terveydelle vaarallisten kemikaalien kauppalupajärjestelmää muutettaisiin ja kehitettäisiin käytännön valvontakemusten mukaan siten, että se entistä paremmin kohdistuisi turvallisuuden kannalta olennaisiin toimintoihin. Yleisesti epätarkoituksenmukaiseksi ja jäyäksi koetusta toisen luokan myrkyin kauppaluvasta luovutettiin korvaamalla se terveydelle vaarallisen kemikaalin myynti-ilmoituksella. Tällöin valvonta kohdistettaisiin terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttamiseen edelleen myyntiä varten, koska tällainen kemikaalin luovuttaminen on esimerkiksi kemikaalipakkauksia ja päällysmarkintöjä koskevien vaatimusten toteuttamisen kannalta oleellisin vaihe.

Samoin luovutettiin ensimmäisen luokan myrkyin kauppaluvasta ja poliisin myöntämästä ensimmäisen luokan myrkyin ostotodistuksesta korvaamalla ne edellä mainitulla terveydelle vaarallisen kemikaalin myynti-ilmoituksella sekä erittäin myrkyllisten tai myrkyllisten kemikaalien vähittäismyyntiin luovuttamista koskevalla menettelyllä. Ilmoitus erittäin myrkyllisestä tai myrkyllisestä kemikaalista ennen sen luovuttamista vähittäismyyntiin tehtäisiin lääkintöhallitukselle. Edellä kuvatut valvontamenettelyt eivät kuitenkaan koskisi erittäin myrkyllisten tai myrkyllisten kemikaalien luovuttamista aptekeista. Apteekkien harjoittamaa terveydelle vaarallisten kemikaalien kauppaa valvottaisiin muilla keinoin.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Lainsäädäntö

Voimassa olevat yleistä kemikaalivalvontaa koskevat säännökset ovat pääosin myrkkylaisa- ja -asetuksessa. Ne koskevat kuitenkin vain myrkyiksi luokiteltuja kemikaaleja sekä näiden aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisyä.

Työturvallisuuslainsäädännössä säädetään toimenpiteistä, joiden avulla pyritään torjumaan myrkyistä ja muista vaarallisiksi luokitelluista aineista työntekijälle aiheutuvia haittoja. Työturvallisuuslain nojalla on annettu valtioneuvoston päätös terveydelle vaarallisten aineiden tunnistus- ja merkintäjärjestelmästä (286/78). Työturvallisuuslainsäädäntöä voidaan kuitenkin soveltaa vain työpaikoilla ja lähinnä vain työntekijän terveyden suojelemiseksi, mutta toisaalta työturvallisuuslain 40 a §:n mukaisessa käyttöturvallisuustiedotteessa annetaan yleisiä ohjeita aineiden turvallisesta käsittelystä ja vaarattomaksi tekemisestä.

Eräistä kemikaaleista, niiden käyttötarkoituksista sekä niiden valvonnasta on säännöksiä myös muussa lainsäädännössä, kuten lääkelaissa (395/87), elintarvikelaissa (526/41), tuoteturvallisuuslaissa (914/86), räjähdysvaarallista aineista annetussa laissa (263/53), rehulaissa (376/86), lannoitelaisissa (377/86) ja torjunta-ainelaisissa sekä näiden nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä. Näissä säännellään tiettyjä, ominaisuuksiltaan ja vaikutuksiltaan sekä käyttötavoiltaan yksilöityjä kemikaaleja sekä niiden valvontaa ja käsittelyä tietyn yksilöidyn käyttötarkoituksen mukaisesti. Kemikaalien käsittelystä aiheutuvia terveys- ja ympäristöhaittoja pyritään torjumaan terveydenhoitolaissa (469/65) ja ilmansuojelulaissa (67/82), vesilaissa (264/61) ja jätehuoltolaissa (673/78) olevissa ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä, jotka koskevat tietynlaisten laitosten sijoituspaikkaa, toimenpiteitä ennen toiminnan aloittamista, ongelmajätteiden käsittelyä sekä päästöjen ehkäisemistä ja puhdistamista.

Myrkkylainsäädännön tärkeimpänä puutteena voidaan pitää sitä, että siitä puuttuvat kansainvälisten järjestöjen (muun muassa OECD) suosittelemat uudet valvontakeinot ja velvoitteet. Tällaisia ovat säännökset uusien aineiden ennakkovalvonnasta, testauslaboratorioiden hyväksymisestä sekä kemikaalien

vienti-ilmoituksesta. Myrkkylainsäädännöstä puuttuvat myös jo useassa maassa (esimerkiksi muut pohjoismaat, Euroopan Yhteisön maat) voimassa olevat säännökset kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen torjunnasta. Edellä mainitut puutteet ovat olleet esillä muun muassa OECD:n maamme ympäristösuojelun tilaa koskevan raportin valmistelussa.

Myrkkylainsäädännössä on myös muita puutteita, jotka ovat ilmenneet lähinnä myrkkylakia ja -asetusta sovellettaessa. Puutteena on pidetty muun muassa sitä, että valvontasäännökset kohdistuvat liiaksi myrkkujen luovutukseen ja kauppaan (etenkin toisen luokan myrkyin kauppaluvat) eivätkä riittävästi myrkkujen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuuteen. Myrkkylain paikallisten valvontaviranomaisten toimivaltuudet on myös todettu puutteellisiksi. Lisäksi myrkkylain käsitteistö on vanhentunut, ja lain soveltamisalan rajaukset ovat eräiltä osin epäselvät. Myös lain eräiden valvontaviranomaisten toimialojen ja tehtävien rajaukset on todettu epäselvästi määritellyiksi. Lisäksi myrkkylaista puuttuvat sen joustavan soveltamisen mahdollistamiseksi tarvittavat poikkeusmenettelyt, jotka ovat tulleet tarpeelliseksi myrkkykäsittelyn laajenemisen vuoksi.

2.2. Kemikaaleja koskeva lainsäädäntö muissa maissa

Useissa maissa on ollut myrkyllisiä aineita ja valmisteita sekä niiden valvontaa koskevaa lainsäädäntöä jo pitkään. Aikaisemmin rajoitettiin kemikaalien valvonta koskemaan pääasiassa myrkkijä sekä palo- ja räjähdysvaarallisia aineita. Aineet luetteloiin ja uudet myrkylliset ja vaaralliset aineet lisättiin luetteloon niitä koskevan kokemuksen lisääntyessä.

Kemiallisia aineita ja valmisteita säänneltiin vielä 1960-luvulla pääasiassa erityislaeilla. Tämä aiheutti rinnakkaisia ja päällekkäisiä, toisistaan riippumattomia valvontajärjestelmiä. Aikaa myöten kemikaalien ympäristövaikutukset sekä niiden välilliset vaikutukset ihmisen terveyteen johtivat kemikaalilainsäädännön tavoitteiden muuttumiseen.

Kemiallisia aineita koskevaa lainsäädäntöä on 1970-luvulla useissa maissa täydennetty ko-koavalla kemikaalilainsäädännöllä. Sen avulla pyritään ennakoimaan ja estämään kemikaaleista aiheutuvat haitat ihmisen terveydelle tai

ympäristölle. Sveitsissä säädettiin kemikaalien valvontaa sääntelevä laki vuonna 1969. Ruotsissa säädettiin kemikaalien yleistä valvontaa koskeva laki ensimmäisen kerran vuonna 1973. Ruotsin kemikaalilainsäädäntö on vuonna 1985 kuitenkin jo uusittu kokonaan. Tämän jälkeen on säädetty muun muassa kahdeksassa OECD:hen kuuluvassa maassa yleistä kemikaalivalvontaa koskevat lait, joista Suomen kannalta tärkeitä ovat Norjan, Tanskan ja Saksan Liittotasavallan sekä Yhdysvaltojen lait.

Ruotsissa kemikaalivalvonnasta säädetään vuonna 1985 annetulla lailla kemiallisista tuotteista (lag om kemiska produkter) ja sen nojalla annetuilla alemmanasteisilla säännöksillä. Laki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986, ja sitä sovelletaan kaikkien kemiallisten aineiden ja tuotteiden valmistukseen, muokkaamiseen, käsittelyyn, pakkaamiseen, säilyttämiseen, kuljettamiseen, käyttöön, hävittämiseen, maahantuontiin, myyntiin, luovutukseen ja niihin verrattavissa oleviin toimintoihin. Lain tarkoituksena on kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäiseminen.

Laki asettaa kemikaalien tuottajille vastuun siitä, että tuotteista ei aiheudu terveys- tai ympäristövahinkoja. Laki sisältää myös uusien aineiden ennakkoilmoitusvelvollisuuden. Säännöksillä uudistetaan myös merkintöjä koskevat vaatimukset ja kehitetään Ruotsin kemiallisten tuotteiden rekisteriä.

Säännösten noudattamisen valvontaa, alemmanasteisten määräysten laatimista ja kemikaalien terveys- ja ympäristöriskeistä tiedottamista varten Ruotsiin perustettiin ympäristöministeriön alaisuuteen uusi viranomainen — kemikaalitarkastuslaitos (kemikalieinspektionen).

Tanskassa, joka on Euroopan Yhteisön jäsenmaa on voimassa vuonna 1979 annettu laki kemiallisista aineista ja tuotteista (lov om kemiske stoffer og produkter). Lailla kumottiin myrkkylaki (lov om gifte og sundhedsfarlige stoffer) ja torjunta-ainelaki (lov om midler til bekaempelse af plantesygdomme, ukrudt og visse skadedyr samt om midler til regulering af plantevækst). Lain tarkoituksena on kemiallisten aineiden ja tuotteiden terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäiseminen.

Torjunta-aineiden maahantuonnille ja markkinoinnille on oltava viranomaisten ennakkohyväksyminen. Viranomaisten päätöksellä voidaan ennakkohyväksymismenettely ulottaa koskemaan myös muita aineita. Ilmoitusvelvol-

lisuus koskee uusia kemiallisia aineita ja niitä sisältäviä valmisteita sekä vanhoja aineita, joiden käyttötarkoitus tai -määrä on oleellisesti muuttunut. Lain noudattamista valvoo ympäristöministeriön (miljøministeren) alaisena muun muassa ympäristöhallitus (miljøstyrelsen).

Norjassa on vuonna 1976 annetun tuotevalvontalain (lov om produktkontroll) lisäksi voimassa erityislait määrättyille tuoteryhmille. Myrkkujen valvonta kuuluu tuotevalvontaviranomaisille. Säännöksiä kemiallisista aineista sisältyy myös työympäristölakiin (lov om arbeidsvern og arbeidsmiljø m.v.).

Tuotevalvontalain soveltamisala on laaja. Se koskee muun muassa kemiallisia aineita, valmisteita, tuotteita, muita vaarallisia tavaroita ja laitteita sekä melua ja jätettä. Tuotevalvontalaki antaa mahdollisuuden säätää määrättyjen tuoteryhmien ennakkohyväksymisestä.

Tuotevalvontalaki on luonteeltaan valtuuslaki, joka antaa mahdollisuuden säätää tuotteiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, merkitsemisestä sekä käytöstä ja kielloista. Lakia valvoo ympäristönsuojeluministeriön alaisuudessa valtion saastevalvontavirasto (statens forurensningstilsyn).

Euroopan Yhteisön yleisen vaarallisten aineiden luokitusta, pakkaamista ja merkintöjä koskevan direktiivin eli ohjesäännön (67/548/EEC) 6 muutoksella (79/831/EEC) määrättiin muun muassa uusille markkinoitaville aineille ilmoitusvelvollisuus ja siihen liittyvä portaittainen tutkimusvelvollisuus. Sen mukaan aineen valmistajan tai maahantuojan on tehtävä viranomaisille uudesta aineesta ilmoitus 45 vuorokautta ennen aineen tai sitä sisältävän valmisteiden markkinoinnin aloittamista. Siinä vaaditaan aineista lähes vastaavat tiedot kuin OECD:n suosituksessa vähimmäisennakkotiedoista.

Euroopan Yhteisössä on tammikuusta 1985 lähtien ollut voimassa ohjesääntö niistä toimenpiteistä, joihin jäsenvaltioiden on ryhdyttävä yleisön, ympäristön ja työntekijöiden suojelemiseksi tiettyjä kemikaaleja käsittelevien teollisuuslaitosten aiheuttamilta suuronnettomuusvaaroilta (ohjesääntö 82/501/EEC). Ohjesäännössä edellytetään kyseisten laitosten selvittävän viranomaisille laitoksissa tapahtuvan toiminnan, siihen liittyvät vaarat ja miten niihin on varauduttu. Ohjesäännössä veloitetaan lisäksi jäsenvaltiot antamaan toisilleen tietoja sattuneista suuronnettomuuksista. Huolimatta

määräajan loppuun kulumisesta ohjesääntöä ei ole toimeenpantu kaikissa Euroopan Yhteisön jäsenvaltioissa. Tiedossa on, että ohjesääntö on jossain muodossa toteutettu ainakin Tanskassa, Saksan Liittotasavallassa, Englannissa ja Ranskassa. Erityisesti saksalainen sovellutus poikkeaa huomattavasti ohjesäännön määrittelemästä vähimmäistasosta.

OECD on vuonna 1977 hyväksynyt kemikaaleja ja niiden valvontaa koskevan suosituksen [C(77)97(Final)].

Tarkoituksena on, että jäsenvaltiot vahvistaessaan uusia valvontajärjestelmiä tai laajentaessaan jo voimassa olevia järjestelmiä kemikaalien vaikutusten arvioimiseksi ottavat huomioon suosituksen sisältyvät ohjeet kemikaalien vaikutusten vaihteelta arvioinnista, kemikaalivalvonnan vaihtoehtoisista hallinnollisista toimista, kemikaaleista tiedottamisesta ja kemikaalien merkitsemisestä sekä valvontajärjestelmän tehokkuuden seurannasta.

Suositus koskee kemikaaleja yleisesti. Kemikaalien vaikutusten arviointi koskee pääasiassa vain uusia kemiallisia aineita ja vanhoja kemiallisia aineita, joiden käyttötarkoitus tai käytettävä määrä on oleellisesti muuttunut. Arviointi koskee lisäksi vanhoja aineita, joiden on todettu tai epäillään aiheuttavan haittaa ihmisen terveydelle tai ympäristölle sekä uutta kemiallista ainetta sisältäviä valmisteita.

Edellä kuvatun yleisen suosituksen lisäksi OECD on antanut useita yksityiskohtaisia päätöksiä ja suosituksia kemikaalivalvonnasta. Tärkein näistä on kemikaaleja koskevien tietojen vastavuoroista hyväksyttävyyttä koskeva OECD:n neuvoston päätös [C(81)30(Final)], jonka liitteinä on järjestön suositus hyvästä laboratoriokäytännöstä ja yksityiskohtaiset ohjeet kemikaalien testauksessa käytettävistä menetelmistä. Nämä testausohjeet ovat käytännössä saaneet yleismaailmallisen hyväksynnän. Testauslaboratorioiden valvontaan liittyy lisäksi suositus valvonnan vastavuoroisesta hyväksymisestä [C(83)95(Final)]. Järjestö on myös antanut kolme suositusta, jotka käsittelevät kemikaaleja koskevien tietojen luottamuksellisuutta. Ne ovat suositus uudesta aineesta tehtävän ilmoituksen sisältämien tietojen luottamuksellisuuden turvaamisesta [C(83)96(Final)], suositus luottamuksellisten tietojen vaihtamisesta [C(83)97(Final)] ja suositus kemikaaleja koskevista ei-luottamuksellisista tiedoista [C(83)98(Final)].

2.3. Asian valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva myrkkyaian neuvottelukunta ehdotti vuonna 1974 myrkkylain kokonaisuudistusta ja vuonna 1976 osittaisuudistuksia myrkkylainsäädäntöön. Myös kauppa- ja teollisuusministeriön asettama teollisuusmyrkytyöryhmä ehdotti mietinnössään vuonna 1980 myrkkylainsäädännön uudistamista eräiltä osin.

Terveydelle vaarallisten aineiden tunnistus- ja merkintäjärjestelmän kehittämistoimikunta (TVATKE) on mietinnössään (Komiteanmietintö 1981:58) tehnyt ehdotuksia terveydelle vaarallisten kemikaalien merkitsemisjärjestelmän sekä työturvallisuuslainsäädännön mukaisen käyttöturvallisuustiedotemenettelyn kehittämisestä.

Vuosina 1979—1982 toiminut tuotevalvontakomitea (TUVAKO) esitti mietinnössään (Komiteanmietintö 1982:31) kemikaalilain säätämistä. Mietintö sisälsi lakiehdotuksen ja ehdotukset tarvittavista muiden lakitason säädösten muuttamisesta. Mietinnöstä jäivät sen sijaan puuttumaan alemmanasteisia säännöksiä koskevat ehdotukset. Komiteanmietintöön liittyi kolme eriävää mielipidettä. Niissä esitettiin eriävät näkemykset muun muassa viranomaisen tehtäväjaosta, ehdotettujen toimenpiteiden riittävydestä sekä toisaalta kemikaalien sääntelyn laajuudesta. Komiteanmietinnöstä annetuissa lausunnoissa esitettiin samoja ristikkäisiä käsityksiä lain sisällöstä ja valvonnasta, jotka sisältyivät jo mietinnön eriäviin mielipiteisiin.

Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysministeriö asetti 30 päivänä toukokuuta 1984 toimikunnan, jonka tehtäväksi annettiin:

— tarkistaa tuotevalvontakomitean edellä mainittuun mietintöön sisältyvä ehdotus hallituksen esitykseksi kemikaalilaksi ottaen huomioon mietinnöstä annetut lausunnot ja ympäristöministeriön perustaminen, valmistella lain edellyttämät alemmanasteiset säännökset sekä tehdä ehdotukset tarvittavan yhteistyön järjestämisestä päällekkäisten viranomaistoimintojen ehkäisemiseksi.

Toimikunnan tuli kemikaalilakia valmistellessaan erityisesti ottaa huomioon, että

— lain tulisi koskea periaatteessa kaikkia kemiallisia aineita ja tuotteita;

— lain tulisi sisältää säännökset uusien kemiallisten aineiden ennakkovalvonnasta sekä

kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen estämisestä; ja

— sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluu kemikaalien aiheuttamien terveyshaittojen ehkäiseminen ja torjunta, ympäristöministeriön hallinnonalaan kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäiseminen ja torjunta sekä kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaan kemikaalien valmistuksen, varastoinnin ja käsittelyn tekniseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Kemikaalilakitoimikunta sai työnsä (Komiteamietintö 1986:27) valmiiksi 30 päivänä huhtikuuta 1986. Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi 7 päivänä elokuuta 1986 lausunnot toimikunnan mietinnöstä. Siitä annettiin kaikkiaan 57 lausuntoa. Lähes kaikissa lausunnoissa pidettiin myrkkylain korvaavaa uutta kemikaalilakia tarpeellisenä. Oikeusministeriö piti valitua sääntelyratkaisua perusteltuna. Riittävän kattavan ja selkeän säännösten aikaansaamiseksi on tarkoituksenmukaista säätää ehdotetun kaltainen yleislaki kemikaaleihin liittyvien terveys- ja ympäristöhaittojen torjumisesta. Sekä asiallisesti että lakiteknisesti tällä tavoin päästään parempaan tulokseen kuin, jos tarvittavat uudistukset olisi pyritty toteuttamaan myrkkylakia muuttamalla ja täydentämällä.

Teollisuuden ja kaupan järjestöjen lausunnoissa pidettiin uutta kemikaalilakia parempana vaihtoehtona antaa laki uusien kemikaalien ennakkovalvonnasta Euroopan Yhteisön kanssa toteutettua järjestelmää seuraten sekä valmistella laki terveydelle vaarallisista kemikaaleista muuttamalla ja täydentämällä myrkkylakia ja -asetusta. Lisäksi kyseisissä lausunnoissa esitettiin, että ympäristölle vaarallisuudesta tulisi päättää vasta, kun kyseinen käsite ja sen soveltaminen on vakiintunut eurooppalaisissa säädöksissä ja erityisesti Euroopan Yhteisön direktiiveissä. Teollisuuden järjestöt eivät myöskään pitäneet hyvänä palavia nesteitä koskevien säännösten sekä myrkkujen teollista käsittelyä koskevien säännösten yhdistämistä samaan asetukseen.

Lausunnoissa arvosteltiin edellä mainittujen seikkojen lisäksi lain soveltamisalaa ja sen rajausta, suhdetta eräisiin muihin säädöksiin sekä lain valvonnan järjestämistä. Lisäksi erityisesti teollisuuden ja kaupan järjestöjen lausunnoissa arvosteltiin lakiin sisältyvää selvä-olo- ja tiedonantovelvollisuutta, näytteenotto- ja tutkimusoikeutta, liike- ja ammattisalaisuuksien suojaamista, käyttöturvallisuustiedot-

teen käyttöalueen laajennusta, lupa- ja ilmoitusmenettelyjen monimutkaisuutta, kemikaalien valmistuslupajärjestelmän laajentamista kemikaalien tekniseen käyttöön, valvontaviranomaisten laajoja kielto-oikeuksia sekä rangaistusten ankaruutta. Yleisesti myönteisinä asioina on myös elinkeinoelämän lausunnoissa todettu se, että ehdotus sisältää säännökset uusien aineiden ennakkovalvonnan järjestämisestä sekä se, että ehdotuksessa on hyvin pitkälti otettu huomioon jo nykyisin voimassa oleva kemikaalien valvonta- ja merkitsemiskäytäntö.

Vuoden 1987 alussa lausuntoyhteenvedon valmistumisen jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö sekä kauppa- ja teollisuusministeriö sopivat kemikaalilakiehdotuksen jatkovalmistelusta yhteisessä virkamies-työryhmässä (kemikaalilakityöryhmä), jossa oli mukana myös oikeusministeriön edustaja. Työryhmän tehtävänä oli viimeistellä kemikaalilakiehdotus ottaen huomioon ehdotuksesta saadut lausunnot.

3. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Ehdotus on laadittu nykyisen viranomaisorganisaation ja viranomaisten nykyisen tehtäväjaon pohjalte. Sen toteuttaminen ei siten edellytä organisatorisia muutoksia.

Kemikaalivalvonnasta vastaavina keskushallinnon viranomaisina toimisivat sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö, lääkintöhallitus, teknillinen tarkastuskeskus sekä vesi- ja ympäristöhallitus kukin omalla toimialallaan. Työsuojeluhallitus osallistuisi kemikaalien ennakkovalvontaan huolehtimalla käyttöturvallisuustiedotteiden tarkastamisesta. Tullilaitos osallistuisi kemikaalien maahantuontia ja maastavientiä koskevien säännösten valvontaan. Alueellinen valvonta kuuluisi lääninhallitukselle ja teknillisen tarkastuskeskuksen piiri-toimistolle sekä paikallinen valvonta kunnan- hallitukselle tai johtosäännössä määrätyle kunnalliselle lautakunnalle. Terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn valvonta kuuluisi teknilliselle tarkastuskeskukselle ja sen piiritoimistolle.

Kun kemikaalilaki koskisi terveyshaittojen torjumisen lisäksi myös ympäristöhaittojen ehkäisemistä, tulisi ympäristönsuojeluviranomai-

sille uusia kemikaalivalvontaan liittyviä tehtäviä.

Ehdotettu kemikaalilain soveltamisala olisi laaja, ja lain valvonta kuuluisi kolmen eri ministeriön alaisille viranomaisille. Tämän vuoksi on pidetty välttämättömänä, että viranomaisten yhteistyötä ja toiminnan kehittämistä varten asetettaisiin kemikaalineuvottelukunta. Kemikaalineuvottelukunta koordinoisi myös kemikaalirekisterin toimintaa. Asetuksella säädettäisiin neuvottelukunnan kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä. Samalla lakkautettaisiin nykyinen myrkkyaasiain neuvottelukunta.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

4.1. Vaikutukset valtiontalouteen

Kemikaalilain valvonta annettaisiin nykyisille viranomaisille. Tällöin ehdotuksen toteuttamiseen tarvittavat uudet voimavarat jäisivät vähäisiksi. Uusien voimavarojen tarpeen voidaan arvioida jakautuvan eri viranomaisten kesken seuraavasti:

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Kemikaalilain valvonta edellyttäisi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla lisävoimavaroja lähinnä lääkintöhallitukseen sekä työsuojeluhallitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriölle lakiuudistus ei aiheuttaisi merkittäviä lisätehtäviä. Lääninhallituksen valvontatehtävät vähenisivät verrattuna nykyiseen myrkkylain mukaiseen valvontaan. Kuntien ja kuntainliittojen terveyslautakunnille tulisi kemikaalilain myötä eräitä uusia valvontatehtäviä.

Suurin lisävoimavarojen tarve olisi lääkintöhallituksella, jonka tärkeimmät uudet tehtävät olisivat uusien aineiden ennakkovalvonnan järjestäminen, myrkyllisten kemikaalien vähittäismyyntiin luovuttamista varten tehtävän ilmoituksen käsittely sekä kemikaalien testauslaboratorioiden hyväksyntä ja valvonta. Lääkintöhallitus arvioisi lisäksi edelleen suojauskemikaalien terveysvaikutukset.

Tärkein uusi tehtävä olisi edellä mainittu uusien aineiden ennakkovalvonnan järjestäminen. Euroopan Yhteisön jäsenmaista saatujen kokemusten mukaan uusia aineita tulee vuo-

sittain hyväksyttäväksi 100—200 kappaletta. Näiden lisäksi hyväksytään vuosittain lähinnä tutkimukseen ja tuotekehittelyyn (niin sanottu mininotifikaatio) noin 200 ainetta. Viime vuosina hyväksytyjen uusien aineiden määrät Keski-Euroopassa ovat selvästi kasvaneet.

Lääkintöhallitukseen tarvittaisiin uusien tehtävien hoitamiseksi nykyisten viranhaltijoiden (yksi ylitarkastaja ja yksi työsuopimussuhteinen tarkastaja) lisäksi yhden ylilääkärin, kahden ylitarkastajan, kahden tarkastajan ja kahden kanslistin virat. Uusista viroista aiheutuisi noin 880 000 markan vuotuiset kustannukset, jotka olisi tarkoitus suurelta osin kattaa hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyistä saaduilla maksuilla. Virat voitaisiin pääosin perustaa vakinaistamalla nykyisten työsuopimussuhteisten viranhaltijoiden työsuhde sekä siirtämällä virkoja lääkintöhallitukseen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sisällä. Myöhemmin selvitetään erikseen onko tämän lisäksi tarvetta uusien virkojen perustamiseen. Lisäksi kemikaalin terveysvaikutusten arviointitehtäviä voitaisiin antaa myös kansanterveyslaitokselle, mistä aiheutuvat henkilöstövaikutukset tulee ottaa huomioon kansanterveyslaitoksen organisaatiota kehitettäessä.

Käyttöturvallisuustiedotteiden sisältämistä tiedoista koostuva KETURI-rekisteri perustettiin vuonna 1978. Koska rekisterin toimintaan ei ole voitu osoittaa riittävästi voimavaroja, on rekisteri vielä nykyisinkin keskeneräinen. Marraskuussa 1987 oli rekisterissä tunnistetiedot 43 395 tuotteesta ja kaikki tiedot 19 994 tuotteesta.

Jotta KETURI-rekisteriä voitaisiin käyttää valvontatoiminnassa hyödyksi kemikaalilain edellyttämällä tavalla, tulisi rekisterin valmiiksi saattamiseen ja ylläpitoon osoittaa riittävästi voimavaroja. Tällä hetkellä rekisterin kehittämiseen ja hallintoon sekä käyttöturvallisuustiedotteiden tarkastamiseen osallistuu kaksi henkilöä (työsuojeluinsinööri ja kemisti) ja tallennukseen kaksi (toimistovirkailija ja tallentaja).

Työsuojeluhallitukseen tarvittaisiin nykyisten henkilöiden lisäksi käyttöturvallisuustiedotteiden tarkastukseen, käsittelyyn ja tallennukseen kaikkiaan kuusi henkilöä, joista kemikaalilain aiheuttamien lisätehtävien osuudeksi voidaan arvioida neljä henkilöä. Uusista viroista aiheutuisi noin 450 000 markan vuotuiset kustannukset, jotka voitaisiin kattaa valtion maksuperustelain (980/73) mukaisesti määrättävillä tarkastus- ja rekisterimaksuilla. Lisähenkilös-

tön tarve on suurin lain voimaantulon alkuaikoina. Myöhemmin samaa henkilöstöä voitaisiin käyttää myös muihin kemikaalilaista johtuviin uusiin tehtäviin, kuten uusien kemikaalien ja suojauskemikaalien työhygieenisten ominaisuuksien arviointiin. Osa uusista viroista perustettaisiin kohdentamalla uudelleen työsuojeluhallituksen voimavaroja.

Kuntien ja kuntainliittojen terveyslautakunnilta poistuisi toisen luokan myrkyin kauppaluvan myöntäminen. Uusina tehtävinä kunnallisille viranomaisille tulisi myynti-ilmoitusten vastaanotto ja niiden edellyttämä valvonta sekä terveydelle vaarallisten kemikaalien vähäisen teollisen käsittelyn valvonta. Kyseiset muutokset eivät lisää merkittävästi kunnan viranomaisten valvontatehtäviä.

Muutokset eivät edellytä varsinaisesti uusien virkojen perustamista kuntatasolla lukuunottamatta suurehkoja kuntia. Suurehkoissa kunnissa tullaan tarvitsemaan korkeakoulututkinnon suorittanutta valvontahenkilöstöä. Kemikaalilain vaikutus henkilöstörakenteeseen tulee huomioida sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa suunnitelmissa.

Kemikaalilain voimaantulon perustaminen ei aiheuttaisi lisäkustannuksia, sillä samalla lakautettaisiin nykyinen myrkytystieteen neuvottelukunta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

Vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn valvonnan tehostaminen lakiehdotuksessa tarkoitetulla tavalla edellyttäisi uusia voimavaroja lähinnä teknillisen tarkastuskeskuksen piirihallinnossa.

Valvontakohteiden määrää lisäisi se, että lupa- ja ilmoitusmenettelyyn piiriin tulisi uusina toimintoina terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien tekninen käyttö ja varastointi. Kohteiden määrä lisääntyisi myös siitä syystä, että hallintomenettelyjen piiriin tulisi uusia aineryhmiä. Valvontakohteiden määrää lisäisi myös se, että vaarallisia teollisuuskemikaaleja koskevassa asetuksessa yhdenmukaistettaisiin sekä myrkyjä että palavia nesteitä koskevaa hallintomenettelyä siten, että aikaisemmin lääninhallituksille, maistraateille ja poliisille kuuluneet luvantotehtävät siirtyvät osittain palopäälliköille ja osittain teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistoille. Kohteiden määrää vähentäisi se, että luparajoja tarkistet-

taisiin ylöspäin. Työmäärää vähentäisi myös hallintomenettelyjen yksinkertaistaminen esimerkiksi vastaavien johtajien hyväksymismenettelyn ja käyttöönottolupien poistamisen vuoksi sekä lupamenettelyn muuttamisella osittain ilmoitusmenettelyksi.

Teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimiston työmäärää lisäisi se, että osa aikaisemmin keskushallinnolle kuuluneista lupatehtävistä siirrettäisiin piirihallintoon. Piiritoimistot tekisivät myös kaikki käyttöönottotarkastukset. Samoin valvontatarkastusten tarve kasvaisi jonkin verran. Lisääntyvien tehtävien on arvioitu edellyttävän yhteensä viiden tarkastajan ja yhden toimistohenkilön palkkaamista lisää kymmeneen piiritoimistoon. Tarve painottuu eteläisiin piireihin.

Teknillisen tarkastuskeskuksen keskushallinnosta luvantotehtävien lukumääräisen vähenemisen johdosta vapautuvien voimavarojen on arvioitu peittävän ohjeidenantotehtävien lisääntymisestä ja luparekisterin ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvan voimavaratarpeen. Piirihallintoon on arvioitu tarvitsevan jonkin verran henkilöstölisäyksiä. Tästä saataisiin lisääntyneillä lupamaksutuloilla tarkastuskeskuksen maksuperusteiden mukaisesti pääosa peitetyksi.

Paikallisten viranomaisten osalta palopäällikön valvottaviksi tulevien kohteiden määrä lisääntyisi jonkin verran luparajojen tarkistuksen nettovaikutuksena. Työmäärä ei sen sijaan olennaisesti kasvaisi, koska palopäällikkö osallistuu kyseisten kohteiden valvontaan jo nykyisessäkin hallintojärjestelmässä.

Kustannusten lisääntymisen vastapainona vapautuisi poliisissa, maistraatissa ja lääninhallituksissa suorituskykyä jonkin verran muihin tehtäviin.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Kemikaalilain valvonta edellyttäisi ympäristöministeriön hallinnonalalla lisävoimavaroja vesi- ja ympäristöhallitukseen. Lääninhallitusten ympäristönsuojelutoimistoille ei laki toisi pysyviä merkittäviä lisätehtäviä.

Vesi- ja ympäristöhallitus osallistuisi keskeisesti kemikaalien ennakkovalvontaan. Se arvioisi uusien aineiden ympäristövaikutukset, tarkastaisi suojauskemikaalien ympäristövaikutukset sekä huolehtisi suojauskemikaalien hyväksymishakemusten käsittelystä ja tekisi hy-

väksymispäätökset. Käsiteltävien asioiden määrää on selvitetty edellä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kohdalla lääkintöhallituksen osalta. Vesi- ja ympäristöhallitus käsittelee samat ilmoitukset ja hyväksymishakemukset arvioiden kemikaalien ympäristövaikutuksia.

Vesi- ja ympäristöhallitukseen tarvittaisiin kemikaalilain mukaisten uusien tehtävien hoitamiseksi viisi uutta virkaa. Näistä kolme olisi ylitarkastajan/toimistoinsinöörin virkoja ja kaksi toimistosihteerin/kanslistin virkoja. Tästä aiheutuva palkkakustannus olisi noin 600 000 markkaa vuodessa. Virat saataisiin kuitenkin valtaosin perustetuksi vesi- ja ympäristöhallinnon sisäisiin siirtoihin. Virat saataisiin pääosin vakinaistamalla tutkimusvaroin tilapäisesti ympäristöhallintoon kemikaalien ja torjunta-aineiden ympäristövaikutusselvityksiin palkattuja henkilöitä. Myöhemmin selvitetään erikseen onko tämän lisäksi tarvetta uusien virkojen perustamiseen. Kemikaalien ennakkovalvonnasta perittävät maksut peittäisivät osan kustannuksista.

Kemikaalirekisteri

Kemikaalirekisteri muodostuisi useista osarekistereistä, joista laajimmat olisivat käyttöturvallisuustiedotteista koostuva tuoterekisteri ja luparekisteri. Osarekistereistä tuoterekisteri on jo valmiina. Luparekisteri, suojausainerekisteri ja uusista aineista koostuva rekisteri suunniteltaisiin ja rakennettaisiin kemikaalilain voimaantulon myötä. Edellä mainittujen osarekisterien ATK-suunnittelusta ja laitehankinnoista aiheutuisi valtiolle kustannuksia. Kemikaalirekisterin yleissuunnittelu maksaisi noin 300 000 markkaa. Alustavien arvioiden mukaan kemikaalirekisterin perustamiskustannukset olisivat seuraavat:

— työsuojeluhallituksen KETURI-rekisterin soveltaminen osaksi kemikaalirekisteriä	200 000 mk
— uusien aineiden rekisteri	700 000 mk
— luparekisteri	500 000 mk
— suojauskemikaalirekisteri ...	200 000 mk
— yleissuunnittelu	300 000 mk
yhteensä	<u>1 900 000 mk</u>

Kemikaalirekisterin käytöstä aiheutuisi käyttökustannuksina sanoma- ja linjamaksuja 5 000—10 000 markkaa kuukaudessa osarekisteriä kohden. Vuosittaisiksi käyttökustannuksiksi voidaan arvioida KETURI-rekisteristä saatujen kokemusten perusteella:

— tuoterekisteri	300 000 mk
— uusien aineiden rekisteri	100 000 mk
— luparekisteri	100 000 mk
— suojauskemikaalirekisteri ...	50 000 mk
yhteensä	550 000 mk

Yhteenveto

Kemikaalilaki edellyttäisi kaikkiaan 22 uutta virkaa. Virat olisi tarkoitus osin perustaa eri hallinnonalojen sisäisiin siirtoihin. Suuri osa kustannuksista katettaisiin tarkastus-, lupa- ja hyväksymismaksuin noudattaen valtion maksupöytäkirjaa. Perustettavien uusien virkojen määrää voidaan pitää hyvin kohtuullisena verrattuna muiden pohjoismaiden ja Euroopan maiden kemikaaliviranomaisten voimavaroihin.

4.2. Elinkeinoelämälle aiheutuvat kustannukset

Kemikaalilain nojalla olisi jokaisen valmistajan ja maahantuojaan tehtävä uudesta kemiallisesta aineesta lääkintöhallitukselle ilmoitus, jossa olisi tiedot tarpeellisista kokeista aineen fysikaalisten ja kemiallisten ominaisuuksien sekä sen terveys- ja ympäristövaikutusten selvittämiseksi.

Sekä OECD:ssä että Euroopan Yhteisössä on arvioitu, että pakollisten testien kokonaiskustannukset vaihtelevat testien laajuudesta riippuen noin 100 000 markasta 1 000 000 markkaan. Kustannukset lisääntyisivät, mikäli jonkin aineen osalta testit jouduttaisiin teettämään laajempien vaatimusten mukaisesti. Tällöin kustannukset saattaisivat nousta jopa useisiin miljooniin markkoihin. Testejä ei yleensä tehdä Suomen markkinoita varten, vaan pääsääntöisesti muualla tehtyjen testien tulokset annettaisiin myös maamme viranomaisten käyttöön.

Käyttöturvallisuustiedotteita on toimitettu keväseen 1987 mennessä työsuojeluhallitukselle noin 43 000 kappaletta, joista on tarkas-

tettu noin 41 000 ja hyväksytty noin 28 000 tiedotetta.

Euroopan Yhteisön maista saatujen kokeusten perusteella uusia aineita tulisi vuosittain 100—200 kappaletta. Jos uusien aineiden käsittelymaksu olisi niin sanotuista täysnotifikaatioista 2 000 markkaa, aiheutuisi tästä kyseisten kemikaalien maahantuojille ja valmistajille vuosittain arviolta noin 320 000—500 000 markan kustannukset.

Nykyisen käyttöturvallisuustiedotteen laatimisesta ja toimittamisesta aiheutuneet kustannusvaikutukset vaihtelevat riippuen tuotteen ominaisuudesta sekä siitä, kuinka monesta tuotteesta tällainen ilmoitus on samalla kertaa tehtävä. Käytännössä kustannukset ovat arvion mukaan vaihdelleet 600 markasta 1 500 markkaan tuotetta kohden.

Voidaan arvioida, että terveydelle tai ympäristölle vaarallisia kemikaaleja, joista tulisi tehdä käyttöturvallisuustiedote, olisi korkeintaan 10 000 kappaletta. Jos keskimääräiseksi käyttöturvallisuustiedotteen laatimiskustannukseksi arvioidaan 1 000 markkaa, niin uusien käyttöturvallisuustiedotteiden laatimisesta aiheutuva kustannusvaikutus yrityksille on kokonaisuudessaan noin 10 miljoonaa markkaa.

Ennakkohyväksynnän piiriin tulisivat puun-suojakemikaalien lisäksi limantorjuntakemikaalit. Laajennus kattaisi useita kymmeniä kemikaaleja. Limantorjuntaan käytettäviä kemikaaleja on arviolta 40—70 kappaletta. Voidaan arvioida, että yhden suojauskemikaalin ennakkohyväksynnän hakemiseen tarvittavien tietojen kokoaminen aiheuttaisi lisäkustannuksia 500—1 000 markkaa. Tähän summaan ei sisälly suojauskemikaalin ominaisuuksien ja käytökelpoisuuden tutkimisen kustannuksia.

Myrkyllisten kemikaalien luovuttamisen ja erittäin myrkyllisten hyväksymisestä vähittäismyyntiä varten aiheutuisi kustannuksia kyseisten kemikaalien maahantuojille ja valmistajille. Jos hyväksymismaksu olisi 1 000 markkaa tuotetta kohden ja tällaisia tuotteita olisi noin

30 kappaletta, aiheutuisi tästä elinkeinoelämälle noin 30 000 markan kustannukset.

Elinkeinoelämälle aiheutuisi lisäkustannuksia myös teollisen käsittelyn laajentuneen lupaja ilmoitusmenettelyn maksuista noin 780 000 markkaa/vuosi. Lupamenettelyn yhteydessä mahdollisesti edellytettävä turvallisuusanalyysi maksaisi myös analyysin laajuudesta ja ulkopuolisen asiantuntemuksen käyttötarpeesta riippuen tuhansista markoista satoihin tuhansiin markkoihin.

Lakiehdotuksen toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia arvioitaessa voidaan vertailukohina pitää kemikaalien valmistuksen ja maahantuonnin liikevaihtoa. Kemian teollisuuden tuotannon bruttoarvo vuonna 1985 oli 35 miljardia markkaa. Vastaavasti samana vuonna viennin arvo oli 10 miljardia markkaa. Kemikaalilaista aiheutuvaa kustannusten lisäystä voidaan näihin verrattuna pitää varsin kohuullisena.

5. Muita esitykseen vaikuttavia tekijöitä

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman terveydelle vaarallisten aineiden tunnistus- ja merkintäjärjestelmän kehittämistoimikunnan jo aikaisemmin (s. 9) mainitussa mietinnössä on esitetty uudistuksia vaarallisten aineiden merkintäsäännöksiin ja -määräyksiin. Ehdotukset on tarkoitus ottaa huomioon annettaessa kemikaalilain nojalla merkitsemistä koskevia alemmanasteisia säännöksiä ja määräyksiä.

Valtioneuvoston 4 päivänä joulukuuta 1980 asettaman teknillisen tarkastuksen kehittämis-komitean (TETAKO) tehtävänä oli selvittää teknillisen tarkastustoiminnan nykytila ja siinä mahdollisesti esiintyvät muutokset ja kehitystarpeet sekä sen perusteella tehdä esityksensä alan toiminnan kehittämiseksi. TETAKOn esitykset otetaan huomioon lakiehdotuksen mukaista kemikaalien teollisen käsittelyn valvontaa järjestettäessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Kemikaalilaki

1 luku

Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Kemikaalilaki on tarkoitettu kemiallisia aineita ja valmisteita (*kemikaaleja*) koskevaksi laiksi. Siinä säänneltäisiin kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä ja torjumista. Kemikaalien palo-, räjähdys- ja säteilyvaarojen torjuntaa säänneltäisiin eräitä pykälässä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta muussa lainsäädännössä.

Kemikaalilailla korvattaisiin nykyinen myrskylaki. Uuden lain soveltamisala olisi kuitenkin merkittävästi laajempi, koska laki periaatteessa koskisi kaikkia kemikaaleja eikä vain myrkyllisiä kemikaaleja eli myrkkyyjä. Lisäksi kemikaalilaissa säädettäisiin terveyshaittojen ehkäisemisen ja torjumisen lisäksi myös kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäisemisestä ja torjumisesta. Kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevien säännösten tarkoituksena olisi myös omaisuusvahinkojen ehkäiseminen. Laissa säädettäisiin tämän lisäksi kemikaalien ennakkovalvonnasta.

2 §. Lain soveltamisala. Lain soveltamisalasta on pyritty tekemään mahdollisimman laaja. Laki koskisi kemikaalien valmistusta, maahantuontia, maastavienttiä ja varastointia, myyntiä ja muuta luovuttamista, hallussapitoa ja säilyttämistä, teknistä ja muuta käyttöä, testaamista sekä muuta näihin rinnastettavaa toimintaa. Laki ei koskisi kemikaalien kuljettamista, josta on oma lainsäädäntönsä. Voimassa olevassa lainsäädännössä on säännöksiä useiden kemikaalien tai kemikaaliryhmien valvonnasta. Eräissä tapauksissa niiden valvontaan sovelletaan kemikaalilaissa ehdotettua valvontaa tiukempia määräyksiä. Tällaisia ovat esimerkiksi lääkkeitä, alkoholijuomia, räjähdystarvikkeita sekä radioaktiivisia aineita koskevat säädökset. Lisäksi kemikaalien kuljettamisesta on omat säädöksensä.

Lääkkeistä säädetään vastikään annetussa lääkelaissa. Kemikaalilakia ei olisi tarkoitus soveltaa lääkelaissa tarkoitettuun lääkkeiden valvontaan. Kemikaalilaki tulisi kuitenkin koskemaan lääkkeitä valmistavissa laitoksissa tapahtuvalle vaarallisten kemikaalien teolliselle käsittelylle ja varastoinnille asetettavia teknisiä turvallisuusvaatimuksia, koska lääkelakiin ei sisälly säännöksiä niistä. Valvottaessa lääkkeiden valmistuksen teknistä turvallisuutta kemikaalilain nojalla valvontaviranomaisten tulisi toimia kiinteässä yhteydessä lääkevalmistusta lääkelain nojalla valvovan lääkintöhallituksen kanssa, jotta kemikaalilain nojalla ei annettaisi sellaisia määräyksiä, jotka saattaisivat vaarantaa lääketurvallisuutta.

Alkoholijuomista ja väkiviinasta sekä niiden valmistuksesta, maahantuonnista ja luovutuksesta säädetään alkoholilaissa (459/68). Kemikaalilaki ei koskisi alkoholijuomia ja väkiviinaa eikä niiden käsittelyä.

Räjähdystarvikkeet ja niiden käsittely rajattaisiin kokonaan kemikaalilain soveltamisalueen ulkopuolelle. Tämä aiheuttaa tarpeen lisätä räjähdysvaarallisista aineista annettuun lakiin valtuutus ottaa räjähdystarvikkeita koskeviissa säännöksissä huomioon myös räjähdystarvikkeista mahdollisesti aiheutuvat terveys- ja ympäristöhaitat. Räjähdystarvikeasetusta (85/80) tulisi niin ikään täydentää siten, että räjähdystarvikkeiden merkinnöissä otettaisiin huomioon myös terveys- ja ympäristöhaitat ja että asetukseen lisättäisiin säännös myös terveys- ja ympäristöhaittojen huomioon ottamisesta uusien räjähdystarvikkeiden hyväksymiskäsittelyssä.

Muihin räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa tarkoitettuihin aineisiin sovellettaisiin kysymyksessä olevan lain lisäksi myös kemikaalilakia. Räjähdysvaarallisia aineita koskevan lain nojalla on annettu räjähdystarvikeasetuksen lisäksi asetus palavista nesteistä (921/76), nestekaasuasetus (316/79), ammoniumnitraattiasetus (171/84) ja maakaasuasetus (623/87). Näissä asetuksissa säädetään kuitenkin ainoastaan toimenpiteistä mainittujen kemikaalien aiheuttaman palo- ja räjähdysvaaran torjumiseksi sekä henkilö- ja omaisuusvahinkojen estämiseksi. Kemikaalilain säännök-

set koskisivat mainittujen kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen torjumiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Soveltamisalan rajausta vastaisi näin ollen nykyistä hallintokäytäntöä myrkkylain ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain soveltamisessa.

Elintarvikelain nojalla on annettu asetus kosmeettisista valmisteista (456/77). Kemikaalilaki ei koskisi lopullisten kosmeettisten valmisteiden turvallisuutta. Rajausta on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kosmeettisten valmisteiden erityisen käyttötarkoituksen vuoksi. Kosmeettisista valmisteista annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä (21/86) on jo siirrytty sellaiseen hallintokäytäntöön, että kosmeettisten valmisteiden päälyysmerkintöihin sovellettaisiin yksinomaan kosmeettisista valmisteista annettua asetusta ja kosmeettisista valmisteista annettua kauppa- ja teollisuusministeriön päätöstä. Sen sijaan kosmeettisten valmisteiden valmistukseen (tekninen turvallisuus) sovellettaisiin raaka-aineina käytettävien kemikaalien laadusta ja määrästä riippuen kemikaalilakia. Myös uusien aineiden ennakkovalvontaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin, jos kosmetiikan valmistuksessa käytettäisiin kemikaalilaissa tarkoitettuja uusia aineita.

Radioaktiivisista aineista säädetään säteily-suojauslaissa (174/57). Radioaktiivisen aineen radioaktiivisuus on niin määräävä vaarallinen ominaisuus, että sen haittavaikutusten torjumiseksi säädetty varotoimenpiteet riittävät estämään näiden aineiden aiheuttamat muut terveys- ja ympäristöhaitat.

Vaarallisten aineiden kuljetuksia tiellä, rautatiellä, ilma-aluksessa, aluksessa ja postissa koskevat kuljetusmuodosta riippuen laki vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä (510/74), rautatiekuljetusasetuksen (714/75) nojalla annetut rautatiehallituksen määräykset vaarallisten aineiden kuljettamisesta rautatiellä sekä asetus vaarallisten aineiden kuljettamisesta aluksella (357/80). Tehdasalueen sisäiset kuljetukset liittyvät kuitenkin osana laitoksen tekniiseen turvallisuuteen. Vaarallisten aineiden kansainvälisissä kuljetuksissa noudatetaan kansainvälisiä sopimuksia.

Kemikaalilaki koskisi Suomen kautta kolmanteen maahan kuljetettavaa kemikaalia vain siinä tapauksessa, että sitä käsiteltäisiin Suomessa, esimerkiksi säilyttämällä sitä varastoliikessä tai siirtämällä se laitteistolla kuljetusvälineestä toiseen.

3 §. *Suhde eräisiin säädöksiin* — Voimassa olevassa lainsäädännössä on säännöksiä joidenkin kemikaalien aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisemisestä sekä paikoin myös ympäristöhaittojen ehkäisemisestä. Ehdotetun kemikaalilain ja muiden lakien välisessä rajanvedossa on niin pitkälle kuin mahdollista pyritty noudattamaan nykyisen myrkkylain ja muiden lakien välistä suhdetta, josta on säädetty myrkkylain 17—20 §:ssä.

Torjunta-aineiden hyväksymisestä säädetään torjunta-ainelaissa. Hyväksymisen yhteydessä varmistetaan, että uusi torjunta-aine ei aiheuta ohjeiden mukaan käytettynä haittaa ihmisen terveydelle tai käyttötarkoitus huomioon ottaen tarpeetonta haittaa ympäristölle. Kemikaalilain 5 luvun säännöksiä uusista aineista tehtävistä ilmoituksista ei sovellettaisi torjunta-aineisiin. Muilta osin kemikaalilaki sitä vastoin voisi tulla sovellettavaksi. Siten esimerkiksi lain 4 luvun säännökset toiminnanharjoittajan yleisistä velvollisuuksista samoin kuin 7 luvun säännökset terveydelle ja ympäristölle vaarallisista kemikaaleista koskisivat myös terveydelle ja ympäristölle vaarallisia torjunta-aineita. Torjunta-aineiden myrkkylain 2 §:n mukaista julistamisenettelyä koskevia säännöksiä ei ehdoteta sisällytettäväksi kemikaalilakiin. Julistamisenettelyn korvaisi enakkohyväksymisenettely. Tältä osin julistamisenettelyn poistaminen edellyttää torjunta-ainelain ja -asetuksen tarkistamista.

Rehulaissa ja lannoitelaisissa on säädetty rehuja ja lannoitteita koskevasta enakkoilmoitusvelvollisuudesta sekä niiden laadun valvonnan. Enakkoilmoituksen käsittelyn yhteydessä voidaan selvittää myös näiden tuotteiden mahdollisesti aiheuttamat terveys- ja ympäristöhaitat, ja siten estää haitallisen rehun lisäaineen tai lannoitteen pääsy markkinoille. Kemikaalilain 5 luvun säännöksiä uusista aineista tehtävistä ilmoituksista ei siten sovellettaisi myöskään rehuihin eikä lannoitteisiin. Muilta osin kemikaalilaki voisi tulla sovellettavaksi myös tällaisiin kemikaaleihin. Koska eräät lannoitteet ja useat tuorerehun säilöntään käytettävät kemikaalit ovat myrkyllisiä, niihin olisi tarpeen voida soveltaa esimerkiksi kemikaalilain 7 luvun terveydelle ja ympäristölle vaarallisia kemikaaleja koskevia säännöksiä. Tällaisia olisivat luokitusta, maahantuontia, valmistusta, kauppaa, säilytystä, käsittelyä ja merkintöjä koskevat säännökset.

Kemikaalilakia ja jätehuoltolakia sovellettaisiin osittain samanaikaisesti. Myrkkylain ja jätehuoltolain samanaikainen soveltaminen on jo nykyisin vakiintunut. Kemikaalilainsäädäntöön on ajateltu ottaa eräitä uusia hallintomenettelyjä ja siinä säilyttää eräitä myrkkylain menettelyjä, joiden soveltaminen ei enää jätehuoltolain muutosten jälkeen ole tarpeellista. Tällaisia olisivat lähinnä eräät terveydelle vaarallisten aineiden maahantuontiin, luovuttamiseen ja vientiin liittyvät menettelyt. Kemikaalilain säätämistavan vuoksi tällaiset yksittäisiä hallintomenettelyjä koskevat poikkeukset voidaan järjestää helpoimmin, selkeimmin ja yksiselitteisimmin asetuksissa, joissa muutoinkin säädetään kyseessä olevista poikkeuksista. Kemikaalilakia tulisi soveltaa jätteisiin ja ongelmajätteisiin muun muassa yleisten velvoitteiden, kuten merkintöjen, käyttöturvallisuustiedotteiden sekä teollisen käsittelyn ja varastoinnin osalta. Jätteisiin ja ongelmajätteisiin ei sen sijaan sovellettaisi säännöksiä, jotka koskevat luovuttamista yleiseen kulutukseen, tuotantoa myyntiä varten sekä kiellettyjen kemikaalien vientiä.

Pykälän 2 momentin mukaan kemikaalien ympäristöön pääsemisen rajoittamisesta ja päästöjen puhdistamisesta on voimassa, mitä vesilaissa, meren pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa laissa (298/79) sekä ilmansuojelulaissa on erikseen säädetty. Kemikaalilaissa ja sen nojalla annettavissa säännöksissä ja määräyksissä säänneltäisiin kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi tarvittavat varotoimenpiteet, kuten varoitusmerkinnät, lupa- ja ilmoitusmenettelyt, tiettyjen kemikaalien ennakkohyväksymiset sekä laitteistoja koskevat tekniset määräykset. Vesi- ja ilmansuojelulainsäädännössä sen sijaan säädetään, missä määrin kemikaalia saa päästää vesistöön ja ilmaan sekä millä tavoin päästöt on puhdistettava. Siinä säädetään siten päästöjen turvallisuudesta, luvallisten päästöjen suuruudesta sekä päästöjen puhdistustoimenpiteistä. Vesilain, ilmansuojelulain ja työturvallisuuslain nojalla voidaan lisäksi määritellä muun muassa, missä pitoisuuksissa kemikaalin katsotaan aiheuttavan haittoja ympäristössä tai työympäristössä.

Kemikaalilain suhde työturvallisuuslainsäädäntöön ehdotetaan säilytettäväksi samanlaisena kuin työturvallisuuslain ja myrkkylain välinen suhde on tällä hetkellä. Kemikaalien merkitsemisessä on tarkoitus jatkaa samanlaista

käytäntöä kuin nykyisinkin. Vaarallisten kemikaalien yksityiskohtaiset merkintämääräykset annettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä, joka annettaisiin sekä terveydelle vaarallisten aineiden tunnistamisesta ja merkitsemisestä annetun valtioneuvoston päätöksen että kemikaaliasetuksen nojalla. Työturvallisuuslain nojalla on annettu työsuojelua silmällä pitäen valtioneuvoston päätöksiä eräistä vaarallisista kemikaaleista, kuten bentseenistä ja lyijystä. Tällaista menettelyä voitaisiin tarpeen mukaan jatkaa myös kemikaalilain tultua voimaan.

Kuluttajan suojaamisesta kulutustavaroiden aiheuttamilta terveys- ja omaisuusvaaroilta säädetään tuoteturvallisuuslaissa ja elintarvikelaissa. Tuoteturvallisuuslain 4 §:n mukaan vaaratekijöiden tulee liittyä itse tuotteessa oleviin vikoihin tai puutteellisuuksiin. Kulutustavara voisi olla terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen myös silloin, kun tavara voisi aiheuttaa vaaraa siitä annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi. Vastaavat periaatteet sisältyvät myös elintarvikelakiin ja sen nojalla annettuihin säädöksiin. Tuoteturvallisuuslain 2 §:ään sisältyy väistymissäännös, jonka mukaan lakia ei sovelleta kulutustavaroihin siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- tai omaisuusvaarojen ehkäisemisestä on muussa laissa tai muun lain nojalla erikseen säädetty tai määrätty.

Kuluttajalle myytävä kemikaali voidaan katsoa kulutustarvikkeeksi. Koska kemikaalilaissa sääntely perustuu kemikaalin terveydelle tai ympäristölle vaarallisiin ominaisuuksiin riippumatta kemikaalin käyttötarkoituksesta ja koska kemikaalilaissa sääntelyn perustana eivät ole tuoteturvallisuuslain 4 §:n mukaiset tavarat, puutteellisuudet taikka siitä annetut totuudenvastaiset, harhaanjohtavat tai puutteelliset tiedot, voidaan mainittuja lakeja tuoteturvallisuuslain 2 §:stä riippumatta pitää toisiaan täydentävinä. Tämän vuoksi tuoteturvallisuuslaissa tarkoitettuja kulutustavaroita tai elintarvikelaissa tarkoitettuja käyttö- ja kulutustarvikkeita, lukuun ottamatta kosmeettisia valmisteita, ei ole rajattu kemikaalilain soveltamisalan ulkopuolelle.

Tuoteturvallisuuslaissa ja elintarvikelaissa ei myöskään säädetä kulutustarvikkeiksi katsottavien kemikaalien valmistuksesta, varastoinnista, maahantuonnista, myynnistä tai muusta luovuttamisesta, hallussapidosta tai säilyttämi-

sestä vastaavassa tarkoituksessa kuin kemikaalilaissa.

2 luku

Valvontaviranomaiset

4 §. *Ministeriöt valvontaviranomaisina.* Kemikaalilain valvonta kuuluisi kolmen eri ministeriön hallinnonalaan. Kemikaalilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluisivat ensisijassa sosiaali- ja terveysministeriölle. Sillä olisi ylin vastuu terveydelle vaarallisten kemikaalien sekä kemikaaleista aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemisestä ja torjumisesta. Ympäristöministeriölle kuuluisi ympäristölle vaarallisia kemikaaleja sekä kemikaaleista aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäisemistä ja torjumisesta koskevien säännösten ja määräysten valvonnan ylin johto ja ohjaus.

Kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuutta koskevien säännösten ja määräysten valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluisivat kuitenkin kauppa- ja teollisuusministeriölle. Tällaisia säännöksiä on lakiehdotuksen 31—35 §:ssä.

5 §. *Valvontaviranomaiset keskushallinnossa.* Kemikaalilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen ylin valvontavastuu kuuluisi 4 §:ssä mainittujen ministeriöiden alaisuudessa toimiville keskusvirastoille: lääkintöhallitukselle, vesi- ja ympäristöhallitukselle sekä teknilliselle tarkastuskeskukselle. Niiden vastuualueet vastaisivat ministeriöiden vastuualueita.

Valvontaviranomaisten tehtävät ja toimivaltuudet määräytyisivät myös lain aineellisten säännösten perusteella. Niiden mukaan päävastuu uusien aineiden ilmoitusmenettelystä olisi lääkintöhallituksella ja suojauskemikaalien hyväksymismenettelystä vesi- ja ympäristöhallituksella.

6 §. *Alueelliset valvontaviranomaiset.* Lääninhallituksen tehtävänä olisi ohjata ja valvoa kuntien toimintaa kemikaalilain valvonnassa.

Teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistot valvoisivat kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia. Piiritoimiston valvontaan kuuluisivat keskisuurta teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavat laitokset. Lisäksi piiritoimistot osallistuisivat tarkastuskeskuksen keskushallinnon ohella myös niin sanotun laajamittaisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin

valvontaan. Paikalliset viranomaiset sen sijaan huolehtisivat vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavien laitosten valvonnasta lääninhallitusten valvonnan ja ohjauksen alaisina.

7 §. *Paikalliset valvontaviranomaiset.* Kemikaalien ennakkovalvonta samoin kuin kemikaaleja koskevista myynti- ja käyttökielloista sekä -rajoituksista päättäminen keskitettäisiin keskushallinnolle. Sen sijaan kemikaalien käsittelyn käytännön valvonnan painopiste olisi kuntatasolla, kuitenkin siten, että laajamittaisen ja keskisuuren teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta vastaisivat teknillinen tarkastuskeskus ja sen piiritoimistot.

Kunnassa kunnanhallitus valvoisi kunnan alueella terveydelle ja ympäristölle vaarallisia kemikaaleja ja kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä. Lisäksi kunnanhallituksen tehtävänä olisi valvoa terveydelle vaarallisten aineiden kauppaa sekä osaltaan huolehtia myös terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien vähäisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta.

Kunnanvaltuusto voisi ehdotuksen mukaan johtosäännöllä määrätä sanotut tehtävät jonkin lautakunnan hoidettaviksi. Säännöksellä on pyritty siihen, että kemikaalilain hallinto voitaisiin järjestää kunnan kemikaalivalvontaan liittyvien tehtävien kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla välttäen päällekkäistä valvontaa. Kemikaalilaissa säädetyt tehtävät tulisi antaa sellaiselle olemassa olevalle lautakunnalle, joka olisi tähän sopivin. Lähinnä kyseeseen tulisi joko terveyslautakunta tai ympäristösuojelulautakunta. Mikäli tehtävät annetaan terveyslautakunnalle ne voidaan antaa myös kansanterveystyön kuntainliiton terveyslautakunnalle, joka on myös velvollinen ottamaan ne vastaan. Terveyslautakunnassa tehtävät hoitaisi käytännössä valvontajaosto, joka on aiemmin vastannut myrkkylain paikallisesta valvonnasta.

8 §. *Erityiset valvontaviranomaiset.* Erityisiä valvontaviranomaisia olisivat työsuojeluhallitus ja tullilaitos. Työsuojeluhallitus osallistuisi kemikaalien ennakkovalvontaan huolehtimalla käyttöturvallisuustiedotteita koskevasta valvonnasta sekä arvioimalla omalta osaltaan uudesta aineesta tehdyn ilmoituksen ja suojauskemikaalin hyväksymishakemuksen. Tullilaitos osallistuisi kemikaalien maahantuontia ja maastavientiä koskevien säännösten noudattamisen valvontaan. Tullilaitos valvoisi osaltaan

esimerkiksi uusien aineiden maahantuontia, kemikaalien maahantuontirajoituksia ja -kieltoja sekä kiellettyjen tai voimakkaasti rajoitettujen kemikaalien vienti-ilmoituksia.

Asetuksella voidaan säätää valvontaviranomaisia koskevista tarvittavista poikkeuksista puolustusvoimien käsittelemien kemikaalien osalta edellyttäen, että kemikaalien käsittelystä mahdollisesti aiheutuvien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäiseminen ja torjuminen on muutoin järjestetty.

9 §. Asetuksenantovaltuus. Koska laissa on useita valvontaviranomaisia ja erilaisia valvontatehtäviä ja koska osa kemikaaleista on sekä terveydelle että ympäristölle vaarallisia, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi antaa mahdollisuus säätää asetuksella yksityiskohtaisemmin valvontaviranomaisten tehtäväjaosta ja yhteistyöstä. Tavoitteena on myrkkylaista saatujen kokemusten perusteella säätää entistä yksityiskohtaisemmin valvontaviranomaisten tehtävis-
tä.

Asetuksella tultaisiin säätämään myös kemikaalineuvottelukunnan tehtävistä ja kokoonpanosta.

3 luku

Määritelmät

10 §. Kemikaali. Käsite ”kemikaali” ehdotetaan otettavaksi käyttöön, jotta päästäisiin lyhyeen ilmaisuun lakitekstissä. Käsitteen sisältämät aineen ja valmisteen määritelmät vastaavat Euroopan Yhteisön vaarallisten aineiden luokitusta, merkintöjä ja pakkauksia koskevan ohjesäännön määritelmiä, jotka sisältyvät usean Euroopan maan kemikaaleja koskeviin lakeihin. Kemikaalilla tarkoitetaan kiinteässä, nestemäisessä tai kaasumaisessa olomuodossa olevia alkuaineita tai kemiallisia yhdisteitä sekä niiden seoksia. Esimerkiksi pelletit, rakeet, pulverit, jauheet, liuokset, aerosolit ja tahnat katsotaan kemikaaleiksi. Kemikaaleina ei sen sijaan pidetä esineitä tai tarvikkeita.

11 §. Terveydelle vaarallinen kemikaali. Kemikaalilaissa käytettäisiin käsitteen ”myrky” sijasta kansainvälisessä kemikaalilainsäädännössä käytettyä käsitettä ”terveydelle vaarallinen kemikaali”. Terveydelle vaarallisen kemikaalin määritelmä vastaisi pääpiirteittäin myrkkylain 1 §:n 1 momentin mukaista myr-

kyn määritelmää. Terveydelle vaarallisella kemikaalilla tarkoitettaisiin sellaista kemikaalia, joka elimistöön joutuessaan voi kemiallisten ominaisuuksiensa vuoksi aiheuttaa haittaa terveydelle. Määritelmä kattaisi sekä kemikaalille altistuvaan henkilöön että hänen jälkeläisiinsä kohdistuvat terveyshaitat.

Pykälässä on myös säännökset siitä, miten terveydelle vaaralliset kemikaalit luokiteltaisiin niiden ominaisuuksien mukaan. Ehdotettu luokitus perustuu Euroopan Yhteisön vaarallisten aineiden luokitusta, merkintöjä ja pakkauksia koskevan ohjesäännön kuudennen muutoksen mukaiseen luokitukseen. Täten kemikaalit luokiteltaisiin niiden vaikutuksen mukaan erittäin myrkyllisiksi, myrkyllisiksi, haitallisiksi, syövyttäviksi ja ärsyttäviksi.

Erittäin myrkylliset ja myrkylliset kemikaalit vastaisivat myrkkylaissa tarkoitettuja ensimmäisen luokan myrkkylä. Syövyttävät, haitalliset ja ärsyttävät kemikaalit vastaisivat nykyisiä toisen luokan myrkkylä. Vastaava jaottelu on myrkkyluettelosta sekä terveydelle vaarallisten aineiden tunnistus- ja merkintäjärjestelmästä annetussa sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä (383/83). Uudet käsitteet ehdotetaan otettavaksi käyttöön, koska muualla Euroopassa käytetään vastaavia käsitteitä. Terveydelle vaarallisten kemikaalien yleiset luokitusperusteet vahvistettaisiin asetuksella. Koska myrkkylain edellyttämä merkintäjärjestelmä myrkkyluokitusta lukuun ottamatta jo vastaa Euroopassa yleisesti käytettyä merkintäjärjestelmää, ei kemikaalilain säätäminen tulisi tältä osin vaikuttamaan kemikaalien merkintöihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi luettelon yleisimmistä terveydelle vaarallisista aineista. Luettelo olisi tarkoitus julkaista siten, että siinä lueteltaisiin myös muut vaaralliset kemikaalit ja niiden varoitusmerkinnät vastaavalla tavalla kuin nykyisessä sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä.

Koska terveydelle vaarallisten aineiden luettelo olisi esimerkkiluettelo, lääkintöhallitus voisi asetuksella vahvistettavien luokitusperusteiden pohjalta tarvittaessa yksittäistapauksessa ratkaista, onko kemikaali terveydelle vaarallinen ja miten terveydelle vaarallinen kemikaali luokitellaan. Myrkkylasetuksen 1 §:n 5 momentin mukaan lääkintöhallituksella on nykyisin vastaava oikeus. Lääkintöhallituksen tulisi huolehtia siitä, että sen tekemät luokituspäätökset otettaisiin tarvittaessa huomioon sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaessa luet-

telon yleisimmistä terveydelle vaarallisista aineista.

12 §. *Ympäristölle vaarallinen kemikaali.* Laissa ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi vaarallisten kemikaalien ryhmä, ympäristölle vaaralliset kemikaalit. Useimpien muiden teollisuusmaiden lainsäädäntöön sisältyy vastaava vaararyhmä, joskin sen käytännön sisältö on useimmissa maissa vielä viimeistelemättä. Vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevista sopimuksissa ja suosituksissa vastaavankaltainen vaararyhmä sisältyy vain irtokemikaalien merikuljetuksia koskevan MARPOL (73/78) sopimuksen II liitteeseen ja vastaavaan Itämeren suojelua koskevan Helsingin sopimuksen liitteeseen IV.

Ympäristölle vaarallisen kemikaalin määritelmässä otetaan huomioon kemikaalin myrkyllisyys luonnon eliöille, pysyvyys ympäristössä, taipumus kertyä eliöihin sekä muut näihin verrattavat ominaisuudet, jotka saattavat aiheuttaa ilmeistä haittaa elolliselle luonnolle. Määritelmässä käsite ”vähäinen määrä” viittaa annos-vaikutus-suhteeseen, koska kaikki kemikaalit ovat haitallisia suurina annoksina. ”Määrä” tarkoittaa sekä annosta (kertaluonteinen tai toistuva) että pitoisuutta. ”Ympäristöllä” tarkoitetaan sekä elollista että elotonta luontoa (eliöt, maaperä, vesi, ilma). ”Haitalla” tarkoitetaan selvästi osoitettavaa ja eliöiden kannalta vakavaa muutosta (kuolema, häiriöt lisääntymisessä ynnä muu vastaava.)

Ympäristölle vaarallinen kemikaali voi aiheuttaa ”ilmeistä haittaa” luonnolle joko suoraan tai välillisesti muuttamalla luonnossa esiintyviä vuorovaikutussuhteita tai ympäristön fyysikaalis-kemiallisia tekijöitä. Haittaa voi aiheutua myös kemikaalin kertymisen seurauksena, jolloin vaikutukset yleensä ilmenevät vasta myöhemmin. Esimerkkinä voidaan mainita muun muassa pysyvien orgaanisten klooriyhdisteiden vaikutukset petolintujen lisääntymiseen. Myös kemikaalin hajoamistuotteet voivat olla haitallisia.

Ympäristölle vaarallisia kemikaaleja luokiteltaessa sovellettaisiin periaatteessa vastaavia säännöksiä kuin terveydelle vaarallisiin kemikaaleihin. Ympäristölle vaarallisen kemikaalin määrittämää täsmennettäisiin asetuksella, jossa määrättäisiin, mitä ympäristövaikutuksia kemikaalin luokittelussa olisi otettava huomioon. Ympäristölle vaarallisia kemikaaleja ei kuitenkaan tässä vaiheessa ehdoteta jaettavaksi eri luokkiin.

Ympäristöministeriön tehtävänä olisi vahvistaa luettelo yleisimmistä ympäristölle vaarallisista aineista. Ympäristölle vaarallisten aineiden luettelo voisi myöhemmin olla osa yleistä vaarallisten aineiden luetteloa.

13 §. *Kemikaalien teollinen käsittely ja varastointi.* Pykälässä määritellään käsite ”teollinen käsittely” siten, että se sisältää valmistuksen, teknisen käytön ja muun näihin verrattavan käsittelyn. Teknisellä käytöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaista toimintaa, jossa kemikaalin käyttö aiheuttaa valmistukseen varattavan vaaran. Tällaista on esimerkiksi toiminta, jossa kemikaalia käytetään kemiallisissa prosesseissa raaka- tai apuaineena tai jossa kemikaali syntyy prosessin väli tuotteena. Teknistä käyttöä olisi edelleen kemikaalin käyttö luotukseen, uuttamiseen, lämmön kehittämiseen teollista toimintaa varten sekä ruisku-, tela-, kasto- tai valutusmaalaukseen ja ruiskuliimaukseen ja muuhun vastaavaan toimintaan samoin kuin toiminta, jossa kemikaalia prosessilaitteistossa haihdutetaan, tislataan, pinnoitetaan, ioninvaihdetaan sekä muokataan tai puhdistetaan muuta vastaavaa menetelmää käyttäen.

Teollisen käsittelyn ja varastoinnin lupa- ja ilmoitusmenettelyt porrastettaisiin toiminnan laajuuden ja vaarallisuuden perusteella kolmeen ryhmään, joita valvottaisiin paikalliselta, alueelliselta tai keskushallinnon tasolta. Tästä syystä on otettu käyttöön käsitteet ”vähäinen”, ”keskisuuri” ja ”laajamittainen” teollinen käsittely ja varastointi. Lupa- ja ilmoitusmenettelyn rajat tultaisiin määräämään asetuksessa.

14 §. *Toiminnanharjoittaja.* Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa juridista tai luonnollista henkilöä, joka käsittelee kemikaaleja. Käsite on määritelty, koska laissa on asetettu yleisiä velvollisuuksia toiminnanharjoittajalle.

4 luku

Toiminnanharjoittajan yleiset velvollisuudet

15 §. *Huolehtimisvelvollisuus.* Kemikaalien käsittelyä koskeva yleinen huolehtimisvelvollisuus terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi korvaisi myrkkylain 3 §:n 1 momentissa olevan myrkkyyä koskevan velvoitteen. Samankaltainen säännös on myös tuoteturvallisuuslaissa. Yleissäännöksen pohjalta toiminnanhar-

joittajan velvollisuuksia täsmennettäisiin alemmanasteisissa säännöksissä. Huolehtimisvelvollisuudella tarkoitetaan muun muassa, että

— perehdytään käsiteltävän kemikaalin vaarallisiin ominaisuuksiin ja sen käsittelyä koskeviin varomääräyksiin ja käyttöohjeisiin,

— laaditaan tarvittaessa yksilöidyt turva- ja käyttöohjeet, sekä

— perehdytetään kemikaalia käsittelevät henkilöt sen turvalliseen käsittelyyn.

Yleinen säännös huolehtimisvelvollisuudesta on tarpeen myös siksi, ettei kemikaalien monilukisuuden ja niiden ominaisuuksien suuren vaihtelun vuoksi ole mahdollista laatia yksityiskohtaisia säännöksiä kaikista kemikaalien käsittelyssä noudatettavista varotoimenpiteistä.

Varsinkin kemikaalien varomattoman tai huolimattoman käsittelyn seurauksena tapahtuu toisinaan rakenteiden tai alueiden saastumista siinä määrin, että siitä voi aiheutua vaaraa ihmisen terveydelle tai ympäristölle. Saastuneiden alueiden puhdistamisesta aiheutuu usein myös suuria kustannuksia. Jotta vastuusuhteisiin ei saneerausvelvollisuuden ja siitä syntyvien kustannusten osalta jäisi epäselvyyksiä, pykälän 2 momenttiin on sisällytetty säännös, jossa kyseinen velvollisuus säädettäisiin selkeästi saastumisen aiheuttaneelle toiminnanharjoittajalle. Kyseessä on niin sanottu aiheuttamisperiaate, jonka mukaan toiminnanharjoittaja on velvollinen puhdistamaan kemikaalin aiheuttaman vahingon siten, ettei siitä enää aiheudu vaaraa terveydelle tai ympäristölle. Saneerausvelvollisuus voitaisiin tarvittaessa panna täytäntöön lakiehdotuksen 45 ja 51 §:n mukaisessa järjestyksessä. Saneerausvelvollisuutta koskevaa yleistä velvoitetta ei tällä hetkellä sisälly ympäristönsuojelulainsäädäntöön, mistä on eräissä tapauksissa aiheutunut vaikeuksia ja viivytyksiä.

16 §. Selvillääolovelvollisuus. Kemikaalien valmistajan voidaan edellyttää tuntevan muita paremmin valmistamiensa kemikaalien ominaisuudet. Kemikaalin maahantuojaan tulisi hankkia lain noudattamisen kannalta tarvittavat tiedot maahan tuotavista kemikaaleista niiden ulkomaiselta valmistajalta. Vastaavanlainen kemikaalin maahantuojaan ja valmistajaan kohdistuva velvoite sisältyy myös työturvallisuuslain nojalla annettuihin säännöksiin.

Kemikaalin fysikaaliset ja kemialliset ominaisuudet sekä sen terveys- ja ympäristövaikutukset tulisi tuntea siinä määrin, että voitaisiin päätellä, onko se lain tarkoittama terveydelle

tai ympäristölle vaarallinen kemikaali. Uusista aineista ja suojauskemikaaleista edellytettäisiin lakiehdotuksen 5 ja 6 lukujen mukaisesti tarkempia tietoja. Muiden kemikaalien osalta tuntamisvelvollisuuden täyttämiseksi riittäisivät kohtuudella hankittavat tiedot, jotka ovat riittävät kemikaalin käsittelyyn liittyvien terveys- ja ympäristövaarojen arvioimiseksi ja kemikaalien merkitsemiseksi. Käytännössä tällaiset tiedot olisivat 18 §:ssä tarkoitetun käyttöturvallisuustiedotteen mukaiset tiedot, joista säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Kemikaalien valmistajille ja maahantuojoille asetettaisiin edellä kuvattu velvollisuus tuntea kemikaali, jotta kemikaalien käyttäjät osaisivat käsitellä kemikaaleja lain edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta noudattaen.

17 §. Päällys ja merkinnät. Kemikaalilakiin ehdotetaan otettavaksi erityinen säännös kemikaalin päälläyksen kestävyyydestä ja turvallisuudesta. Asetuksella voitaisiin ehdotuksen 19 §:n mukaan säätää yksityiskohtaisemmin siitä, millainen päällys olisi asianmukainen. Käytännön kokemuksesta tiedetään, että terveydelle vaarallisen kemikaalin päälläyksellä voi olla huomattava merkitys myrkytystapaturmien ehkäisyn kannalta. Tämän vuoksi asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi pienille lapsille vaaraa aiheuttavan kemikaalin päälläyksiin vaadittavista turvasulkimista sekä sokeille tarkoitetuista varoitusmerkeistä. Säännöksen mukaan kemikaalin valmistajalla, maahantuojoilla ja luovuttajalla on ensisijainen vastuu siitä, että päällykset täyttävät lain vaatimukset.

Kemikaalia sisältävään päällykseen tulisi maahantuojaan tai valmistajan tehdä varoitusmerkinnät, joissa varoitettaisiin kemikaalin vaarallisista ominaisuuksista ja annettaisiin ohjeet haittojen ehkäisemisestä. Kemikaalin muu luovuttaja vastaa osaltaan siitä, että maahantuojaan tai valmistajan tekemät päällysmerkinnät ovat asiallisessa kunnossa (ehjiä ja luettavia). Kemikaalilain säätämisen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa nykyisiä terveydelle vaarallisten aineiden varoitusmerkintöjä.

Euroopan Yhteisön maissa ei vielä ole käytössä ympäristölle vaarallisia aineita koskevia merkintämääräyksiä, vaikka kemikaaleja koskevat lait useimmissa maissa antavat tähän mahdollisuudet. Suomessa on tarkoitus seurata kansainvälistä kehitystä ympäristölle vaarallisten kemikaalien merkintämääräysten laatimisessa.

Eräissä tapauksissa voidaan pitää perusteltuina, että päälyys, jossa kemikaali luovutetaan, varustettaisiin joillakin varoitusmerkinnöillä, vaikka kemikaalia ei luokiteltaisikaan terveydelle tai ympäristölle vaaralliseksi. Terveydelle vaarallista ainetta saattaa sisältyä kemikaaliin niin pieniä määriä, että se aiheuttaa haittoja vain esimerkiksi kyseiselle kemikaalille herkistyneissä ihmisissä. Tällaista menettelyä on suositeltu noudatettavaksi myös nykyisin. Merkinnoista säädettäisiin yksityiskohtaisemmin asetuksella.

Varoitusmerkintöjen lisäksi varsinkin vähittäismyyntiin tarkoitettujen vaarallisten kemikaalien päälyykseen tulisi laittaa käyttöohjeet. Käyttöohjeet voitaisiin esittää myös pakkauksen sisällä olevalla erillisellä lipukkeella.

Merkittävä osa teollisuuskemikaaleista luovutetaan vastaanottajalle pelkässä kuljetussäiliössä, jolloin pakkaukseen mahdollisesti tehdyillä merkinnöillä ei ole vastaanottajalle vastaavaa merkitystä kuin kemikaalin päälyykseen tehtävillä merkinnöillä. Näissä tapauksissa päälyysmerkintöjä vastaavat tiedot ja ohjeet tulee antaa vastaanottajalle muulla tavalla. Tähän tarkoitukseen voidaan käyttää myös 18 §:ssä tarkoitettua käyttöturvallisuustiedotetta. Kemikaalin turvallisesta käsittelystä voitaisiin lisäksi laatia erilliset ohjeet, jotka annettaisiin kyseisen kemikaalin käsittelijöiden käyttöön.

18 §. Käyttöturvallisuustiedote. Lakiin ehdotetut säännökset käyttöturvallisuustiedotteen laatimisesta ja luovuttamisesta täydentäisivät työturvallisuuslain 40 a §:ää ja siihen liittyvän valtioneuvoston päätöksen (286/78) määräyksiä. Ehdotettu pykälä laajentaisi tiedotteen laatimisvelvoitteen koskemaan myös laissa tarkoitettuja ympäristölle vaarallisia kemikaaleja sekä lisäksi sellaisia vaarallisia kemikaaleja, joita ei käytetä työssä.

Käyttöturvallisuustiedotelomake sisältää kahdella sivulla keskeiset tiedot vaarallisen kemikaalin käyttötarkoituksesta, koostumuksesta, vaarallisista ominaisuuksista ja ohjeet sen turvallisesta käsittelystä. Käyttöturvallisuustiedotteella olisi kuten nykyisinkin kaksinainen tehtävä. Toisaalta se olisi tarkoitettu kemikaaleja työssä tai muutoin ammatissa käsitteleville yhdenmukaisesti annetuksi tiedoksi kemikaalista. Toisaalta tiedote olisi työsuojeluhallitukselle annettu rekisteri-ilmoitus vaarallisesta kemikaalista.

Työsuojeluhallitus tarkistaisi käyttöturvallisuustiedotteen. Näin voitaisiin varmistua siitä, että epätäydellisesti tai epäasiallisesti täytettyjä tiedotteita ei annettaisi käyttäjille.

19 §. Asetuksenantovaltuus. Tarkemmat säännökset kemikaalin luokituksesta, päälyyksestä, siihen tehtävistä merkinnöistä, tiedonantovelvollisuudesta ja käyttöturvallisuustiedotteesta annettaisiin asetuksella. Asetuksella voitaisiin lisäksi säätää, että sosiaali- ja terveysministeriö voisi antaa yksityiskohtaisia määräyksiä terveydelle vaarallisten kemikaalien varoitusmerkinnöistä sekä kemikaalin päälyyksestä. Varoitusmerkintöjä koskevat säännökset vastaisivat nykyistä Euroopan Yhteisön kemikaalidirektiiveistä omaksuttua käytäntöä. Tiettyjen terveydelle vaarallisten kemikaalien turvasulkimista sekä näkövammaisille tarkoitetuista varoitusmerkeistä on myös tarkoitus säätää sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä. Päätöksen mallina on tarkoitus käyttää vastaavia Euroopan Yhteisön ja pohjoismaiden malleja. Esimerkiksi Iso-Britanniassa, Norjassa ja Ruotsissa on jo turvasulkimia koskevat määräykset.

5 luku

Ilmoitus uudesta aineesta

20 §. Ilmoitusvelvollisuus. Uusien aineiden ennakkovalvonta edellyttää, että uuden aineen valmistaja

— tutkii tai tutkituttaa aineen ominaisuudet lain, asetuksen ja sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen edellyttämässä laajuudessa (yhdenmukaisesti Euroopan Yhteisön direktiivin vaatimusten kanssa)

— arvioi aineen ja sitä sisältävän valmisteen käsittelyyn mahdollisesti liittyvät riskit,

— laatii tarvittavat käyttö-, turva-, ensiapu-, hävittämis- ja saneerausohjeet,

— selvittää miten aine ja sitä sisältävät valmistet tulee merkitä.

Vastaavasti maahantuoja tulee ulkomaisen valmistajan suomalaisena edustajana omalta osaltaan vastata, että tiedot ovat olemassa ja toimitetut viranomaisille ennen aineen luovuttamisen aloittamista. Viranomaisten tulee

— varmistua, että aine on tutkittu vaadittavassa laajuudessa,

— varmistua, että merkinnät ovat oikeat,

— arvioida, että annettavat ohjeet ovat asianmukaiset,

— tallentaa tiedot kemikaalirekisteriin.

Uusien aineiden ennakkovalvonnan ja ilmoitusmenettelyn mallina on ollut OECD:n suosituksen (C(82)196) edellyttämä uusien aineiden ennakkovalvonta ja -ilmoitusmenettely. Uuden aineen tai sitä sisältävän valmisteen valmistajan tai maahantuojan olisi tehtävä lääkintöhallitukselle ilmoitus ennen kemikaalin myynnin, maahantuonnin tai muun luovutuksen aloittamista.

Ilmoitusmenettelyn tarkoituksena olisi varmistua siitä, että uusista aineista on niiden käyttömäärät huomioon ottaen riittävät tiedot jo ennen niiden käyttöönottoa. Tämä menettely on käytössä useimmissa teollisesti kehittyneissä maissa.

Lähtökohtana olisi, että ilmoitus tulisi tehdä sellaisesta uudesta aineesta, joka otetaan Suomessa käyttöön lain voimaantulon jälkeen. Käytännössä ei kuitenkaan ole mahdollista ulottaa ennakkovalvontaa kaikkiin sellaisiin aineisiin, joita ei ole aikaisemmin käytetty Suomessa. Tämä edellyttäisi, että olisi käytettävissä kattava selvitys lain voimaan tullessa käytössä olevista kemikaaleista. Tarkoituksena olisi ensisijaisesti tukeutua Euroopan Yhteisössä tehtyyn selvitykseen käytössä olevista kaupallisista kemiallisista aineista (EINECS) päätettäessä siitä, mitkä aineet jäävät ennakkoilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Kuitenkin myös muualla tehtyt vastaavat selvitykset voitaisiin ottaa huomioon ilmoitusvelvollisuuden alaa määriteltäessä.

Ilmoituksen antamisen ajankohta on Euroopan Yhteisön direktiivin mukainen. Asetuksessa säädettäisiin myös Euroopan Yhteisön direktiivin edellyttämistä kemikaalien ennakkovalvontaa koskevista poikkeuksista. Jokaisen ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan uuden aineen valmistajan tai maahantuojan tulisi tehdä ilmoitus erikseen. Näin eri valmistajat asetettaisiin samaan asemaan. Ilmoituksen tekijä voisi kuitenkin käyttää hyväkseen viranomaiselle jo toimitettuja asiakirjoja, jos siihen olisi asianmukainen lupa aikaisemman ilmoituksen tekijältä. Ilmoituksessa olisi esitettävä asetuksella ja sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä tarkemmin määrittävät tiedot uuden aineen ominaisuuksista, sen terveys- ja ympäristövaikutuksista sekä valmistus- tai maahantuontimääristä ja käyttömääristä ja -tarkoituksista.

21 §. Luovutusrajoitukset. Ilmoitus uudesta aineesta tulisi tehdä 45 vuorokautta etukäteen.

Ennen mainitun, ilmoituksen tekemisestä alkavan määräajan päättymistä kemikaalia ei saisi luovuttaa toiselle juridiselle henkilölle. Määräaika on sama kuin Euroopan Yhteisössä. Tämän ajan kuluessa ilmoituksen käsittelyyn osallistuvat eri viranomaiset voisivat varmistua siitä, että aine on tutkittu vaatimusten mukaisesti ja että valmistajan arvio aineen vaarallisuudesta vastaa tutkimustuloksia sekä että esitetyt käyttöohjeet ja varotoimet ovat riittävät terveyden ja ympäristön suojelemiseksi kyseistä ainetta käsiteltäessä. Ilmoituksessa esitettävät tiedot tallennetaan keskeisiltä osiltaan 58 §:ssä tarkoitettuun kemikaalirekisteriin, jossa ne ovat kemikaalivalvontaviranomaisten käytössä.

Asetuksella säädettäisiin, että ilmoituksen käsittelyyn osallistuisivat lääkintöhallituksen lisäksi työsuojeluhallitus, vesi- ja ympäristöhallitus sekä teknillinen tarkastuskeskus. Lääkintöhallituksen tehtävänä olisi terveydellisten seikkojen arviointi, työsuojeluhallituksen tehtävänä työntekijäin suojeluun liittyvien seikkojen arviointi, vesi- ja ympäristöhallituksen tehtävänä ympäristönsuojeluun liittyvien seikkojen arviointi sekä teknillisen tarkastuskeskuksen tehtävänä palo- ja räjähdysvaarallisuuden arviointi.

Jos ilmoitukseen ei olisi liitetty kaikkia tarvittavia tietoja ja selvityksiä, lääkintöhallituksen tulisi pyytää ilmoituksen tekijää täydentämään ilmoitusta. Tällöin 45 vuorokauden määräaika, jonka kestäessä kemikaalia ei saisi luovuttaa myyntiin eikä ottaa käyttöön, alkaisi uudestaan täydennetyn ilmoituksen saapumisesta.

Uusien aineiden kieltämisessä ja niiden käytön rajoittamisessa ehdotetaan noudatettavaksi samoja perusteita ja menettelytapoja kuin käytössä olevien kemikaalien osalta. Kemikaaleja koskevat yleiskielet ja rajoitukset määräisi 43 §:n nojalla valtioneuvosto.

22 §. Muutosilmoitus. Ilmoituksessa esitettävien tietojen määrä ja siten uudesta aineesta edellytettävien tutkimusten laajuus olisi porrastettu aineen maahantuonti- ja valmistusmäärän perusteella. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että valmistaja tai maahantuoja ilmoittaa viranomaiselle aineen valmistusmäärissä tapahtuvat oleelliset muutokset. Osa ilmoituksessa edellytetyistä tiedoista kytkeytyy aineen käyttötarkoitukseen ja -tapaan, ja näin ollen näitäkin koskevista oleellisista muutoksista tulisi ilmoittaa viranomaisille. Asetuksessa olisi tarkemmat

säännökset siitä, mitä muutoksia pidetään oleellisina.

Muutosilmoitukseen tulisi liittää tarvittavat uudet tiedot ja ohjeet. Aineen käyttömäärien mukaisesti lisääntyvät testausvaatimukset edellyttävät lisätietien suorittamista vasta sen jälkeen, kun viranomais on muutosilmoituksen saatuaan vahvistanut tutkimusohjelman tai päättänyt tarvittavista lisätesteistä. Tarkemmat säännökset vaadittavista lisätesteistä annettaisiin asetuksella ja niihin liittyvät määräykset sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä.

23 §. Lisätiedot. Lääkintöhallituksella olisi oikeus velvoittaa ilmoituksen tekijä toimittamaan lisätietoja aineesta, jos ne olisivat välttämättömiä aineen aiheuttaman vaaran arvioimiseksi. Lääkintöhallitus voisi vaatia lisätietoja omasta aloitteestaan aineen aiheuttamien terveyshaittojen arvioinnin yhteydessä tai muun ilmoituksen käsittelyyn osallistuvan viranomaisen pyynnöstä. Lisätietopyyntöön ei sovelletaisi 45 vuorokauden määräaikaa.

24 §. Asetuksenantovaltuus. Asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset uusien aineiden ilmoitusmenettelystä, kuten ilmoituksen käsittelystä ja viranomaisten tehtäväjaosta ilmoituksen käsittelyssä. Asetuksella voitaisiin säätää, että sosiaali- ja terveysministeriö antaisi tarkemmat määräykset muun muassa ilmoituksessa vaadittavista tiedoista, kuten siitä, mitä tutkimuksia ilmoituksessa aineesta eri vaiheissa edellytettäisiin, sekä muutosilmoituksen tarpeellisuudesta.

Asetuksella säädettäisiin myös poikkeuksista ilmoitusvelvollisuudesta. Tarkoitus olisi, ettei ilmoitusta täydellisenä edellytettäisi muun muassa aineista, joita valmistetaan tai tuodaan maahan alle tonnin vuodessa tai joita tutkimus- ja kehittämisvaiheessa käyttää vain rajoitettu joukko käyttäjiä.

6 luku

Suojauskemikaalin ennakkohyväksyminen

25 §. Hyväksyttämisvelvollisuus. Suojauskemikaaleilla tarkoitetaan sellaisia kemikaaleja, jotka on erityisesti tarkoitettu torjumaan haitallisia eliöitä, kuten tuhohyönteisiä, haitallisia mikrobeja teollisuustuotteissa tai teollisuusprosesseissa. Ehdotettu hyväksymismenettely ei kuitenkaan koskisi kaikkia suojauskemikaaleja, vaan ainoastaan laissa erikseen nimettyjä puunsuojakemikaaleja ja limantorjuntakemi-

kaaleja. Suojauskemikaalien käyttötarkoituksesta johtuu, että tällaiset kemikaalit ovat yleensä myrkyllisiä ja siten terveydelle ja ympäristölle vaarallisia, ennen muuta torjuttaville eliöille, mutta usein myös muille eliöille.

Suojauskemikaalin määritelmä vastaisi puunsuojakemikaalien osalta nykyistä tulkintaa siitä, mitä tarkoitetaan myrkkylain 2 §:ssä mainitulla puutavaran suojausmyrkyllä. Puunsuojakemikaaleilla tarkoitettaisiin sellaisia kemikaaleja, joita käytetään puutavaran, kuten tolppien, sahatavaran, puurakenteiden ja levyjen suojaamiseen tuhohyönteisiä, lahoa ja sinistymistä vastaan. Tällaiset kemikaalit ovat nykyisin myrkkylaisissa tarkoitettuja puutavaran suojausmyrkyjä, joita koskee ennakkohyväksymismenettelyn kaltainen julistamismenettely. Kuorellisen puutavaran suojaamiseen käytetyt kemikaalit katsotaan nykyisin torjunta-aineiksi, eikä tätä tulkintaa ja rajanvetoa ole tarkoitus muuttaa. Limantorjuntakemikaalit on puolestaan tarkoitettu estämään limaa muodostavien mikro-organismien kasvua jäähdytys- ja kierto-vesijärjestelmissä tai selluloosamassassa.

Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi nykyisen myrkkylain 2 §:n 4 momentin mukainen velvollisuus käyttää suojauskemikaalia vahvistettuja ohjeita noudattaen.

26 §. Ilmoitusvelvollisuus. Hyväksymismenettelyn sijasta ehdotetaan maalin tavoin käytettäville, niin sanotuille siveltäville puunsuojakemikaaleille yksinkertaisempaa ilmoitusmenettelyä. Siveltävän puunsuojakemikaalin saisi laskea markkinoille, kun on kulunut 45 vuorokautta vaaditun ilmoituksen tekemisestä viranomaiselle. Viranomaisella olisi tämän ajan kuluessa mahdollisuus puuttua ennalta kemikaalin markkinointiin.

Hyväksymismenettely ei koskisi sellaisia suojauskemikaaleja, joita valmistetaan pelkästään vientiin ja joita näin ollen ei käytettäisi lainkaan Suomessa. Tällaisen kemikaalin valmistuksesta olisi kuitenkin ilmoitettava vesi- ja ympäristöhallitukselle. Ilman ennakkohyväksymistä saisi lisäksi tehdä kokeita suojauskemikaalien ominaisuuksien, vaikutusten ja käyttökelpoisuuden tutkimiseksi. Tällaisista kokeista tulisi ilmoittaa viranomaisille. Ilmoitusvelvollisuus koskisi laajoja laitosmittakaavassa tehtäviä suojausaineiden tehokkuus- ja käyttökelvokokeita. Ilmoitusta ei sen sijaan tarvitsi tehdä tavanomaisista laboratorioissa tehtävistä tuotekehittelyyn liittyvistä kokeista.

27 §. *Ennakkohyväksymisen edellytykset.* Suojauskemikaalin hyväksymisen edellytykset vastaisivat torjunta-ainelain 4 c §:ssä (159/84) säädettyjä torjunta-aineen hyväksymisen edellytyksiä. Suojauskemikaalit ovat käyttötarkoituksensa vuoksi yleensä terveydelle tai ympäristölle vaarallisia aineita, joita kuitenkin tarvitaan teollisessa toiminnassa. Näin ollen suojauskemikaalin myrkyllisyys sinänsä ei voisi kuin poikkeustapauksissa olla hyväksymisen este.

Asetuksella säädettäisiin, mitkä viranomaiset osallistuivat hyväksymishakemuksen käsittelyyn. Viranomaiset olisivat samat, jotka käsittelevät 5 luvussa tarkoitettua uudesta aineesta tehtävän ilmoituksen eli vesi- ja ympäristöhallituksen lisäksi lääkintöhallitus, työsuojeluhallitus ja tarvittaessa teknillinen tarkastuskeskus. Nämä tarkastaisivat hakemuksen omalta osaltaan ja arvioisivat kemikaalin hyväksyttävyyden sekä antaisivat asiasta lausunnon vesi- ja ympäristöhallitukselle, joka tekisi lopullisen hyväksymispäätöksen.

Hyväksymismenettelyn yhteydessä vahvistettaisiin suojauskemikaalin rajattu käyttötarkoitus ja hyväksyttäisiin sille yksityiskohtaiset käyttöohjeet. Menettely vastaisi nykyistä myrkkylain mukaista julistamismenettelyä. Käyttöohjeiden hyväksyminen ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa ole riittävä ihmisten terveyden tai ympäristön suojelemiseksi vaarallisen suojauskemikaalin aiheuttamilta haitoilta. Tämän vuoksi suojauskemikaalin hyväksymispäätökseen tulisi voida liittää myös ehtoja. Ne saattaisivat olla luonteeltaan suojauskemikaalin tai sillä käsitellyn tuotteen käytön rajoituksia. Hyväksymispäätös voitaisiin antaa määräajaksi kuten torjunta-aineenkin hyväksyminen. Yleensä tulisi kyseeseen viiden vuoden määräaika.

28 §. *Ennakkohyväksymisen peruuttaminen.* Pykälä sisältäisi suojauskemikaalin ennakkohyväksymisen peruuttamisesta ja hyväksymisen ehtojen muuttamisesta. Ennakkohyväksymisen peruuttaminen ja sen ehtojen muuttaminen tulisi kysymykseen kahdenlaisissa tapauksissa. Viranomaiset saattavat saada hyväksymisen jälkeen sellaista uutta tietoa suojauskemikaalin myrkyllisyydestä, ympäristövaarallisuudesta tai sen käyttökelpoisuudesta, joka osoittaa, että se ei enää täytä hyväksymisedellytyksiä. Tällöin voitaisiin suojauskemikaalin hyväksyminen peruuttaa, sen käytölle asettaa rajoittavia ehtoja

tai sen käyttöohjeita tarkentaa terveys- ja ympäristöhaittojen estämiseksi.

29 §. *Ilmoituksen käsittely.* Saatuaan ilmoituksen siveltävästä puunsuojauskemikaalista vesi- ja ympäristöhallitus tarkistaisi ilmoituksen yhdessä muiden suojauskemikaalien hyväksymishakemuksen käsittelyyn osallistuvien viranomaisten kanssa. Sillä olisi oikeus antaa tarpeellisia ohjeita ja määräyksiä näiden suojauskemikaalien käytöstä vastaavassa tarkoituksessa kuin varsinaiseen hyväksymispäätökseen liitetään ehtoja ja määräyksiä. Vesi- ja ympäristöhallituksella olisi vastaava oikeus kieltää tai rajoittaa maalin tavoin käytettävien puunsuojauskemikaalien käyttöä kuin peruuttaa suojauskemikaalin hyväksymispäätös.

30 §. *Asetuksenantovaltuus.* Asetuksessa säädettäisiin tarkemmin siitä, mitä tietoja suojauskemikaalin hyväksymishakemuksessa olisi esitettävä. Asetuksella voi myöntää poikkeuksia hyväksyttämisen ja ilmoitusvelvollisuudesta sekä säätää, että ympäristöministeriö voi antaa niistä tarkempia määräyksiä."

7 luku

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin teollinen käsittely ja varastointi sekä luovuttaminen

Teollinen käsittely ja varastointi

31 §. *Yleiset vaatimukset.* Pykälässä määriteltäisiin ne yleiset vaatimukset, jotka kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin tulisi täyttää. Tarkoituksena olisi ehkäistä laitoksen tavanomaisen käytön ja mahdollisten onnettomuuksien yhteydessä aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkoja. Henkilövahingoilta suojeltaisiin sekä laitoksessa työskenteleviä että laitoksen ulkopuolella toimivia tai asuvia ihmisiä. Omaisuusvahingoilta haluttaisiin suojata laitoksen ulkopuolisten omaisuutta, joka voisi vaarantua vahinkotapausten yhteydessä.

Toiminnan luonteeseen nähden riittävän varovaisuuden ja huolellisuuden lisäksi edellytettäisiin

1) laitoksen sijoittamista siten, että onnettomuustapauksissa ei vaarannettaisi ulkopuolisia ja toisaalta otettaisiin huomioon ulkopuolisen toiminnan mahdollisesti aiheuttama vahingonvaara laitoksessa,

2) laitoksen rakennusten ja laitteistojen suunnittelemista ja rakentamista niin, että käytettäisiin toiminnan luonteeseen nähden riittävän korkeatasoista tekniikkaa, että laitteet varustettaisiin tarvittavilla valvonta- ja varolaitteilla sekä että rakenteet suunniteltaisiin ja rakenneaineet valittaisiin ottaen huomioon olosuhteet ja aineominaisuudet, sekä

3) laitoksen toimiessa huolehtimisesta siitä, että laitoksen prosessin ja laitteistojen muutoksista ei aiheutuisi vahingonvaaraa sekä että laitoksessa henkilöstön koulutuksella sekä suunnitelmallisella tarkastus- ja huoltotoiminnalla estettäisiin käyttöhäiriöiden syntyminen ja varmistettaisiin, että laitteistot ja rakenteet säilyisivät asianmukaisessa kunnossa.

Ehdotetut vaatimukset muodostaisivat sen pohjan, jota täsmennettäisiin asetuksella annettavilla yksityiskohtaisemmilla säännöksillä ja ministeriön päätöksillä annettavilla teknisillä määräyksillä. Tarvittaessa teknisten vaatimusten määrittelyssä käytettäisiin SFS-standardeja sekä teknillisen tarkastuskeskuksen antamia ohjeita.

Pykälän vaatimukset laitosten sijoittamisesta merkitsisivät käytännössä sitä, että sellaisille laitoksille, joista onnettomuustilanteissa saataisi aiheutua vaaraa laitoksen ulkopuolellekin, tulisi lakia alemmanasteisissa säädöksissä määritellä suojavyöhykkeet, joilla ei hyväksyttäisi esimerkiksi asutusta tai muita toimintoja, joissa laitosten ulkopuoliset voisivat joutua vaaraan onnettomuustilanteissa. Tämä koskisi esimerkiksi myrkyllisiä, paineenalaisia kaasuja käsitteleviä laitoksia.

Pykälän vaatimukset eivät sinällään merkitisi olennaisia muutoksia nykyiseen hallintokäytäntöön, sillä teollista käsittelyä harjoittavilta laitoksilta on tähänkin saakka pyritty vaatimaan ehdotettujen periaatteiden mukaisen vaatimustason täyttämistä. Vaatimusten sisällyttäminen lakiin olisi tarpeellista siitäkin syystä, että 32 §:ssä tarkoitetut luvat on tarkoitettu oikeusharkintaisiksi. Laissa olisi siksi yleisesti määriteltävä se vaatimustaso, joka laitosten tulisi luvan saamiseksi täyttää.

32 §. Luvanvaraisuus ja ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä on ehdotettu järjestelmää, joka tekisi mahdolliseksi tehokkaasti valvoa sitä, että terveydelle tai ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavat laitokset noudattavat 31 §:n vaatimuksia. On olennaista, että prosessiteknikan turvallisuuskysymyksiin perehtynyt viranomai-

nen pääsisi ennakolta riittävän varhaisessa vaiheessa tarkastamaan laitosta koskevat suunnitelmat. Tällöin voitaisiin esittää mahdolliset laitoksen turvallisuutta koskevat vaatimukset sellaisessa vaiheessa, jolloin ne voitaisiin toteuttaa helpoimmin ja vähimmin kustannuksin.

Laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavan laitoksen tulisi hakea toiminnalleen teknillisen tarkastuskeskuksen (keskushallinnon) lupa. Asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin, milloin toiminta katsottaisiin laajamittaiseksi. Tarkoituksena olisi keskittää teknillisen tarkastuskeskuksen keskushallintoon sellaisten lupien käsittely, jotka koskevat huomattavia määriä kemikaaleja käsitteleviä tai varastoivia suurteollisuuden yksiköitä. Laissa tarkoitettu käsittelylupa olisi luonteeltaan laitosta, sen laitteistoja, sen prosessia ja varastoja koskeva turvallisuuslupa. Se ei olisi enää luonteeltaan niin sanottujen ohjesääntöisten elinkeinon sääntelyssä perinteisesti käytetty vapaaharkintainen lupa. Kuten aikaisemmin 3 §:n perusteluissa on todettu, tämän luvan yhteydessä ei myöskään käsiteltäisi kysymystä laitoksesta ympäristöön tapahtuvien päästöjen sallittavuudesta ja niiden puhdistamisesta.

Keskisuurta teollista käsittelyä ja varastointia valvoisivat teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistot. Piiritoimiston lupaa edellyttäisi terveydelle tai ympäristölle vaarallisten kemikaalien keskisuuri teollinen käsittely. Keskisuurta varastointia saisi harjoittaa tekemällä siitä ilmoituksen piiritoimistolle. Asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin, milloin toiminta katsottaisiin keskisuureksi. Lukumääräisesti pääosa sellaisesta teollisesta käsittelystä, johon liittyy olennaisia turvallisuusriskejä, tulisi näin käytännössä teknillisen tarkastuskeskuksen piiriorganisaation valvonnan piiriin.

Ehdotettu järjestelmä poikkeaisi nykyisestä terveydelle vaarallisten kemikaalien (myrkkujen) hallintojärjestelmästä. Luvanvaraisuus laajenisi niin, että valmistuksen lisäksi myös siihen riskeiltään rinnastettavissa oleva tekninen käyttö ja varastointi olisi ilmoituksen- tai luvanvaraista. Ympäristölle vaarallisten kemikaalien osalta ei tähän saakka ole ollut vastavaa järjestelmää. Toisaalta vähäisiä määriä kemikaaleja valmistavat toiminnanharjoittajat olisi vapautettu luvanvaraisuudesta silloin, kun tuotteita ei valmistettaisi myyntiä varten.

Tilanne muuttuisi nykyisestä myös siltä osin, että laajamittaisen ja keskisuuren teollisen kä-

sittelyn ja varastoinnin valvonta keskittyisi teknilliselle tarkastuskeskukselle ja sen piiritoimistoille. Tämä olisi perusteltua siitäkin syystä, että tarkastuskeskuksen tehtäviin kuuluu jo ennestään muun muassa myrkyjä, räjähdysvaarallisia aineita ja paineastioita koskevien säännösten nojalla tapahtuva vastaava teollisuuden turvallisuusvalvonta. Käytännössä valvontakohteet olisivat useimmiten samoja teollisuuslaitoksia.

Pykälässä ehdotettu terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien valmistusta, teknistä käyttöä ja varastointia koskeva hallintojärjestelmä olisi hyvin samankaltainen kuin jo vuosikymmeniä toiminnassa ollut, räjähdysvaarallisia aineita koskevaan lainsäädäntöön perustuva palavien nesteiden valvonta. Mahdollisimman suuri yhdenmukaisuus olisi välttämätön samanlaisten turvallisuusriskien samantasoisien valvonnan saavuttamisen lisäksi myös siitä syystä, että yritykset käsittelevät käytännössä yleensä useita kemikaaleja, joista osa on palavia nesteitä, osa terveydelle vaarallisia ja osa ympäristölle vaarallisia. Varsin tavallista on lisäksi, että samalla kemikaalilla on ainakin kaksi edellä tarkoitettua vaaraominaisuutta.

Mahdollisimman selkeän ja yhdenmukaisen valvontajärjestelmän takaamiseksi kemikaalilain nojalla annettavaan kemikaalien teollista käsittelyä koskevaan asetukseen olisi tarkoitus yhdistää myös räjähdysvaarallisten aineiden annettun lain nojalla annettava palavia nesteitä koskevat säännökset.

Jos viranomaisen luvalla tai ilmoituksen perusteella toimivan laitoksen toimintaa myöhemmin laajennetaan tai sitä muutoin muutetaan olennaisesti, tulisi tästä tehdä ilmoitus asianomaiselle valvontaviranomaiselle. Ilmoitusta tarvitaan, jotta viranomaisella olisi mahdollisuus varmistua, että laitos täyttää muutosten jälkeenkin toimintaa koskevat turvallisuusvaatimukset.

33 §. Luvan myöntämisen edellytykset ja ilmoituksen käsittely. Pykälän mukaan teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavalle laitokselle myönnettävän luvan edellytyksenä olisi, että toiminta täyttää sille kemikaalilaissa ja sen nojalla säädetyt tai määrätyt vaatimukset. Lupa määriteltäisiin asetustasolla selkeästi oikeusharkintaiseksi turvallisuusluvaksi. Jos laitos täyttäisi sitä koskevat turvallisuusvaatimukset, ei siltä kemikaalilain nojalla voitaisi evätä lupaa. Lupaan voitaisiin kuitenkin liittää

laitoksen turvallisen toiminnan kannalta tarpeelliseksi katsottavia ehtoja.

Ilmoituksenvaraisen toiminnan tulisi luonnollisesti täyttää samat turvallisuusvaatimukset kuin edellä on ehdotettu luvanvaraiselle toiminnalle. Teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimisto voisi ilmoituksen saatuaan antaa laitoksen turvallisuuden kannalta tarpeellisia velvoittavia määräyksiä vastaavasti kuin luvanvaraiselle toiminnalle voitaisiin luvassa määrätä ehtoja.

Pykälässä varattaisiin lupaviranomaiselle mahdollisuus peruuttaa teolliselle käsittelylle ja varastoinnille annettu lupa. Peruuttamisen edellytyksenä olisi, että toiminta ei täytä luvan myöntämisen edellytyksenä olleita kemikaalilain vaatimuksia tai lupaehtoja. Peruuttaminen olisi mahdollista myös, jos muutoin toimitaan olennaisesti säännösten vastaisesti. Luvan peruuttaminen säännösten vastaisen toiminnan perusteella tulisi käytännössä kysymykseen vasta, kun on osoittautunut, että 45 ja 51 §:ssä tarkoitettut keinot eivät riittäisi saamaan toimintaa säädösten mukaiseksi. Lupaviranomaisen tulisi ottaa luvan peruuttaminen harkittavaksi myös silloin, kun toiminnanharjoittaja tuomitaan 52 §:ssä tarkoitettuun rangaistukseen kemikaalirikoksesta.

34 §. Vähäisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonta. Laajamittaista ja keski suurta teollista käsittelyä ja varastointia pienemmässä mitassa tapahtuva vähäinen teollinen käsittely ja varastointi jäisi lupa- ja ilmoitusjärjestelmän ulkopuolelle. Tällainen toiminta kuuluisi kuitenkin asianomaisen kunnan kemikaalivalvontaviranomaisen valvontatoimien piiriin, joka voisi tarvittaessa antaa laitoksen turvallisuuden kannalta tarpeellisia velvoittavia määräyksiä.

35 §. Asetuksenantovaltuus. Pykälässä säädettäisiin valtuutus antaa asetuksella tarkempia säännöksiä kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista samoin kuin lupa- ja ilmoitusmenettelystä ja niihin liittyvistä tarkastuksista. Pykälän nojalla olisi tarkoitus antaa terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskeva asetus, johon olisi yhdistetty myös palavia nesteitä koskeva asetus tarpeellisilta osiltaan muutettuna. Asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin teollisen käsittelyn yleiset turvallisuusvaatimukset, rajattaisiin yksityiskohtaisemmin lupaa tai ilmoitusta edellyttävät toiminnot, määriteltäisiin lupahakemusten ja ilmoitusten sisältövaatimukset, muut lupa- ja ilmoitusmenettelyn yksi-

tyiskohdat, lupien ja ilmoitusten johdosta tehtävät tarkastukset sekä annettaisiin muutkin lain toimeenpanon kannalta tarpeelliset määräykset.

Asetuksella voitaisiin lisäksi valtuuttaa kauppa- ja teollisuusministeriö antamaan teollista käsittelyä ja varastointia koskevia tarkempia määräyksiä. Edelleen voitaisiin valtuuttaa teknillinen tarkastuskeskus antamaan tarkempia määräyksiä ministeriön päätöksen soveltamisessa. Tarkastuskeskus voisi määrätä ministeriön päätöksen soveltamisessa noudatettavaksi standardin — käytännössä Suomen Standardisointilautakunnan vahvistaman standardin. Lain toimeenpano tulee edellyttämään huomattavan määrän teollista käsittelyä koskevia yksityiskohtaisia teknisiä määräyksiä ja ohjeita.

Asetuksella voitaisiin säätää myös poikkeuksia 32 §:ssä säädetystä luvanvaraisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta. Poikkeus voisi tulla kysymykseen, jos toiminta olisi laajuudeltaan niin vähäistä tai muutoin luonteeltaan sellaista, ettei kysymyksessä olevia hallintomenettelyjä olisi järkevää soveltaa siihen. Asetuksessa olisi lisäksi tarkoitus antaa kauppa- ja teollisuusministeriölle oikeus myöntää yksittäisiä kemikaaleja koskevia poikkeuksia asetuksessa määritellyistä yleisistä hallintomenettelyistä. Vastaavasti ministeriön päätöksellä voitaisiin tarvittaessa kiristää yksittäisen kemikaalin osalta hallintomenettelyjä. Edellä mainitut yksittäistä kemikaalia koskevat poikkeukset voitaisiin tarvittaessa antaa toimialakohtaisina. Asetuksen poikkeussäännöksen avulla voitaisiin lisäksi välttää kaksinkertainen lupamenettely siinä tapauksessa, että määrätty toiminta olisi vastaavan valvonnan piirissä jo jonkin muun säädöksen nojalla. Pykälässä varattaisiin mahdollisuus säätää asetuksella, että toiminnanharjoittajalla tulee olla palveluksessaan asetuksessa määritellyt pätevyysvaatimukset täyttävä käsittelyn ja varastoinnin valvoja. Säännös vastaisi nykyisin myrkkylain ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain perusteella omaksuttua käytäntöä, jonka mukaan luvanvaraisilla toiminnoilla tulee olla niin sanottu vastaava johtaja. Asetuksessa määriteltäisiin valvojan pätevyysvaatimukset ja tehtävät. Pykälässä mainittu, asetuksella määriteltävä kirjanpitovelvoite sisältyy nykyisiin myrkkysäännöksiin. Kirjanpitoa voitaisiin edellyttää, jotta valvontaviranomaisella olisi tarvittaessa mahdollisuus selvittää, onko luovutusrajoituksia asianmukaisesti noudatet-

tu. Vakavien onnettomuuksien syiden selvittämisen yhteydessä tulee usein ilmi sellaisia seikkoja, joiden korjaaminen muissa vastaavissa laitoksissa parantaa turvallisuutta ja estää uusia onnettomuuksia. Muun vaarallisia aineita koskevan lainsäädännön mukaisesti ehdotetaan, että toiminnanharjoittajalle voitaisiin asetuksella säätää velvollisuus ilmoittaa teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistolle terveydelle tai ympäristölle vaarallisen kemikaalin teollisen käsittelyn yhteydessä tapahtuneista vakavista onnettomuuksista. Asetuksessa säädettäisiin myös, että valvontaviranomaisten tulisi tarvittaessa suorittaa tutkimus onnettomuuden selvittämiseksi. Suuronnettomuuksien tutkinnassa noudatettaisiin siitä säädettyjä menettelyjä. Vastaavasti kuin 17 §:ssä edellytetään varoitusmerkintöjä kemikaalia sisältäviin pakkauksiin, on joissain tapauksissa perusteltua, että kemikaaleja käsittelevien laitosten säilytys-tilat, kiinteät varastosäiliöt tai prosessilaitteistot merkitään asianmukaisesti. Tästä syystä on katsottu tarpeelliseksi varata mahdollisuus säätää asetuksella mainituista merkinnöistä.

Terveydelle vaarallisen kemikaalin valmistus ja maahantuonti myyntiä varten

36 §. Ilmoitusvelvollisuus. Kemikaalilakiehdotuksen mukaan terveydelle vaarallisen kemikaalin maahantuojalle tai valmistajalle, joka aikoo luovuttaa terveydelle vaarallista kemikaalia edelleen myyntiä varten, asetettaisiin useita erilaisia vaatimuksia ja velvoitteita. Tällaisella toiminnanharjoittajalla olisi muun muassa velvollisuus pakata ja merkitä luovuttamansa terveydelle vaarallinen kemikaali kemikaalilain edellyttämällä tavalla.

Luovutuksesta tehtävän ilmoituksen vaatimisella korvataan myrkkylain mukainen myrkyntä vähittäismyynnin valvonta terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttajan valvonnalla, koska tällainen kemikaalin luovuttaja yleensä on kemikaalilain edellyttämien myyntiä koskevien vaatimusten tärkein toteuttaja.

Samalla luovutettaisiin myrkkylain mukaisista ensimmäisen ja toisen luokan myrkkujen kauppaluvista. Etenkin toisen luokan myrkyntä kauppaluvat on viime vuosina myrkkykäsittelyn laajenemisen myötä koettu epätarkoituksenmukaisiksi.

Ilmoitusmenettelyn pääasiallinen tarkoitus olisi saattaa kyseiset toiminnanharjoittajat vi-

ranomaisten tietoon ja kemikaalivalvonnan piiriin. Ilmoitusmenettelyn avulla ensisijaisesti valvotaan, että myytävät terveydelle vaaralliset kemikaalit sekä niiden päällykset ja merkinnät täyttävät lain vaatimukset. Ilmoituksen perusteella tarkastettaisiin, että toiminnanharjoittaja noudattaa myös muita kemikaalilain velvoitteita sekä säilyttää ja varastoi kyseisiä kemikaaleja asianmukaisesti kemikaalilakia noudattaen. Ilmoitus jätettäisiin kunnan kemikaalivalvontaviranomaiselle, joka muutoinkin toimii paikallisena valvontaviranomaisena.

Velvollisuus ilmoituksen tekemiseen ei koskisi kemikaalin laajamittaista eikä keskisuurta teollista käsittelyä, josta on omat säännökset lakiehdotuksen 32 §:ssä.

Ilmoituksen perusteella tehtävässä tarkastuksessa todettujen puutteellisuuksien poistamiseksi kunnan kemikaalivalvontaviranomainen voisi tarvittaessa antaa määräyksiä kemikaalilain vaatimusten täyttämiseksi.

37 §. Asetuksenantovaltuus. Tarkemmat säännökset terveydelle vaarallisen kemikaalin luovutuksesta myyntiä varten tehtävästä ilmoituksesta ja siihen liittyvistä tarkastuksista annettaisiin asetuksella. Asetuksella voitaisiin myös säätää poikkeuksia ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitusta eivät olisi velvollisia tekemään apteekkarit ja toiminnanharjoittajat, jotka tuottavat myyntiä varten tilapäisesti vähäisen määrän terveydelle vaarallista kemikaalia. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan esimerkiksi koe-erien tai tutkimustarkoituksiin myytävien kemikaalien tuotantoa.

Asetuksella voitaisiin säätää myös toiminnanharjoittajan velvollisuudesta pitää palveluksessaan tarpeelliset pätevyysvaatimukset täyttävä myynninvalvoja. Säännös vastaisi nykyistä myrkkylain mukaista vaatimusta pitää palveluksessa tietyt pätevyysvaatimukset täyttävä niin sanottu vastaava johtaja. Asetuksella voitaisiin myös säätää helpotuksia myynninvalvojan pätevyysvaatimuksiin, kun kyseessä on määrältään vähäinen tai tekniseltä toteutukseltaan yksinkertainen toiminta. Myynninvalvojan hyväksyisi lääninhallitus siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädettäisiin.

Lisäksi asetuksella voitaisiin säätää nykyisen myrkkylain kaltaisesta myyntikirjanpidosta. Kirjanpitoa edellytettäisiin, jotta valvontaviranomaisella olisi tarvittaessa mahdollisuus seurata terveydelle vaarallisten kemikaalien luovutusta ja luovutusrajoitusten noudattamista.

Terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttaminen vähittäismyyntiin

38 §. Myyntipäällyys. Nykyisessä myrkkylain asetuksessa on useita säännöksiä, jotka koskevat kemikaalien luovuttamista vähittäismyyntiin. Myrkkylain ei kuitenkaan ole yleistä säännöstä luovutusrajoituksista. Kemikaalilakiin on katsottu aiheelliseksi ehdottaa otettavaksi säännös siitä, millä edellytyksin terveydelle vaarallisia kemikaaleja voidaan luovuttaa yksityisille kuluttajille. Esityksen mukaan terveydelle vaaralliseksi luokiteltuja kemikaaleja saisi luovuttaa vähittäismyyntiin vain valmiissa myyntipäällyksessä.

39 §. Ilmoitusvelvollisuus. Maahantuoja tai valmistajan, joka luovuttaa erittäin myrkyllistä tai myrkyllistä kemikaalia vähittäismyyntiä varten, olisi ilmoitettava kemikaalista ennen sen jakelun aloittamista lääkintöhallitukselle. Ilmoitusvelvollisuus koskisi myös sellaista toiminnanharjoittajaa, joka vastaa kemikaalin pakkaamisesta 38 §:ssä tarkoitettuun valmiiseen myyntipäällykseen. Kemikaaliasetuksessa on tarkoitus määritellä, että valmistajalla tarkoitetaan myös kemikaalin pakkaajaa. Säännöksen tarkoituksena ei ole, että samasta kemikaalista tehtäisiin useita ilmoituksia. Ilmoituksen perusteella lääkintöhallitus tarkastaisi ovatko päällyksessä ja kemikaalista annetut tiedot asianmukaisia.

Ilmoitusmenettely ei koske myrkyllisen tai erittäin myrkyllisen kemikaalin myyntiä apteekista. Apteeekeissa on tällaisen myynnin edellyttämää asiantuntemusta. Apteeekeista ostetaan yleensä kemikaaleja satunnaisesti lähinnä erilaisiin ammatillisiin tai harrastustarkoituksiin. Apteeekeista tapahtuvan kemikaalimyyntin edellytyksistä säädettäisiin yksityiskohtaisesti asetuksella.

40 §. Luovutuskiellot ja -rajoitukset. Ilmoituksen perusteella lääkintöhallitus tarkastaa, että tuotteen päällyys, varoitusetiketti ja käyttöohje ovat asianmukaiset. Erityisestä syystä lääkintöhallitus voisi myös antaa kemikaalin turvallisen käytön kannalta tarpeellisia ehtoja.

Lääkintöhallitus voisi kieltää myrkyllisen ja erittäin myrkyllisen kemikaalin luovuttamisen vähittäismyyntiin, jos se esimerkiksi kemikaalin voimakkaan myrkyllisyyden, fysikaalisten tai kemiallisten ominaisuuksien, hankalien käyttötapojen tai tehokkaiden ensiapukeinojen puuttumisen vuoksi voisi aiheuttaa merkittävää haittaa terveydelle.

41 §. *Asetuksenantovaltuus.* Tarkemmat säännökset terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttamisesta annettaisiin asetuksella.

Asetuksella myönnettäisiin poikkeuksia 38 ja 39 §:n vaatimuksista. Ilmoitusta ei esimerkiksi tarvitsisi tehdä niistä myrkyllisistä kemikaaleista, jotka kuuluisivat jonkin muun ennakkohyväksymisjärjestelmän piiriin. Tällaisia olisivat suojauskemikaalien ja torjunta-aineiden ennakkohyväksymiset.

Asetuksella säädettäisiin terveydelle vaarallisen kemikaalin apteekista luovuttamisen edellytyksistä.

Asetuksella annettaisiin lääkintöhallitukselle oikeus määrätä, mitä kemikaaleja pidettäisiin huumaavina. Tällaista kemikaalin myyntiä on tarkoitus rajoittaa asetuksella.

Asetuksella säädettäisiin myös siitä, mitä tietoja terveydelle vaarallisen kemikaalin vastaanottaja olisi velvollinen antamaan kemikaalin luovuttajalle. Tällaisia olisivat muun muassa tiedot kemikaalin vastaanottajan ja käyttäjän henkilöllisyydestä sekä kemikaalin käyttötarkoituksesta. Tällainen säännös ehdotetaan otettavaksi kemikaalilakiin, koska myrkkylain mukaisesta poliisin myöntämästä myrkyntä ostopöytäkirjasta luovuttaisiin.

Kemikaalin luovuttaminen maasta vietäväksi

42 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Useat kansainväliset järjestöt ovat laatineet sopimuksia ja suosituksia siitä, että kotimaassa kiellettyjen tuotteiden ja tarvikkeiden viennistä on ilmoitettava vastaanottajamaalle. Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristöohjelma UNEP ja OECD ovat laatineet lähes samansisältöiset suositukset ilmoitusmenettelystä kiellettyjen tai voimakkaasti rajoitettujen kemikaalien viennissä. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, joka velvoittaisi tällaisen kemikaalin viejän ilmoittamaan viennistä vesi- ja ympäristöhallitukselle. Ilmoitus toimitettaisiin kansainvälisten suositusten mukaisesti edelleen kemikaalin vastaanottajamaan asianomaisille viranomaisille.

Ilmoitus tehtäisiin vain kuhunkin maahan tapahtuvan ensimmäisen vientitoimituksen yhteydessä. Siinä selvitettäisiin lyhyesti, mitkä kiellot ja rajoitukset kyseistä kemikaalia Suomessa koskevat ja mikä on ollut niiden syy. Toistaiseksi Suomessa ei valmisteta vientiin sellaisia kemikaaleja, joiden käsittely olisi tääl-

lä kokonaan kiellettyä. Sen sijaan maasta vietään muutamaa sellaista kemikaalia, joiden käsittelyä meillä on viranomaispäätöksin olennaisesti rajoitettu.

Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos kyseessä oleva kemikaali palautetaan sen ulkomaiselle valmistajalle tai muulle luovuttajalle.

Vienti-ilmoituksesta, sen sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä säädettäisiin yksityiskohtaisemmin asetuksella.

8 luku

Kiellot ja rajoitukset

43 §. *Kemikaalin käsittelyn kieltäminen.* Nykyisen myrkkylain 4 §:n (757/76) mukaan lääkintöhallitus voi kieltää myrkyntä valmistuksen, kaupanpidon ja käytön, milloin myrkyntä tai sitä sisältävän valmisteen käytön todetaan tai syystä epäillänsä aiheuttavan terveydellistä tai muunlaista vahinkoa. Eri viranomaisilla on usean eri lain nojalla oikeus puuttua ennen muuta terveydelle, mutta eräissä tapauksissa myös ympäristölle vaaralliseksi todetun kemikaalin tai kemiallisen aineen sisältävän tuotteen ja tarvikkeen valmistukseen, maahantuontiin, myyntiin ja käyttöön. Valtioneuvosto voi jätkehautolain 22 §:n (203/87) nojalla tietyin edellytyksin kieltää sellaiset tarvikkeet, joista muodostuu vaikeasti hävitettävää ongelmajätettä. Valtioneuvosto voi työturvallisuuslain 47 §:n nojalla annettavalla päätöksellä rajoittaa työntekijäin terveyden kannalta vaarallisten aineiden käyttöä työssä. Torjunta-ainelain 4 c §:n nojalla torjunta-ainelautakunta voi kieltää terveydelle tai ympäristölle vaarallisen torjunta-aineen käytön. Lääkintöhallitus voi puolestaan myrkkylain 4 §:n nojalla kieltää terveydelle vahingollisen torjunta-aineen ja puunsuoja-aineen käytön.

Kemikaalilain nojalla voitaisiin kieltää käsittelemästä sellaista kemikaalia, jonka todetaan tai syystä epäillänsä aiheuttavan merkittävää haittaa ihmisen terveydelle tai ympäristölle. Kielto-oikeus olisi valtioneuvostolla, koska kielto voisi perustua joko terveys- tai ympäristösyihin tai molempiin ja koska kysymyksessä olisi yleinen, ennalta määräämättömään kohdejoukkoon kohdistuva kielto. Vastaavasti valtioneuvosto voisi määrätä rajoituksia ja ehtoja kemikaalin käsittelylle. Nykyisen myrkyntäasetuksen mukaisen järjestelmän tapaan olisi tarkoitus kemikaalilain nojalla annettavalla ase-

tuksella säätää eräitä terveydelle ja ympäristölle vaarallisia aineita, niiden käsittelyä, koskevista yleisistä rajoituksista. Valtioneuvostolla olisi näin ollen oikeus määrätä yksilöidymiä aine- tai aineryhmäkohtaisia erityisrajoituksia.

Valtioneuvosto antaisi kemikaalilain nojalla muun muassa ne yleiskiellot ja luovutusrajotukset, jotka nykyisin sisältyvät myrkkymääräasetuksen 24, 25 ja 35 §:ään.

Muiden kuin myrkyllisten ja erittäin myrkyllisten kemikaalien luovuttamiselle yleiseen kulutukseen voitaisiin säätää rajoituksia lain asetuksella, jos niiden käytön todettaisiin tai perustelluista syistä epäiltäisiin aiheuttavan merkittävää haittaa ihmisen terveydelle. Myrkkymääräasetuksessa tällaisia luovutusrajoituksia on annettu haihtuvaa toisen luokan myrkyä sisältävän liuottimen (tinneri) sekä lipeäkiven myymiselle. Seuraamuksena valtioneuvoston kielto- tai rajoituspäätöksen rikkomisesta olisi lakiehdotuksen 52 §:n mukaisesti rangaistus. Valvontaviranomainen voisi kuitenkin lakiehdotuksen 51 §:n mukaisesti määrätä yksittäiselle yleiskieltoa tai -rajoitusta rikkoneelle toiminnanharjoittajalle vastaisen varalle uhkasakolla tehostetun kiellon. Koska on mahdollista, että kemikaalin kieltäminen pitäisi joissain tapauksissa toteuttaa ilman viivytyksiä välittömän terveysvaaran torjumiseksi, ehdotetaan, että lääkintöhallituksella olisi oikeus määrätä tilapäisen kiellon. Pikaisia toimenpiteitä edellyttäisi esimerkiksi sellaisen tuotteen kieltäminen, jonka on markkinoille tulon jälkeen todettu lyhyessä ajassa aiheuttaneen vakavia myrkytyksiä, taikka tilanne, jossa vastaavia tietoja saadaan muista maista. Vastaavan oikeuden tilapäisen kiellon määrittämiseen saisi vesi- ja ympäristöhallitus välittömän ympäristövaaran ehkäisemiseksi. Molemmissa tapauksissa asia olisi viipymättä saatettava valtioneuvoston ratkaistavaksi.

44 §. Tuotteen ja tarvikkeen käsittelyn kieltäminen. Kemikaaleja käytetään paitsi sellaiseen myös erilaisten tuotteiden ja tarvikkeiden valmistusaineena, kuten erilaisten esineiden pinnoitteena, liimana tai täytemassana. Kemikaalia voi eri syistä vapautua tällaisesta tuotteesta tai tarvikkeesta ja aiheuttaa terveys- ja ympäristöhaittoja. Esimerkkinä voidaan mainita formaldehydin vapautuminen lastulevyssä käytetystä liimasta huoneilmaan, kadmiumin pääseminen ympäristöön sitä sisältävän muovijätteen polton yhteydessä taikka PCB:n joutuminen ympäristöön sitä sisältävästä konden-

saattorista tai muuntajasta laitteen rikkoutuessa tai sen hävittämisen yhteydessä.

Kemikaalilain 43 §:n 1 momentti antaisi valtioneuvostolle mahdollisuuden kieltää Suomessa kemikaalin käytön sellaisten tuotteiden ja tarvikkeiden valmistukseen, joista aiheutuu vahinkoa. Ilman erityistä säännöstä kemikaalilaki ei kuitenkaan antaisi mahdollisuutta puuttua vastaavankaltaisten tuotteiden ja tarvikkeiden käsittelyyn, koska tuotteet ja tarvikkeet eivät ole kemikaaleja. Valtioneuvostolle ehdotetaan-kin oikeutta tarpeen mukaan kieltää haitalliseksi todettua kemikaalia sisältävien tuotteiden ja tarvikkeiden käsittely taikka määrätä niille rajoituksia samassa yhteydessä, kun se päättää tällaisen haitallisen kemikaalin käytön kieltämisestä tai rajoittamisesta mainittujen tuotteiden ja tarvikkeiden valmistukseen Suomessa.

45 §. Valvontaviranomaisen kiellot ja määräykset. Viime kädessä kemikaalin huolellinen käsittely varmistaa sen, ettei kemikaalista aiheudu terveys- tai ympäristöhaittoja. Valvontaviranomaisilla olisi pykälän mukaan oikeus terveys- tai ympäristöhaittojen estämiseksi puuttua kemikaalilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten samoin kuin valtioneuvoston 43 tai 44 §:n mukaisen kielto- tai rajoituspäätöksen vastaiseen kemikaalin käsittelyyn kieltämällä toiminnanharjoittajaa jatkamasta tai toistamasta kyseistä menettelyä. Kielto-oikeus määräytyisi kussakin tapauksessa valvontaviranomaisten yleisen tehtävä- ja toimivaltajaon mukaisesti. Kemikaalien muun kuin vähäisen teollisen käsittelyn osalta kielto-oikeus olisi siten teknillisellä tarkastuskeskuksella ja teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistoilla sekä kemikaalien kaupan ja vähäisen teollisen käsittelyn samoin kuin teollisuuden ulkopuolella tapahtuvaan käsittelyyn osalta kemikaalilain kunnallisilla valvontaviranomaisilla. Vastaavanlainen kielto-oikeus on myrkkylain valvontaviranomaisilla myrkkylain 11 §:n 1 momentin nojalla.

46 §. Kemikaaleja koskevat väliaikaiset toimenpiteet. Jos kemikaalin haltijalla ei ole oikeutta käsitellä kyseistä kemikaalia, valvontaviranomaisella olisi oikeus ryhtyä tiettyihin erityistoimenpiteisiin. Tällaisissa tapauksissa voitaisiin määrätä kemikaalin väliaikaisesta varastoinnista ja käsittelystä, jollei kemikaalia luovuteta sellaiselle henkilölle, laitokselle tai yhteisölle, jolla on kyseisten kemikaalien hallussapito- tai käyttöoikeus, tai jollei kemikaalia viedä maasta. Tämä säännös olisi osittain

myrkkylain 6 §:n 2 momentin kaltainen, mutta soveltamisalaltaan huomattavasti laajempi, sillä se kattaisi kaiken kemikaalilaissa säännellyn kemikaalien käsittelyn. Säännöksessä tarkoitettu tilanne voi syntyä muun muassa, jos teknillinen tarkastuskeskus tai sen piiritoimisto peruuttaa toiminnanharjoittajalta käsittelyluvan.

9 luku

Valvonta

47 §. *Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus.* Kemikaalilain mukaisilla valvontaviranomaisilla olisi sama oikeus saada tietoja ja suorittaa tarkastuksia kuin myrkkylain valvontaviranomaisilla on myrkkylain 10 §:n nojalla. Tarkastus-, näytteenotto- ja tutkimusoikeus olisi vain niillä viranomaisilla, jotka käytännössä suorittaisivat valvontatehtäviä. Tästä säädettäisiin tarkemmin lakiin liittyvissä asetuksissa.

Viranomaisten suorittamien toistuvien tarkastusten ja tiedustelujen tarvetta vähentäisi myös viranomaisten oikeus saada tietoja toisiltaan ja ennen muuta lain 58 §:ssä tarkoitettusta kemikaalirekisteristä.

Valvontaviranomaisilla olisi 59 §:ssä säädetty salassapitovelvollisuus liike- ja ammattisalaisuuksien suhteen.

48 §. *Näytteenosaanti- ja tutkimusoikeus.* Valvontaviranomaisille ehdotetaan nykyisen myrkkylain 10 §:ssä säädettyä oikeutta vastavaa mahdollisuutta ottaa näytteitä sekä tutkia kemikaalin laatua, koostumusta ja ominaisuuksia toiminnanharjoittajan kustannuksella. Oikeus koskisi ainoastaan välttämättömiä tutkimuksia, jolloin valvontaviranomainen ei muutoin saa käyttöönsä kemikaaleja koskevia tietoja. Välttämättöminä ei voitaisi pitää sellaisia viranomaisen suorittamia tutkimuksia, joissa ainoastaan tarkastusmielessä tutkitaan, ovatko kemikaalista annetut tiedot oikeita. Tarpeettomien tutkimusten välttämiseksi olisi ennen tutkimusten suorittamista toiminnanharjoittajalla tilaisuus tulla kuulluksi. Mikäli viranomaiselle tällöin toimitettaisiin riittävät tiedot kemikaalin laadusta, koostumuksista ja ominaisuuksista eikä olisi aihetta epäillä tietojen paikkansapitävyyttä, ei niitä koskevien tutkimusten suorittamista kemikaalin haltijan kustannuksella voitaisi enää pitää välttämättömänä.

49 §. *Tiedonsaanti toiselta viranomaiselta.* Kemikaalien valvontaa kemikaalilain tai mui-

den säännösten nojalla suorittavilla viranomaisilla, kuten työsuojelu-, kuluttajansuojelu- ja kuljetusviranomaisilla tulisi olla oikeus saada valvontaa varten tarvitsemansa tiedot toiselta viranomaiselta sekä oikeus käyttää toisen viranomaisen ottamaa näytettä tarpeellisiin tutkimuksiin. Säännöksellä pyritäisiin yhdenmukaistamaan ja järjeistämään valvontaa. Kun viranomaisia toimii usean eri säännösten nojalla useassa eri linjaorganisaatiossa, olisi tällainen säännös tarpeellinen joustavan tiedonsaannin kannalta ja siksi, ettei usean eri viranomaisen tarvitsisi pyytää yritykseltä samoja tietoja. Lakiehdotuksen 59 §:n mukainen salassapitovelvollisuus ei estäisi esillä olevan pykälän mukaista tiedon saantia. Tällöin kyseisiä viranomaisia koskisivat samat salassapitovelvollisuudet kuin kemikaalilain valvontaviranomaisilla.

50 §. *Virka-apu.* Poliisiviranomaisilla ja kemikaalien maahantuonnin osalta tullilaitoksella olisi velvollisuus antaa virka-apua kemikaalilain valvontaviranomaisille.

Vaikka tullilaitokselle on tarkoitus antaa eräitä lain valvontatehtäviä, olisi se myös virka-apua antava viranomainen muiden kuin varsinaisten valvontatehtäviensä osalta.

10 luku

Pakkokeinot ja seuraamukset

51 §. *Uhkasakko ja teettämisuhka.* Pykälässä on säännökset valvontaviranomaisten käytettävissä olevista pakkokeinoista, joilla voitaisiin tehostaa lain nojalla määrättyä kieltoa tai annettua määräystä. Pakkokeinoina tulisivat kysymykseen uhkasakko ja teettämisuhka, joiden käyttämisestä päättäisi asianomainen valvontaviranomainen. Uhkakakon määrää kuitenkin maksettavaksi lääninhallitus.

Teettäen suoritettujen toimenpiteiden kustannukset maksettaisiin ennakoon valtion varoista ja, jos asiasta päättää kunnan viranomainen, kunnan varoista. Kustannukset peritään myöhemmin siten kuin siitä on verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetty.

52 §. *Rangaistukset.* Pykälän 1 momentissa kuvataan kemikaalirikkomuksen tunnusmerkistö ja 2 momentissa kemikaalirikoksen tunnusmerkistö.

Rangaistuksena olisi kemikaalirikkomuksesta sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeut-

ta. Kemikaalirikoksesta rangaistus olisi sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Ehdotetut rangaistussäännökset olisivat asteikoltaan samankaltaiset kuin esimerkiksi ilmansuojelulaissa. Rikokset olisivat virallisen syytteen alaisia.

Jos toiminnanharjoittaja rikkoo hänelle määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, häntä ei voitaisi tuomita samasta teosta rangaistukseen, vaan tällöin tulisi kysymykseen vain uhkasakon tuomitseminen. Säännöksellä on merkitystä silloin, kun uhkasakolla tehostettu kielto tai velvoite kohdistuu luonnolliseen henkilöön.

Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta voitaisiin tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Kysymyksessä olisi asianomistajarikos.

53 §. Menettämisseuraamukset. Säännöksen nojalla voitaisiin kemikaalilain vastaisen menettelyn johdosta tuomita kemikaali, tai jos se ei ole mahdollista, sen arvo, valtiolle menetetyksi. Rikoksen kautta saadun taloudellisen hyödyn samoin kuin rikokseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden menetetyksi tuomitsemiseen sovellettaisiin rikoslain 2 luvun 16 §:n säännöksiä.

54 §. Ilmoitus tuomioistuimen päätöksestä. Tuomioistuimen päätöksestä ilmoittamista koskeva säännös vastaisi voimassa olevan myrkkylain 16 §:ää. Menettely koskisi lain 32 ja 36 §:ssä tarkoitettujen toiminnanharjoittajien saamia rangaistustuomioita.

11 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

55 §. Muutoksenhaku. Kunnan viranomaisen tekemään päätökseen haettaisiin muutosta lääninoikeudelta valittamalla siten, kuin siitä on erikseen muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa (154/50) säädetty.

Teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimiston päätöksestä valitetaan teknilliselle tarkastuskeskukselle. Sen päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Tätä koskevat säännökset sisältyvät teknillisestä tarkastuskeskuksesta annettuun lakiin (65/84).

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta erikseen,

vaan vain itse kiellon tai velvoitteen määräämistä koskevan muutoksenhaun yhteydessä.

56 §. Täytäntöönpano. Pykälän mukaan siinä yksilöidyissä, kemikaalilain nojalla tehtävissä päätöksissä voitaisiin määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Vastaava periaate sisältyy myrkkylain 13 §:ään. Säännöksessä tarkoitettu määräys voitaisiin sisällyttää päätökseen, joka koskee uuden aineen luovutusrajoituksia, kemikaalin teollista käsittelyä taikka tuotantoa koskevan ilmoituksen perusteella annettavia määräyksiä, kemikaalin käytön kieltämistä tai rajoittamista taikka valvontaviranomaisen määräämää muuta kieltoa taikka velvoitetta.

12 luku

Erinäisiä säännöksiä

57 §. Testauslaboratoriot. OECD:n neuvosto on antanut järjestön jäsenmaita sitovan päätöksen siitä, että kemikaaleja koskevien testien ja tutkimusten tulokset on hyväksyttävä vastavuoroisesti järjestön jäsenmaissa. Edellytyksenä tälle on se, että kemikaaleja testaavat laboratoriot ja tutkimuslaitokset noudattavat hyvää laboratorioikäntäntöä ja käyttävät kansainvälisesti hyväksyttyjä testiohjeita. Lakiin ehdotetaan säännöstä, joka velvoittaisi kemikaaleja Suomessa testaavat laboratoriot noudattamaan edellä kuvattuja menettelyjä. Tämän lisäksi lakiin ehdotetaan säännöstä siitä, että laboratorio voisi hakea lääkintöhallituksesta hyväksymistä valtuutetuksi testauslaboratorioksi. Lakiehdotuksen mukaan lain valvontaviranomaisille tarkoitetut tutkimukset kemikaalien ominaisuuksista ja vaikutuksista tulisi tehdä valtuutetussa testauslaboratoriossa tai muussa vastaavassa laboratoriossa. Hyväksymismenettelyä koskevia kansainvälisiä suosituksia ovat antaneet myös International Organization for Standardization (ISO) ja International Laboratory Accreditation Conference (ILAC). Testauslaboratorioiden hyväksyminen edellyttää myös OECD:n ohjeiden mukaisten laboratorioiden viranomaisvalvonnan järjestämistä.

58 §. Kemikaalirekisteri. Kemikaalirekisteri muodostuisi eri viranomaisten ylläpitämistä osarekistereistä. Työsuojeluhallitus ylläpitäisi tuoterekisteriä, joka sisältäisi 18 §:ssä ja työturvallisuuslain 40 a §:ssä tarkoitettua käyttö-

turvallisuustiedotteet. Lääkintöhallitus pitäisi uusien aineiden rekisteriä, joka sisältäisi tiedot 20 ja 22 §:n mukaisista uusista aineista koskevista ilmoituksista. Vesi- ja ympäristöhallitus ylläpitäisi suojauskemikaalirekisteriä, joka sisältäisi tiedot 27 §:n mukaisesti hyväksytyistä suojauskemikaaleista, 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua maalin tavoin käytettävistä puunsuojauskemikaaleista sekä näitä koskevista ilmoituksista. Edelleen teknillisen tarkastuskeskuksen tehtävänä olisi ylläpitää luparekisteriä, joka sisältäisi tiedot 32 §:n mukaisista teollista käsittelyä koskevista luvista ja ilmoituksista sekä 36 §:ssä tarkoitetuista ilmoituksista sekä tiedot 39 §:n mukaisista myrkyllisen ja erittäin myrkyllisen kemikaalin luovuttamista koskevista ilmoituksista. Tiedot 32 §:ssä tarkoitetuista ilmoituksista tallentaisivat rekisteriin teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistot. Kunnan kemikaalivalvontaviranomaisen tulisi omalta osaltaan lähettää tiedot 36 §:ssä tarkoitetuista ilmoituksista teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistolle, joka tallentaisi ne luparekisteriin.

Kemikaalirekisteristä, rekisterin sisältämistä osarekistereistä ja niiden käytöstä säädettäisiin asetuksella.

59 §. Salassapitovelvollisuus. Pykälän mukaan kemikaalilain valvontaan tai kemikaalirekisterin hallintoon liittyviä tehtäviä hoitavilla henkilöillä olisi salassapitovelvollisuus sellaisten tehtävässään saamiensa tietojen osalta, jotka koskevat yksityisen tai yhteisön taloudellista asemaa tai liike- tai ammatillisuutta taikka yksityisen henkilökohtaisia oloja. Edellä mainittuja seikkoja koskevia tietoja ei saisi antaa sivulliselle eikä myöskään käyttää yksityiseksi hyödyksi ilman asianomaisen yhteisön tai henkilön suostumusta.

Salassapitovelvollisuus ei estäisi antamasta toiselle valvontaviranomaiselle valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja eikä myöskään tietojen antamista syyttäjä- tai poliisiviranomaisille rikoksen selvittämiseksi.

60 §. Maksut. Käyttöturvallisuustiedotteen, uutta kemikaalia koskevan ilmoituksen, suojauskemikaalin hyväksymishakemuksen, myrkyllisen ja erittäin myrkyllisen kemikaalin yleiseen kulutukseen luovuttamista koskevan ilmoituksen käsittelystä sekä testauslaboratorion hyväksymisestä lääkintöhallitukselle tai vesi- ja ympäristöhallitukselle aiheutuvien kustannusten samoin kuin teollista käsittelyä koskevasta lupahakemuksesta tai ilmoituksesta teknilliselle

tarkastuskeskukselle tai sen piiritoimistolle aiheutuvien kustannusten kattamiseksi voitaisiin periä maksu. Maksu määräytyisi valtion maksuperustelain mukaisesti. Eräissä tapauksissa näin määräytyvä maksu saattaisi muodostua kohtuuttoman suureksi suhteessa aineen myyntiin johtuen sen pienestä käyttötarpeesta Suomessa. Asian käsittelystä vastaavalla viranomaisella olisi tällöin oikeus jättää maksu kokonaan tai osittain perimättä.

61 §. Valtionosuus kunnille. Kemikaalien valvonta kuuluu jo nykyään paikallisella tasolla huomattavilta osin kunnallisille viranomaisille, lähinnä kunnan terveyslautakunnalle ja ympäristönsuojelulautakunnalle. Jotta kunnalliset valvontaviranomaiset voisivat suorittaa valvontaa tehokkaasti, tulisi niillä olla riittävät voimavarat ja niiden edellyttämä valtion taloudellinen tuki.

Tästä syystä ehdotetaan, että kunnan kemikaalilain nojalla järjestämään toimintaan sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (677/82).

62 §. Yleinen asetuksenantovaltuus. Tämän pykälän ja lain muiden asetuksenantoa koskevien säännösten nojalla on tarkoitus antaa tarvittavat alemmanasteiset säännökset ja määräykset. Kemikaalilain nojalla annettaisiin kemikaaliasetus, asetus kemikaalien ennakkovalvonnasta, asetus kemikaalirekisteristä sekä asetus vaarallisista teollisuuskemikaaleista, joka on tarkoitus antaa myös räjähdysvaarallisista aineista annetun lain nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan asianomainen ministeriö voitaisiin asetuksella valtuuttaa antamaan tarvittaessa tarkempia määräyksiä kemikaalilain täytäntöönpanosta ja sen nojalla annettavien asetusten soveltamisesta, koska asetuksissa ei ole mahdollista säännellä kaikkia kysymyksiä riittävän yksityiskohtaisesti.

13 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

63 §. Lain voimaantulo. Koska kemikaalilaki olisi puitelakityyppinen, määräytyisi sen sisältämien veloitteiden konkreettinen sisältö suurelta osin vasta sen nojalla annettavissa asetuksissa ja päätöksissä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kemikaalilaki tulisi voimaan vuoden kuluttua sen antamisesta, jotta tarvittavat alempiasteiset säädökset ehdittäisiin val-

mistella ja antaa. Siirtymäkausi helpottaisi myös eräiden lain sisältämien uusien velvoitteiden voimaansaattamista.

Lain 12 §:ssä tarkoitettuja ympäristölle vaarallisia kemikaaleja koskevat luokitusperusteet ovat yksityiskohdissaan vasta muotoutumassa kansainvälisesti. Asiaa valmistellaan muun muassa pohjoismaisena yhteistyönä ja Euroopan Yhteisössä. Tarkoitus on, että ympäristölle vaarallisia aineita koskevat lain säännökset saatettaisiin voimaan asetuksella sitten kun luokitusperusteet ovat kansainvälisesti selkiintyneet.

Kemikaalilain voimaan tullessa voimassa olevia myrkkymääräysten nojalla annettuja sosiaali- ja terveysministeriön päätöksiä myrkkujen merkitsemisestä ja luokituksista olisi noudatettava edelleen, kunnes kemikaalilain nojalla annetaan vastaavat uudet päätökset. Tällaisia sosiaali- ja terveysministeriön päätöksiä ovat tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriön päätös myrkkyluettelosta sekä terveydelle vaarallisten aineiden tunnistus- ja merkintäjärjestelmästä (383/83), sosiaali- ja terveysministeriön päätös syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista aineista sekä niiden merkinnöistä ja myrkkyluokituksista (1060/83), sosiaali- ja terveysministeriön päätös maalituotteiden merkitsemisestä ja myrkkyluokituksista (738/85) sekä sosiaali- ja terveysministeriön päätös terveydelle vaarallisen jätteen merkitsemisestä (830/85).

64 §. Myrkkynä sekä myrkyllistä ainetta ja valmistetta koskevien säännösten soveltaminen. Useissa edelleen voimaan jäävissä säännöksissä ja määräyksissä viitataan myrkkylakiin tai siinä tarkoitettuun myrkkyyteen. Jotta nämä säännökset ja määräykset olisivat edelleen toimivia ja soveltamiskelpoisia ilman niiden sanamuodon muuttamista, tulisi kemikaalilakiin sisältyä säännös joka kytkisi myrkkykäsitteen uuteen terveydelle vaarallisen kemikaalin käsitteeseen.

65 §. Käyttöturvallisuustiedotteen antaminen. Kemikaalilain säätäminen ei oleellisesti laajentaisi velvollisuutta laatia vaarallisesta kemikaalista käyttöturvallisuustiedote, koska pääosasta kemikaaleja on laadittu ja toimitettu työsuojeluhallitukselle käyttöturvallisuustiedote työturvallisuuslain nojalla annettujen määräysten mukaisesti. Tämän vuoksi siirtymäkauden ei tarvitsisi olla kovin pitkä.

66 §. Suojauskemikaalin ennakkohyväksyminen. Kemikaalilaki edellyttäisi viranomais-

ten hyväksymistä myrkkylaisissa tarkoitettujen puutavaran suojausmyrkkujen lisäksi sellaisille puunsuojakemikaaleille, jotka eivät ole myrkkynä. Tällaisia arvioidaan olevan käytössä runsaat kymmenen erilaista valmistetta. Hyväksymismenettely laajenisi koskemaan myös limantorjuntakemikaaleja sekä sellaisia suojauskemikaaleja, joita ei ole luokiteltu terveydelle vaarallisiksi. Tämän vuoksi olisi tarpeen siirtymäkausi, jonka kuluessa tällaisten lain voimaan tullessa käytössä olevien suojauskemikaalien valmistajien tai maahantuojien olisi haettava valmistelle hyväksymistä. Tällaisia kemikaaleja saisi käyttää ilman kemikaalilain mukaista hyväksymistä siihen asti, kunnes vesija ympäristöhallitus on ne joko hyväksynyt tai tehnyt hyväksymishakemuksesta hylkäävän päätöksen. Vastaavat siirtymäsäännökset koskisivat ilmoituksen tekemistä maalin tavoin käytettävistä puunsuojakemikaaleista.

67 §. Ilmoitus terveydelle vaarallisen kemikaalin valmistuksesta ja maahantuonnista myyntiä varten. Voimassa olevat myrkkylain säännökset edellyttävät ensimmäisen ja toisen luokan myrkytävän kaupan harjoittajalta kauppalupaa. Samoin valmistaminen ja siihen rinnastettava pakkaaminen kulutukseen luovuttamista varten on edellyttänyt viranomaislupaa riippumatta toiminnan laajuudesta. Kysymyksessä olevien lupien on katsottu vastaavan ehdotetun kemikaalilain mukaista ilmoitusta niin hyvin, että ne ehdotetaan jätettäväksi sellaisenaan voimaan. Ehdotuksen 36 §:ssä tarkoitettu ilmoitus tulisi näin ollen tehtäväksi vain sellaisesta toiminnasta, jolla ei ole myrkkysäännöksissä tarkoitettua lupaa. Ilmoituksen tekemistä varten on katsottu tarpeelliseksi antaa toiminnanharjoittajalle yhden vuoden siirtymäaika, jonka kuluessa myynti-ilmoitus tulisi tehdä terveyslautakunnalle. Siirtymäaika on harkittu tarpeelliseksi, koska ilmoitusvelvollisuuden piiriin tulisi sellaisia terveydelle vaarallisten kemikaalien tuottajia, jotka ovat tähän saakka voineet toimia ilman viranomaislupia.

Aikaisemmilla luvilla toimivat toiminnanharjoittajat tulisivat näin ollen kunnan kemikaalivalvontaviranomaisen valvonnan piiriin vähitellen sitä mukaa kun niiden toiminnassa tapahtuu sellaisia muutoksia, että ne edellyttäisivät valvontaviranomaiselle tehtävää uuden lain mukaista ilmoitusta.

Pykälässä tarkoitettujen toiminnan tulisi muutoin täyttää sitä koskevat kemikaalilain säännösten mukaiset vaatimukset. Kunnan kemi-

kaalivalvontaviranomaiselle on tästä syystä katsottu aiheelliseksi varata mahdollisuus puuttua toimintaan, jos siitä osoittautuisi aiheutuvan terveyshaittoja. Kunnan kemikaalivalvontaviranomainen voisi tästä syystä tarvittaessa määrätä tehtäväksi 36 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen tai antaa terveyshaittojen ehkäisemiseksi toimintaa koskevia määräyksiä.

68 §. *Teollista käsittelyä ja varastointia koskeva lupa ja ilmoitus.* Myös teollisen käsittelyn ja varastoinnin osalta on katsottu mahdolliseksi vapauttaa jo toiminnassa olevat laitokset luvan hakemisesta tai ilmoituksen tekemisestä, jos niillä on jo ennestään toiminnalleen sellainen lupa tai hyväksyminen, jonka yhteydessä on selvitetty laitosten tekninen turvallisuus. Tällaiset laitokset tulisivat kemikaalilain mukaiseen valvontajärjestelmään sitä mukaa, kun niissä tapahtuu 32 §:n 3 momentissa tarkoitettuja olennaisia muutoksia, jotka edellyttävät ilmoittamista viranomaiselle.

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisten aineiden teollisen käsittelyn ja varastoinnin osalta lupa- ja ilmoitusvelvollisuus laajenisi verrattuna nykyisiin säännöksiin. Tästä syystä olisi tarpeen varata kohtuullinen siirtymäaika, jonka kuluessa uudet lupa- ja ilmoitusvelvolliset voisivat ilmoittaa toiminnastaan asianomaiselle valvontaviranomaiselle.

Jo ennen kemikaalilain voimaantuloa toimivien laitosten tulisi muutoin täyttää kemikaalilain säännösten mukaiset vaatimukset. Teknillisellä tarkastuskeskuksella olisi tästä syystä mahdollisuus puuttua pykälässä tarkoitettuun toimintaan, jos siitä osoittautuu aiheutuvan ilmeistä vaaraa ihmisille tai ympäristölle, kun on kysymys laajamittaisesta teollisesta käsittelystä ja varastoinnista. Sama oikeus olisi myös teknillisen tarkastuskeskuksen piiri-toimistolla sen valvontaan kuuluvissa kohteissa.

69 §. *Vähittäismyynnissä olevat myrkylliset ja erittäin myrkylliset kemikaalit.* Kemikaalilain 39 §:ssä on uutena velvoitteena ilmoitus vähittäismyyntiin luovutettavasta myrkyllisestä ja erittäin myrkyllisestä kemikaalista. Koska vähittäismyynnissä pidetään tällä hetkellä ainakin eräitä myrkyllisiä kemikaaleja, on katsottu aiheelliseksi, että niistä olisi tehtävä ilmoitus viimeistään vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Tällaisia kemikaaleja saisi kuitenkin edelleen luovuttaa vähittäismyyntiin, jollei lääkintöhallitus tehdyn ilmoituksen perusteella toisin määrää.

70 §. *Vireillä olevien asioiden käsittely.* Lain voimaan tullessa myrkkylain mukaisesti vireillä olevat asiat on tarkoitus käsitellä loppuun myrkkylaissa säädetyllä tavalla.

1.2. Laki torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta

Kemikaalilakiin ei ole tarkoitus sisällyttää torjunta-aineiden ennakko hyväksymistä koskevia säännöksiä. Sen sijaan on tarkoituksena edelleenkin säilyttää myrkyllisten ja lievästi myrkyllisten torjunta-aineiden osalta nykyinen käytäntö, jossa niiden kaupanpitoa, säilytystä ja luovutusta koskisivat asianomaiset kemikaalilain ja -asetuksen säännökset.

Nykyisessä myrkkylaissa on säädetty julistamismenettely, joka koskee myrkyllisiä ja lievästi myrkyllisiä torjunta-aineita (2 §). Torjunta-ainelaissa on vastaavasti viittaus julistamismenettelyyn (4 § 1 mom.) ja tämän lisäksi torjunta-aineasetuksessa on useita viittauksia myrkkylakiin ja myrkkylainasetukseen: julistamismenettely (9 §), merkintä (14 §), säilytys ja kaupanpito (17 §), luovuttaminen (18 §) ja kaasutukset (20 §).

Torjunta-ainelain 4 §:n 1 momentista poistettaisiin vaatimus myrkkylain mukaisesta julistamisesta torjunta-aineen rekisteröinnin edellyksenä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Kemikaalilain nojalla on tarkoitus antaa kolme asetusta. Asetuksessa vaarallisista teollisuuskemikaaleista määriteltäisiin tarkemmin teollisen käsittelyn yleiset turvallisuusvaatimukset, rajattaisiin yksityiskohtaisemmin lupaa tai ilmoitusta edellyttävät toiminnot, määriteltäisiin lupahakemusten ja ilmoitusten sisältövaatimukset, muut lupa- ja ilmoitusmenettelyjen yksityiskohdat, lupien ja ilmoitusten johdosta tehtävät tarkastukset sekä annettaisiin muutkin lain toimeenpanon kannalta tarpeelliset määräykset.

Kahdessa muussa asetuksessa olisivat säädökset terveydelle vaarallisten kemikaalien luokituksesta ja kemikaalien merkinnöistä ja päällyksistä, uusien aineiden ennakkoilmoituksesta, suojauskemikaalien ennakko hyväksynnästä, terveydelle vaarallisten kemikaalien valmis-

tuksesta ja maahantuonnista myyntiä varten, terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttamisesta vähittäismyyntiin, kiellettyjen ja voimakkaasti rajoitettujen kemikaalien maastaviennistä, kemikaalirekisteristä sekä kemikaalineuvotelukunnasta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Kemikaalilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on ehkäistä ja torjua kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja.

Lain 18, 20 ja 27 §:n tarkoituksena on myös kemikaalien aiheuttaman palo- ja räjähdysvaaran sekä 31—35 §:n tarkoituksena niiden aiheuttamien omaisuusvahinkojen ehkäiseminen.

Siitä, mitä tässä laissa tarkoitetaan kemikaalilla, säädetään 10 §:ssä.

2 §

Lain soveltamisala

Tämä laki koskee kemikaaleja sekä niiden valmistusta, maahantuontia, maastavientiä ja varastointia, myyntiä ja muuta luovuttamista, hallussapitoa ja säilyttämistä, teknistä ja muuta käyttöä, testaamista sekä muuta näihin rinnastettavaa kemikaalien käsittelyä.

Lain 44 §:ää sovelletaan myös kemikaalia sisältäviin sekä sillä käsiteltyihin tuotteisiin ja tarvikkeisiin.

Tämä laki ei kuitenkaan koske:

1) lääkelaisissa (395/87) tarkoitettuja lääkkeitä;

2) alkoholilaisissa (459/68) tarkoitettuja alkoholijuomia ja väkiviinaa eikä niiden valmistusta;

3) kosmeettisista valmisteista annetussa asetuksessa (456/77) tarkoitettuja kosmeettisia valmisteita;

4) räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa (263/53) tarkoitettuja räjähdystarvikkeita eikä niiden valmistusta;

5) radioaktiivisia aineita eikä niiden valmistusta;

6) kemikaalien kuljettamista tiellä, rautatiellä, ilma-aluksessa, aluksessa tai postissa; eikä

7) Suomen alueen kautta kuljetettavia kemikaaleja silloin, kun niitä ei varastoida tai muuten käsitellä maassamme.

3 §

Suhde eräisiin säädöksiin

Tätä lakia ei sovelleta torjunta-aineisiin, lannoitteisiin ja rehun lisäaineisiin siltä osin kuin niistä säädetään torjunta-ainelaisissa (327/69), rehulaisissa (376/86) ja lannoitelaisissa (377/86).

Kemikaalien ympäristöön pääsemisen rajoittamisesta ja päästöjen puhdistamisesta on voimassa, mitä vesilaisissa (264/61), meren pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa laissa (298/79) ja ilmansuojelulaisissa (67/82) säädetään. Kemikaalista muodostuvan jätteen käsittelystä ja muusta jätehuollosta on lisäksi voimassa, mitä jätehuoltolaisissa (673/78) säädetään.

Kuluttajansuojelusta on lisäksi voimassa, mitä tuoteturvallisuuslaissa (914/86) ja elintarvikelaisissa (526/41) sekä niiden nojalla säädetään.

Työntekijän suojelemiseksi on lisäksi voimassa, mitä työturvallisuuslaissa (299/58) ja muutoin säädetään.

2 luku

Valvontaviranomaiset

4 §

Ministeriöt valvontaviranomaisina

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista koskevan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu:

1) sosiaali- ja terveysministeriölle kemikaalien aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta; sekä

2) ympäristöministeriölle kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta.

Kauppa- ja teollisuusministeriölle kuuluu kuitenkin terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevien säännösten ja määräysten noudattamista koskevan valvonnan ylin johto ja ohjaus.

5 §

Valvontaviranomaiset keskushallinnossa

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista koskeva ylin valvonta kuuluu:

1) lääkintöhallitukselle kemikaalien aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta; sekä

2) vesi- ja ympäristöhallitukselle kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta.

Teknilliselle tarkastuskeskukselle kuuluu kuitenkin terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevien säännösten ja määräysten noudattamista koskeva ylin valvonta.

6 §

Alueelliset valvontaviranomaiset

Lääninhallitus ohjaa ja valvoo kuntien toimintaa tämän lain säännösten noudattamista koskevassa valvonnassa.

Teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimisto valvoo terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien laajamittaista ja keskisuurta teol-

lista käsittelyä ja varastointia koskevien säännösten ja määräysten noudattamista.

7 §

Paikalliset valvontaviranomaiset

Kunnassa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvoo kunnanhallitus, jollei tehtävää ole johdosäännössä määrätty jollekin lautakunnalle (kunnan kemikaalivalvontaviranomainen). Tehtävä voidaan antaa myös kuntainliiton hoidettavaksi.

8 §

Erityiset valvontaviranomaiset

Työsuojeluhallitus osallistuu tämän lain säännösten noudattamista koskevaan valvontaan siten kuin jäljempänä säädetään.

Kemikaalien maahantuontia ja maastavientiä koskevien säännösten noudattamista valvoo myös tullilaitos siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

Valvontaviranomaisista puolustusvoimissa voidaan säätää asetuksella.

9 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset valvontaviranomaisten tehtävistä ja yhteistyöstä annetaan asetuksella.

3 luku

Määritelmät

10 §

Kemikaali

Tässä laissa tarkoitetaan kemikaalilla alkuaineita ja niiden kemiallisia yhdisteitä sellaisina kuin ne esiintyvät luonnossa tai teollisesti tuotettuina (*aineet*) sekä kahden tai useamman aineen seoksia (*valmisteet*).

11 §

Terveydelle vaarallinen kemikaali

Tässä laissa tarkoitetaan terveydelle vaarallista kemikaalilla kemikaalia, joka elimistöön joutuessaan voi aiheuttaa kemiallisten ominai-

suuksiensa vuoksi jo vähäisenä määränä haittaa ihmisen terveydelle.

Terveydelle vaarallinen kemikaali luokitellaan sen vaikutuksen mukaan erittäin myrkylliseksi, myrkylliseksi, haitalliseksi, syövyttäväksi tai ärsyttäväksi kemikaaliksi.

Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset terveydelle vaarallisen kemikaalin luokitusperusteista.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa luettelon yleisimmistä terveydelle vaarallisista aineista.

Lääkintöhallitus ratkaisee tarvittaessa yksittäistapauksessa, onko kemikaali terveydelle vaarallinen sekä miten terveydelle vaarallinen kemikaali luokitellaan.

12 §

Ympäristölle vaarallinen kemikaali

Tässä laissa tarkoitetaan ympäristölle vaarallisella kemikaalilla kemikaalia, joka ympäristöön joutuessaan voi aiheuttaa jo vähäisenä määränä ilmeistä haittaa elolliselle luonnolle.

Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, millä perusteilla kemikaali katsotaan ympäristölle vaaralliseksi.

Ympäristöministeriö vahvistaa luettelon yleisimmistä ympäristölle vaarallisista aineista.

Vesi- ja ympäristöhallitus ratkaisee tarvittaessa yksittäistapauksessa, onko kemikaali ympäristölle vaarallinen.

13 §

Kemikaalien teollinen käsittely ja varastointi

Tässä laissa tarkoitetaan kemikaalien teollisella käsittelyllä kemikaalien valmistusta, teknistä käyttöä, kuten toimintaa, jossa kemikaalia käytetään kemiallisessa prosessissa raakatai apuaineena tai jossa kemikaali syntyy väli tuotteena, sekä muuta vastaavaa käsittelyä.

Kemikaalien teollinen käsittely ja varastointi jaetaan toiminnan lajin sekä kemikaalien määrän mukaan ottaen huomioon kemikaalien vaarallisuus sekä käsittelyolosuhteet laajamittaiseen, keski suureen ja vähäiseen teolliseen käsittelyyn ja varastointiin.

14 §

Toiminnanharjoittaja

Tässä laissa tarkoitetaan toiminnanharjoittajalla sitä, joka valmistaa, tuo maahan, vie

maasta, varastoi, luovuttaa, pitää hallussa, säilyttää, käyttää tai muulla tässä laissa tarkoitettulla tavalla käsittelee kemikaalia.

4 luku

Toiminnanharjoittajan yleiset velvollisuudet

15 §

Huolehtimisvelvollisuus

Kemikaalin valmistuksessa, maahantuonnissa ja muussa tässä laissa tarkoitettussa kemikaalin käsittelyssä on noudatettava kemikaalin määrä ja vaarallisuus huomioon ottaen riittävää huolellisuutta ja varovaisuutta terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi.

Mikäli tässä laissa tarkoitettu, huolimaton tai varomaton kemikaalin käsittely aiheuttaa rakenteiden tai ympäristön saastumista, toiminnanharjoittajan tai saastumisen muun aiheuttajan tulee huolehtia rakenteiden ja ympäristön puhdistamisesta sellaiseen kuntoon, ettei niistä enää aiheudu vaaraa terveydelle tai ympäristölle.

16 §

Selvilläolovelvollisuus

Kemikaalin valmistajan ja maahantuoja on hankittava valmistamansa tai maahan tuomansa kemikaalin fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista sekä sen terveys- ja ympäristövaikutuksista tiedot, jotka ovat kohtuudella saatavissa ja jotka ovat riittävät tässä laissa tarkoitettuun kemikaalin käsittelyyn liittyvien terveys- ja ympäristövaarojen arvioimiseksi ja kemikaalin merkitsemiseksi.

17 §

Päällys ja merkinnät

Kemikaalin valmistajan, maahantuoja ja luovuttajan on huolehdittava siitä, että päällys, jossa kemikaali luovutetaan, on kestävä ja turvallinen.

Kemikaalin valmistajan, maahantuoja ja luovuttajan on huolehdittava siitä, että päällyksessä, jossa kemikaali luovutetaan, on turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot, varoitusmerkinnät ja käyttöohjeet.

Jollei kemikaalia luovuteta pakattuna 2 momentissa tarkoitettuun päällykseen, kemikaalin valmistajan, maahantuoja ja luovuttajan on

huolehdittava siitä, että vastaanottaja saa muulla tavoin 2 momentissa tarkoitetut tiedot, varoitukset ja ohjeet.

18 §

Käyttöturvallisuustiedote

Kemikaalin valmistajan tai maahantuojan on laadittava kemikaalista käyttöturvallisuustiedote, jos:

1) kemikaali on terveydelle tai ympäristölle vaarallinen kemikaali, palava neste tai muu räjähdysvaarallinen kemikaali; tai

2) kemikaali sisältää muutoin siinä määrin terveydelle tai ympäristölle vaarallista ainetta, että sen käsittelystä voi aiheutua vaaraa terveydelle tai ympäristölle.

Kemikaalin valmistajan tai maahantuojan tulee lähettää käyttöturvallisuustiedote työsuojeluhallitukselle tarkastettavaksi ennen kemikaalin luovuttamista myyntiin tai ottamista käyttöön.

Kemikaalin valmistajan, maahantuojan ja luovuttajan on annettava 1 momentissa tarkoitettua kemikaalin vastaanottajalle käyttöturvallisuustiedote, jos kyseinen kemikaali on tarkoitettu käytettäväksi teollisessa toiminnassa tai muutoin ammatissa.

Kemikaalista on laadittava uusi käyttöturvallisuustiedote, jos tiedot kemikaalin vaarallisuudesta ominaisuuksista tai muut tiedotteessa esitettävät tiedot oleellisesti muuttuvat.

Asetuksella voidaan myöntää poikkeuksia käyttöturvallisuustiedotteen laatimis- ja antamisvelvollisuudesta.

19 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset kemikaalin luovuttamisesta, hallussapidosta ja säilyttämisestä, kemikaalin päilyksestä, siihen tehtävistä merkinnöistä, 17 §:n 3 momentissa tarkoitetusta tiedonantovelvollisuudesta sekä käyttöturvallisuustiedotteesta annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan lisäksi säätää, että sosiaali- ja terveysministeriö antaa yksityiskohtaisia määräyksiä kemikaaleja koskevista varoitusmerkinnöistä ja kemikaalien päilyksistä sekä kemikaalien luokituksista.

5 luku

Ilmoitus uudesta aineesta

20 §

Ilmoitusvelvollisuus

Valmistajan tai maahantuojan on tehtävä lääkintöhallitukselle ilmoitus uudesta aineesta ennen sen maahantuonnin, myynnin tai muun luovuttamisen aloittamista. Ilmoitus on tehtävä myös valmisteen sisältämästä uudesta aineesta.

Aine katsotaan uudeksi, jos se ei ole ollut käytössä ennen tämän lain voimaantuloa. Sosiaali- ja terveysministeriö määrää tarkemmin, mitä aineita ilmoitusvelvollisuus koskee. Tällöin se voi määrätä, että jokin aine jää ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle, jos sitä voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon aineen käytön ulkomailta.

Ilmoituksessa on esitettävä tiedot uudesta aineesta, sen ominaisuuksista ja käytöstä.

21 §

Luovutusrajoitukset

Uutta ainetta tai sitä sisältävää valmistetta ei saa luovuttaa ennen kuin on kulunut 45 vuorokautta 20 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä. Lääkintöhallitus voi sallia myynnin ja käytön ennen määräajan päättymistä.

Jos lääkintöhallitus kehottaa ilmoituksen tekijää täydentämään puutteellista ilmoitusta, 1 momentissa tarkoitettu määräaika alkaa siitä, kun täydennetty ilmoitus on saapunut lääkintöhallitukseen.

22 §

Muutosilmoitus

Valmistajan tai maahantuojan on tehtävä lääkintöhallitukselle muutosilmoitus, jos hän saa uutta tietoa 20 §:ssä tarkoitetusta aineesta tai sen terveys- ja ympäristövaikutuksista taikka jos aineen tai sitä sisältävän valmisteen käyttötarkoitus tai valmistus- ja maahantuontimäärät muuttuvat olennaisesti.

23 §

Lisätiedot

Lääkintöhallitus voi velvoittaa uuden aineen tai sitä sisältävän valmisteen valmistajan ja maahantuojan toimittamaan ilmoituksessa

vaadittavien tietojen lisäksi tarvittavia tietoja aineesta ja sen ominaisuuksista ja vaikutuksista sekä tekemään uusia selvityksiä näistä seikoista, jos se katsotaan välttämättömäksi aineesta aiheutuvan vaaran arvioimiseksi.

24 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset uusista aineista tehtävistä ilmoituksista annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan myöntää ilmoitusvelvollisuutta koskevia poikkeuksia sekä säätää, että sosi-aali- ja terveysministeriö antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksista.

6 luku

Suojauskemikaalin ennakkohyväksyminen

25 §

Hyväksyttämismenettely

Valmistajan tai maahantuoja on hankittava vesi- ja ympäristöhallituksen hyväksyminen kemikaalille (*ennakkohyväksyminen*), joka on tarkoitettu käytettäväksi:

1) puutavaran käsittelyyn suojaamaan sitä haitallisten eliöiden aiheuttamalta pilaantumiselta tai tuholta (*puunsuojakemikaali*); taikka

2) jäähdytys- ja kiertovesijärjestelmässä ehkäisemään haitallisten pieneliöiden kasvun aiheuttamaa limoittumista ja tukkeutumista tai selluloosamassan suojaamiseen haitallisten eliöiden aiheuttamalta pilaantumiselta ja tuholta (*limantorjuntakemikaali*).

Puunsuojakemikaalia tai limantorjuntakemikaalia (*suojauskemikaali*) ei saa valmistaa, tuoda maahan, luovuttaa myyntiin eikä käyttää ilman ennakkohyväksymistä.

Hyväksyttyä suojauskemikaalia saa käyttää vain hyväksyttyyn tarkoitukseen ja noudattaen vahvistettuja käyttöohjeita.

26 §

Ilmoitusvelvollisuus

Mikäli puunsuojakemikaali on tarkoitettu käytettäväksi maalin tavoin, sitä saa valmistaa ja tuoda maahan ilman ennakkohyväksymistä. Tällaisen puunsuojakemikaalin valmistajan tai maahantuojan on tehtävä ilmoitus vesi- ja ympäristöhallitukselle 45 vuorokautta ennen

kuin kemikaali luovutetaan myyntiin tai otetaan käyttöön.

Suojauskemikaalia saa valmistaa ja luovuttaa ilman ennakkohyväksymistä, jos se on tarkoitettu yksinomaan maasta vietäväksi. Tällaisen suojauskemikaalin valmistuksesta on ilmoitettava vesi- ja ympäristöhallitukselle.

Vastaavasti saa ilman ennakkohyväksymistä tehdä suojauskemikaalilla kokeita sen ominaisuuksien, vaikutusten ja käyttökelpoisuuden selvittämiseksi. Tällaisista kokeista on ilmoitettava vesi- ja ympäristöhallitukselle, jollei kyseessä ole laboratoriokoe tai muu vastaava vähäinen koe.

27 §

Ennakkohyväksymisen edellytykset

Kemikaali on hyväksyttävä käytettäväksi suojauskemikaalina, jos se on käyttötarkoitukseensa sopiva eikä kemikaali eivätkä sillä käsitellyt tuotteet kemikaalia ohjeiden mukaan käytettäessä aiheuta ilmeistä haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Hyväksyessään suojauskemikaalin vesi- ja ympäristöhallitus vahvistaa sen käyttötarkoituksen ja käyttöohjeet. Hyväksymispäätökseen voidaan liittää tarpeellisia ehtoja ja ohjeita. Hyväksymispäätös voidaan antaa määräajaksi.

28 §

Ennakkohyväksymisen peruuttaminen

Vesi- ja ympäristöhallitus voi peruuttaa ennakkohyväksymisen tai muuttaa sen ehtoja, jos hyväksymispäätöksen jälkeen osoittautuu, että suojauskemikaali ei enää täytä 27 §:n 1 momentin mukaisia hyväksymisen edellytyksiä tai hyväksymispäätökseen liitettyjä ehtoja.

29 §

Ilmoituksen käsittely

Vesi- ja ympäristöhallitus voi 26 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen saatuaan antaa terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi tarvittavia määräyksiä ja ohjeita suojauskemikaalista.

Mitä 28 §:ssä säädetään ennakkohyväksymisen peruuttamisesta, koskee vastaavasti 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun puunsuojakemikaalin käytön kieltämistä ja rajoittamista.

30 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset suojauskemikaalin ennakkohyväksymisestä ja käytöstä annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan myöntää poikkeuksia hyväksyttämisen- ja ilmoitusvelvollisuudesta sekä säätää, että ympäristöministeriö voi antaa niistä tarkempia määräyksiä.

7 luku

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin teollinen käsittely ja varastointi sekä luovuttaminen

Teollinen käsittely ja varastointi

31 §

Yleiset vaatimukset

Toiminnanharjoittajan on noudatettava kemikaalin teollisessa käsittelyssä ja varastoinnissa sellaista huolellisuutta ja varovaisuutta, jota voidaan kohtuudella edellyttää ottaen huomioon kemikaalin määrän, vaarallisuuden ja käsittelyolosuhteet.

Kemikaaleja teollisesti käsittelevien ja varastoitvien laitosten sijoituksessa tulee ottaa huomioon onnettomuuksista aiheutuvien henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkojen vaara.

Laitosten, varastojen, rakennusten ja laitteistojen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon vahinkojen estämiseksi tarvittavat rakenteelliset ja muut tekniset vaatimukset.

Laitoksia ja varastoja käytettäessä tulee huolehtia rakenteiden ja laitteistojen kunnosta siten, että niissä ei käytön aikana pääse tapahtumaan muutoksia, jotka lisäävät henkilö-, ympäristö- tai omaisuusvahinkojen vaaraa.

32 §

Luvanvaraisuus ja ilmoitusvelvollisuus

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa vain teknillisen tarkastuskeskuksen luvalla.

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin keski suurta teollista käsittelyä saa harjoittaa vain teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimiston luvalla ja varastointia vain tekemällä siitä ennen toiminnan aloittamista ilmoi-

tuksen teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimistolle.

Toiminnanharjoittajan tulee tehdä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevista olennaisista muutoksista ilmoitus asianomaiselle valvontaviranomaiselle.

33 §

Luvan myöntämisen edellytykset ja ilmoituksen käsittely

Edellytyksenä 32 §:ssä tarkoitettun luvan myöntämiselle on, että toiminnassa on otettu huomioon 31 §:n mukaiset vaatimukset. Lupa voidaan liittää näiden vaatimusten täyttämiseksi tarpeellisia ehtoja. Saatuaan 32 §:n 2 momentissa tarkoitettun ilmoituksen teknillisen tarkastuskeskuksen piiritoimisto voi antaa toimintaa koskevia 31 §:n mukaisten vaatimusten täyttämiseksi tarpeellisia määräyksiä.

Teknillinen tarkastuskeskus tai sen piiritoimisto voi peruuttaa antamansa teollista käsittelyä tai varastointia koskevan luvan määrääjäksi tai kokonaan, jos toiminta ei täytä 31 §:n mukaisia tai lupaan liitetyissä ehdoissa asetettuja vaatimuksia taikka jos toiminnassa muutoin menetellään olennaisesti tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti.

34 §

Vähäisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonta

Kunnan kemikaalivalvontaviranomainen valvoo terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia kunnassa. Kunnan kemikaalivalvontaviranomainen voi antaa toimintaa koskevia tarpeellisia määräyksiä 31 §:n mukaisten vaatimusten täyttämiseksi.

35 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista, 32 §:ssä tarkoitettun luvanvaraisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden määräytymisestä, lupa- ja ilmoitusmenettelystä sekä niihin liittyvistä tarkastuksista annetaan asetuksella.

Asetuksella voidaan säätää, että kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa kemikaalien teol-

lista käsittelyä ja varastointia koskevia tarkempia määräyksiä. Samoin voidaan asetuksella säätää, että teknillinen tarkastuskeskus voi antaa tarkempia määräyksiä tässä tarkoitetun ministeriön päätöksen soveltamisesta ja määrätä sen soveltamisessa noudatettavaksi standardin tai antaa ohjeen.

Asetuksella voidaan myös säätää:

1) poikkeuksia 32 §:ssä säädetystä luvanvaraisuudesta ja ilmoitusvelvollisuudesta;

2) 32 §:ssä tarkoitettua toimintaa harjoittavan velvollisuudesta pitää palveluksessaan tarpeelliset pätevyysvaatimukset täyttävä kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvoja;

3) 32 §:ssä tarkoitettua toimintaa harjoittavan velvollisuudesta pitää toiminnastaan kirjaa;

4) teollisen käsittelyn ja varastoinnin onnettomuustilanteissa tehtävistä ilmoituksista; sekä

5) terveydelle ja ympäristölle vaarallisia kemikaaleja sisältävien säilytystilojen säiliöiden ja laitteistojen varoitusmerkinnöistä.

Terveydelle vaarallisen kemikaalin valmistus ja maahantuonti myyntiä varten

36 §

Ilmoitusvelvollisuus

Valmistajan ja maahantuojan joka luovuttaa terveydelle vaarallista kemikaalia myyntiä varten, on ennen toiminnan aloittamista tehtävä siitä ilmoitus kunnan kemikaalivalvontaviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä myös tällaisessa toiminnassa tapahtuneista olennaisista muutoksista. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminnanharjoittajalla on 32 §:n 1 momentissa tarkoitettu lupa tai hän on tehnyt 32 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen.

Saatuaan ilmoituksen 1 momentissa tarkoitetusta toiminnasta kunnan kemikaalivalvontaviranomainen voi antaa toiminnanharjoittajalle tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamiseksi tarpeellisia määräyksiä.

37 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset 36 §:ssä tarkoitettusta ilmoituksesta ja sen vuoksi tehtävistä tarkastuksista annetaan asetuksella.

Asetuksella voidaan myös säätää:

1) poikkeuksia 36 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta;

2) 36 §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan velvollisuudesta pitää palveluksessaan tarpeelliset pätevyysvaatimukset täyttävä lääninhallituksen hyväksymä myynninvalvoja; sekä

3) toiminnanharjoittajan velvollisuudesta pitää toiminnastaan myyntikirjanpitoa.

Terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttaminen vähittäismyyntiin

38 §

Luovuttaminen vähittäismyyntiin

Terveydelle vaarallista kemikaalia saa luovuttaa vähittäismyyntiin vain valmiissa päilyksessä.

39 §

Ilmoitusvelvollisuus

Valmistajan ja maahantuojan, joka luovuttaa myrkyllistä tai erittäin myrkyllistä kemikaalia vähittäismyyntiin, on ilmoitettava kemikaalista lääkintöhallitukselle ennen kemikaalin jakelun aloittamista.

Myrkyllisen ja erittäin myrkyllisen kemikaalin myynti apteekista on sallittu ilman 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta.

40 §

Luovutuskiellot ja -rajoitukset

Lääkintöhallitus voi kieltää myrkyllisen ja erittäin myrkyllisen kemikaalin luovuttamisen vähittäismyyntiin, jos kemikaali ominaisuuksiensa, käyttötapsansa tai muun erityisen syyn vuoksi voi aiheuttaa merkittävää haittaa terveydelle.

Lääkintöhallitus voi 1 momentissa mainitusta syystä kiellon asemesta asettaa ehtoja myrkyllisen ja erittäin myrkyllisen kemikaalin luovuttamiselle vähittäismyyntiin.

41 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset 39 §:ssä tarkoitettusta ilmoitusvelvollisuudesta sekä terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttamisesta vähit-

täismyyntiin annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan myös säätää:

1) poikkeuksia 38 §:ssä tarkoitettusta luovutusrajoituksesta sekä 39 §:ssä tarkoitettusta ilmoitusvelvollisuudesta;

2) terveydelle vaarallisen kemikaalin apteekista luovuttamisen edellytyksistä;

3) lääkintöhallituksen oikeudesta määrätä, mitä kemikaaleja pidetään huumavina liuottimina; sekä

4) terveydelle vaarallisen kemikaalin vastaanottajan velvollisuudesta antaa tarvittavat tiedot luovuttajalle kemikaalin vastaanottajasta, käyttäjästä ja käyttötarkoituksesta.

Kemikaalin luovuttaminen maasta vietäväksi

42 §

Ilmoitusvelvollisuus

Joka luovuttaa maasta vietäväksi kemikaalia, jonka käsittely on kielletty tämän lain 43 §:n tai muun vastaavan säännöksen nojalla terveyden tai ympäristön suojelemiseksi tai jonka käsittelyä on voimakkaasti rajoitettu, on velvollinen ilmoittamaan kemikaalin viennistä vesi- ja ympäristöhallitukselle.

Vesi- ja ympäristöhallitus julkaisee määräajoin luettelon niistä kemikaaleista, joita on pidettävä 1 momentissa tarkoitettuina kielletyinä tai voimakkaasti rajoitettuina kemikaaleina. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos kemikaali palautetaan ulkomaiselle valmistajalle tai luovuttajalle.

Ilmoitusmenettelystä ja ilmoitusvelvollisuudesta samoin kuin niitä koskevista poikkeuksista säädetään tarkemmin asetuksella.

8 luku

Kiellot ja rajoitukset

43 §

Kemikaalin käsittelyn kieltäminen

Jos kemikaalin tai sen käytön todetaan tai voidaan perustellusti arvioida aiheuttavan merkittävää haittaa ihmisen terveydelle tai ympäristölle, valtioneuvosto voi kieltää sen valmistuksen, maahantuonnin, luovuttamisen, käytön ja muun näihin rinnastettavan kemikaalin käsittelyn sekä määrätä toimintaa koskevista rajoituksista ja ehdoista.

Jos 1 momentissa tarkoitetun haitan torjuminen edellyttää pikaisia toimenpiteitä, lääkintöhallitus voi terveyshaittojen ja vesi- ja ympäristöhallitus ympäristöhaittojen osalta tilapäisesti määrätä tarvittavista kielloista ja rajoituksista. Asia on tällöin viivytystä saatettava valtioneuvoston päätettäväksi.

44 §

Tuotteen ja tarvikkeen käsittelyn kieltäminen

Valtioneuvosto voi määrätessään 43 §:ssä tarkoitetun kiellon tai rajoituksen kieltää kysymyksessä olevaa kemikaalia sisältävien ja sillä käsiteltyjen tuotteiden ja tarvikkeiden valmistuksen, maahantuonnin, luovuttamisen, käytön ja muun näihin rinnastettavan tuotteiden ja tarvikkeiden käsittelyn sekä määrätä toimintaa koskevista rajoituksista ja ehdoista.

45 §

Valvontaviranomaisen kiellot ja rajoitukset

Jos kemikaalin valmistuksessa, maahantuonnissa, varastoinnissa, luovuttamisessa, käytössä tai muussa tässä laissa tarkoitettussa kemikaalin käsittelyssä rikotaan tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, asianomainen valvontaviranomainen voi kieltää toiminnanharjoittajaa jatkamasta tai toistamasta säännösten tai määräysten vastaista menettelyä ja määrätä toiminnanharjoittajan muutoin täyttämään laissa säädetyt velvoitteet. Kiello voidaan vastaavasti määrätä sille, joka rikkoo 43 tai 44 §:n nojalla määrättyä kielloa tai rajoitusta.

46 §

Kemikaaleja koskevat väliaikaiset toimenpiteet

Jos toiminnanharjoittajalla tai muulla henkilöllä ei tämän lain nojalla ole oikeutta valmistaa, tuoda maahan, varastoida, luovuttaa tai käyttää taikka muulla tässä laissa tarkoitetulla tavalla käsitellä kemikaalia eikä hän luovuta kemikaalia jollekulle jolla on kyseinen oikeus, taikka luovuta sitä maasta vietäväksi, asianomaisella valvontaviranomaisella on oikeus määrätä kemikaalia koskevista väliaikaisista toimenpiteistä. Väliaikaisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset on toiminnanharjoittajan suoritettava.

9 luku

Valvonta

47 §

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisella on oikeus saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot toiminnanharjoittajalta, kemikaalin omistajalta ja muulta henkilöltä, jota tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten velvoitteet koskevat.

Valvontaviranomaisella on oikeus tehdä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi tarvittavia tarkastuksia muualla kuin asuinhuoneistoissa.

48 §

Näytteensaanti- ja tutkimusoikeus

Jollei valvontaviranomainen muutoin saa käyttöönsä kemikaalia koskevia tietoja, valvontaviranomaisella on oikeus saada toiminnanharjoittajalta kemikaalin vaarallisuuden selvittämiseksi kemikaalista korvauksetta määrältään kohtuullinen ja tutkimusten suorittamiseksi tarpeellinen näyte. Kun tällöin tutkitaan kemikaalin laatua, koostumusta tai muuta ominaisuutta, on toiminnanharjoittajan suoritettava tutkimuksista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset.

Ennen tutkimusten aloittamista on toiminnanharjoittajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tutkimustulokset on annettava tiedoksi toiminnanharjoittajalle.

49 §

Tiedonsaanti toiselta viranomaiselta

Tämän lain tai muiden säädösten nojalla kemikaalien valvontaa suorittavilla viranomaisilla on oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja toisiltaan ja käyttää toistensa hankkimia näytteitä tarpeellisiin tutkimuksiin.

Tiedon vastaanottaneella viranomaisella on tällöin sama salassapitovelvollisuus kuin tiedon luovuttaneella viranomaisella on säädetty lain 59 §:ssä.

50 §

Virka-apu

Poliisi ja kemikaalien maahantuonnin ja maastaviennin osalta tullilaitos on velvollinen antamaan virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi ja täytäntöönpanemiseksi.

10 luku

Pakkokeinot ja seuraamukset

51 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Uhkasakon määrää maksettavaksi lääninhalitus.

Teettäen suoritettujen toimenpiteiden kustannukset maksetaan ennakoon valtion varoista tai, jos teettäminen perustuu kunnan viranomaisen päätökseen, kunnan varoista. Kustannukset saadaan periä laiminlyöjältä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

52 §

Rangaistukset

Joka

1) valmistaa, tuo maahan, vie maasta, varastoi, luovuttaa, pitää hallussa, säilyttää, käyttää tai testaa kemikaalia taikka harjoittaa muuta tässä laissa tarkoitettua toimintaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti;

2) laiminlyö 25 §:ssä tarkoitetun ennakkohyväksymisen hakemisen, 32 §:ssä tarkoitetun luvan hakemisen, 20, 26, 32, 36 tai 39 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen taikka 18 §:ssä tarkoitetun käyttöturvallisuustiedotteen laatimisen ja antamisen; tai

3) rikkoo tämän lain 43 §:n nojalla annettua kieltoa tai määräystä taikka valvontaviranomaisen 33, 34 §:n tai 36 §:n 2 momentin nojalla antamia määräyksiä

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *kemi-*

kaalirikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu teko on tehty tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta taikka teolla on aiheutettu merkittävää haittaa terveydelle tai ympäristölle, on rikoksen tekijä tuomittava, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *kemikaalirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Joka rikkoo 59 §:ssä säädetyn kiellon, on tuomittava *kemikaalivalvontaa koskevan salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 3 momentissa tarkoitettusta rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

Sitä, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, ei voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

53 §

Menettämisseuraamukset

Vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä valmistettu, maahantuotu, maastaviety, varastoitu, luovutettu, hallussapidetty, säilytetty tai muutoin käytetty terveydelle tai ympäristölle vaarallinen kemikaali voidaan tuomita kokonaan tai osittain valtiolle menetetyksi. Jollei kemikaalin tuomitseminen menetetyksi ole mahdollista, sen arvo voidaan vastaavasti tuomita kokonaan tai osittain menetetyksi.

Edellä 52 §:ssä tarkoitettujen rikosten tuottaman taloudellisen hyödyn ja rikosten tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisessa menetetyksi on muutoin noudatettava, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetään.

54 §

Ilmoitus tuomioistuimen päätöksestä

Milloin 32 tai 36 §:ssä tarkoitettu toiminnanharjoittaja on tuomittu rangaistukseen 52 §:n nojalla, tuomioistuimen on päätöksen tultua lainvoimaiseksi ilmoitettava siitä luvan antaneelle tai ilmoituksen vastaanottaneelle viranomaiselle.

11 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

55 §

Muutoksenhaku

Kunnan viranomaisen tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta lääninoikeudelta valittamalla siten, kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Lääkintöhallituksen tai vesi- ja ympäristöhallituksen määräämästä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettusta tilapäisestä kiellosta tai rajoituksesta ei saa valittaa. Valvontaviranomaisen 51 §:n nojalla tekemästä uhkasakon asettamista koskevasta päätöksestä ei saa erikseen valittaa.

56 §

Täytäntöönpano

Tämän lain 28 tai 29 §:n, 33 §:n 2 momentin, 36 §:n 2 momentin, 40, 45 tai 46 §:n, 66 §:n 1 momentin, 67 §:n 3 momentin taikka 68 §:n 3 momentin nojalla tehtävässä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

12 luku

Erinäisiä säännöksiä

57 §

Testauslaboratoriot

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten edellyttämiä, viranomaisille tarkoitettuja tutkimuksia kemikaalien fyysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista sekä terveys- ja ympäristövaikutuksista saa tehdä vain laboratorio, jonka lääkintöhallitus on hyväksynyt valtuutetuksi testauslaboratorioksi tai joka muutoin noudattaa hyvää laboratoriokäytäntöä. Laboratorion henkilökunnan, tilojen ja laitteiden tulee olla tarkoitukseen soveltuvia.

Lääkintöhallitus voi liittää laboratorion hyväksymiseen ehtoja, rajoituksia ja ohjeita.

Valtuutetun testauslaboratorion on ilmoitettava toiminnassaan tapahtuvista oleellisista muutoksista lääkintöhallitukselle.

Lääkintöhallitus voi peruuttaa testauslaboratorion hyväksymisen, jos laboratorio ei enää

täytä hyväksymisen edellytyksiä tai se ei noudata sen toiminnalle asetettuja ehtoja, rajoituksia tai ohjeita.

58 §

Kemikaalirekisteri

Valvontaviranomaiset pitävät rekisteriä (*kemikaalirekisteri*) niille tämän lain mukaan tehtävistä ilmoituksista, lupahakemuksista ja hyväksymishakemuksista sekä niiden perusteella tekemistään päätöksistä. Kemikaalirekisteriin voidaan tallentaa myös muita tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista koskevan valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Tarkemmat säännökset kemikaalirekisteristä ja sen käytöstä annetaan asetuksella.

59 §

Salassapitovelvollisuus

Joka tämän lain noudattamista valvoessaan, valvontaan liittyvää tutkimustehtävää tai muuta avustavaa tehtävää suorittaessaan on saanut tietoja jonkun taloudellisesta asemasta taikka liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista, ei saa ilman asianomaisen suostumusta sivulliselle ilmaista eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen näin saamia tietoja.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei estä tietojen antamista 49 §:n mukaisesti eikä tietojen antamista syyttäjän- tai poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi.

60 §

Maksut

Käyttöturvallisuustiedotteen, uutta ainetta koskevan ilmoituksen, suojauskemikaalin ennakko hyväksymistä koskevan hakemuksen, suojauskemikaalista tehtävän ilmoituksen, terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien laajamittaista ja keskisuurta teollista käsittelyä ja varastointia koskevan lupahakemuksen ja ilmoituksen sekä myrkyllisen ja erittäin myrkyllisen kemikaalin vähittäismyyntiin luovuttamista koskevan ilmoituksen käsittelystä viranomaisille aiheutuvista kustannuksista saadaan periä maksu, jonka suuruutta määrittäessä on noudatettava mitä valtion maksuperustelaisissa (980/73) säädetään.

Maksu saadaan jättää kokonaan tai osittain perimättä, jos maksu olisi kemikaalin vähäisen käytön takia tai muusta syystä kohtuuton.

61 §

Valtionosuus kunnille

Kunnan tämän lain nojalla, järjestämään toimintaan sovelletaan, jollei lailla toisin säädetä mitä sosiaali- ja terveydenhuollosta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (677/82).

62 §

Yleinen asetuksenantovaltuus

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Tämän lain nojalla annettavassa asetuksessa voidaan säätää, että asianomainen ministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä tämän lain täytäntöönpanosta ja tämän lain nojalla annetun asetuksen soveltamisesta.

13 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

63 §

Lain voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Lain 12, 17, 18 ja 32—35 §:ssä olevat ympäristölle vaarallisia kemikaaleja koskevat velvoitteet tulevat kuitenkin voimaan vasta asetuksella säädettävänä aikana.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Tällä lailla kumotaan 16 päivänä toukokuuta 1969 annettu myrkkylaki (309/69) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Myrkkyseläyksen (492/80) nojalla annettuja sosiaali- ja terveysministeriön päätöksiä myrkkyluettelosta sekä myrkkujen merkitsemisestä ja luokituksesta on noudatettava edelleen, kunnes tämän lain nojalla toisin säädetään tai määrätään.

64 §

Myrkyä sekä myrkyllistä ainetta ja valmistetta koskevien säännösten soveltaminen

Mitä ennen tämän lain voimaantuloa annetuissa säännöksissä on säädetty myrkystä taikka myrkyllisestä aineesta tai valmisteesta, koskee tämän lain voimaantulon jälkeen tässä laissa tarkoitettua terveydelle vaarallista kemikaalia.

Mitä tässä laissa säädetään terveydelle vaarallisesta kemikaalista, koskee tämän lain voimaantulon jälkeen myös ennen tämän lain voimaantuloa annetuissa säännöksissä tarkoitettua myrkyä sekä myrkyllistä ainetta ja valmistetta.

65 §

Käyttöturvallisuustiedotteen antaminen

Kemikaalin valmistajan tai maahantuojan, joka tämän lain voimaan tullessa valmistaa tai tuo maahan kemikaalia, on annettava 18 §:ssä tarkoitettu käyttöturvallisuustiedote asetuksella säädettävän, vähintään yhden vuoden pituisen määräajan kuluessa tämän lain voimaantulosta, jollei kemikaalista ole toimitettu työsuojeluhallitukselle työturvallisuuslain 40 a §:ssä tarkoitettua käyttöturvallisuustiedotetta.

66 §

Suojauskemikaalin ennakko hyväksyminen

Myrkkylain nojalla puutavaran suojausmyrkyksi julistettua kemikaalia saa edelleen luovuttaa ja käyttää ilman ennakko hyväksymistä tai 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta. Tällaisista puutavaran suojausmyrkyistä on muutoin voimassa mitä tässä laissa säädetään suojauskemikaaleista. Vesi- ja ympäristöhallitus voi kuitenkin vaatia tällaisen suojauskemikaalin uudelleen hyväksyttäväksi.

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa valmistaa tai tuo maahan muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua, hyväksymistä edellyttävää suojauskemikaalia, on haettava ennakko hyväksymistä yhden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Sama koskee ilmoituksen tekemistä 26 §:ssä tarkoitetuista suojauskemikaaleista. Tällaisia suojauskemikaaleja voidaan edelleen valmistaa, tuoda maahan, luovuttaa ja käyttää, kunnes hakemuksen tai ilmoituksen johdosta on tehty päätös.

67 §

Ilmoitus terveydelle vaarallisen kemikaalin valmistuksesta ja maahantuonnista myyntiä varten

Se, jolla tämän lain voimaan tullessa on lupa pitää kaupan ensimmäisen tai toisen luokan myrkyä taikka lupa valmistaa myrkyä, saa valmistaa ja tuoda maahan kyseisiä kemikaaleja myyntiä varten ilman 36 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta.

Toiminnanharjoittajan, jolla ei ole 1 momentissa tarkoitettua lupaa, tulee tehdä ennen tämän lain voimaantuloa aloitetusta 36 §:ssä tarkoitettua toiminnastaan ilmoitus kunnan kemikaalivalvontaviranomaiselle yhden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Kunnan kemikaalivalvontaviranomainen voi erityisestä syystä määrätä tetäväksi 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen sekä antaa muita tarpeellisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettulle toiminnanharjoittajalle, jos se on terveyshaittojen estämiseksi tarpeellista.

68 §

Teollista käsittelyä ja varastointia koskeva lupa ja ilmoitus

Edellä 32 §:ssä tarkoitettua teollista käsittelyä ja varastointia koskevaa lupaa ei tarvitse hakea tai ilmoitusta tehdä sen, jolla on kysymyksessä olevaa toimintaa koskeva myrkkylaissa tarkoitettu myrkyä valmistuslupa tai palavista nesteistä annetussa asetuksessa (921/76) tarkoitettu lupa palavan nesteen valmistukseen, teknilliseen käyttöön, varastointiin tai käsittelyyn, tai jonka toiminta on mainituksa asetuksessa säädetyllä tavalla paloviranomaisen katsastuksessa hyväksytty.

Toiminnanharjoittajan, jolla ei ole 1 momentissa tarkoitettua lupaa tai hyväksymistä, tulee tehdä ennen tämän lain voimaantuloa aloitetusta 32 §:ssä tarkoitettua teollisesta käsittelystä ja varastoinnista ilmoitus teknilliselle tarkastuskeskukselle tai sen piiritoimistolle yhden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Teknillinen tarkastuskeskus tai sen piiritoimisto voi määrätä ehtoja ja rajoituksia 1 ja 2 momentissa tarkoitettulle teolliselle käsittelystä ja varastoinnille, jos toiminnasta todetaan aiheutuvan merkittävää terveys- tai ympäristövaaraa.

69 §

*Vähittäismyynnissä olevat myrkylliset ja
erittäin myrkylliset kemikaalit*

Edellä 39 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehtävä jo myynnissä olevista erittäin myrkyllisistä ja myrkyllisistä kemikaaleista viimeistään vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Tällöin 39 §:ssä tarkoitettua kemikaalia voidaan edelleen pitää kaupan.

70 §

Vireillä olevien asioiden käsittely

Tämän lain voimaan tullessa lääkintöhallituksessa, teknillisessä tarkastuskeskuksessa, lääninhallituksessa tai terveyslautakunnassa vireillä oleva, myrkkylain nojalla vireille pantu asia käsitellään ja ratkaistaan myrkkylain säännösten mukaisesti.

2.

Laki**torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 23 päivänä toukokuuta 1969 annetun torjunta-ainelain 4 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 10 päivänä helmikuuta 1984 annetussa laissa (159/84) näin kuuluvaksi:

4 §

Torjunta-aineena ei saa myydä, kulutukseen muutoin luovuttaa tai käyttää valmistetta, jota ei ole rekisteröity torjunta-aineeksi. Torjunta-aineen rekisteröi kotimaisen valmistajan tai maahantuojan hakemuksesta maatilahallitus. Edellytyksenä rekisteröimiselle on, että tor-

junta-ainelautakunta on valmisteen hyväksynyt torjunta-aineena käytettäväksi.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Naantalissa 1 päivänä heinäkuuta 1988

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Helena Pesola*

